EUROPSKA UNIJA

RIA
ADULT EDUCATION

Nacionalno istraživačko izvješće za Hrvatsku

Učinak programa Erasmus+ na područje obrazovanja odraslih u Hrvatskoj (drugi krug istraživanja)

Lipanj 2026.

Izradio: dr.sc. Tihomir Žiljak, neovisni istraživač

Erasmus+
Obogaćuje živote, širi vidike.

RIA
ADULT EDUCATION

AGENCIJA ZA
MOBILNOST I
PROGRAME EU

Erasmus+
Obogaćuje živote, širi vidike.

Financirano sredstvima
Europske unije

KOLOFON

Ovu je publikaciju pripremio:

dr.sc. Tihomir Žiljak, neovisni istraživač

tziljak@gmail.com

Zagreb, lipanj 2026.

Istraživanje je u okviru mreže RIA-AE naručila Agencija za mobilnost i programe EU, a financirala Europska unija.

Nijedan dio ove publikacije ne smije se reproducirati ni na koji način bez prethodnog dopuštenja izdavača i drugih nositelja autorskih prava. Autor nije odgovoran za podatke koje pružaju treće strane.

Informacije i stavovi izneseni u ovom istraživanju stavovi su autora i ne odražavaju nužno službeno mišljenje Agencije za mobilnost i programe EU. Agencija za mobilnost i programe EU ne jamči točnost podataka sadržanih u ovom istraživanju. Nijedna osoba koja djeluje u ime Agencije za mobilnost i programe EU ne može se smatrati odgovornom za uporabu informacija sadržanih u ovom istraživanju.

Sadržaj

Sadržaj 1
Kratice 3
Popis tablica 4
Popis slika 4
Popis tekstualnih okvira 7
DIO A – SAŽETAK 8
Sažetak 9
DIO B – UVOD 14
Uvod 15
1.1 Program Erasmus+ i mreža RIA-AE 15
1.2 Ciljevi i svrha drugog kruga istraživanja (2025. – 2026.) 15
1.3 Metodološki pristup 16
DIO C – Opći učinak programa Erasmus+ 18
Kratak pregled sektora obrazovanja odraslih u Hrvatskoj 19
2.1 Institucionalni okvir i struktura pružatelja usluga 19
2.2 Politike obrazovanja odraslih 21
2.3 Postojeća istraživanja o učinku programa Erasmus+ na sektor obrazovanja odraslih 23
Pristupačnost i uključivost programa Erasmus+ 29
3.1 Uvod 29
3.2 Organizacije sudionice u programu Erasmus+ 29
3.3 Prepreke sudjelovanju u programu Erasmus+ 41
3.4 Zaključak 43
4 Učinak programa Erasmus+ na razini organizacije i osoblja 45
4.1 Uvod 45
4.2 Teme i rezultati projekata Erasmus+ 45
4.3 Učinak na razini organizacije i osoblja 51
4.4 Zaključak 61
5.1 Uvod 63
5.2 Broj i profil odraslih polaznika u individualnoj i grupnoj mobilnosti 63
5.3 Iskustva s mobilnošću KA1 66

5.4 Zaključak 71
DIO D – Učinak programa Erasmus+ na „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“. 73
6 Značajke projekta/ projekata Erasmus+ koji se bave temom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ 74
6.1 Uvod 74
6.2 Vrsta organizacija 74
6.3 Ciljevi i podržane aktivnosti 76
6.4 Obuhvaćene ciljane skupine 77
6.5 Zaključak 78
7 Učinak u tematskom području 80
7.1 Učinak na obrazovnu ponudu 80
7.2 Učinak na razini osoblja 82
7.3 Učinak na razini polaznika 83
7.4 Učinak izvan organizacija 84
7.5 Dodana vrijednost potpore Erasmus+ 84
7.6 Zaključak 85
DIO E – Zaključak i smjernice za oblikovanje politika 86
8 Zaključak i smjernice za oblikovanje politika 87
8.1. Zaključak 87
8.2. Smjernice za oblikovanje politika 90
Prilog 1: Misija mreže RIA-AE 93
Prilog 2: Pregled istraživanja o programu Erasmus+ u području obrazovanja odraslih 94
Prilog 3: Popis literature 96
Prilog 4: Slike i tablice 98

Kratice

ASOO	Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
CVET	Kontinuirano strukovno obrazovanje i osposobljavanje
EU	Europska unija
HKO	Hrvatski kvalifikacijski okvir
ISCED	Međunarodna standardna klasifikacija obrazovanja
KA1	Ključna aktivnost 1
KA2	Ključna aktivnost 2
NUTS	Klasifikacija prostornih jedinica za statistiku
OOSI	Organizacije osoba s invaliditetom
PIAAC	Program za međunarodno vrednovanje kompetencija odraslih
RIA-AE	Mreža za istraživački utemeljenu analizu učinaka u području obrazovanja odraslih
SR2	Drugi krug istraživanja

Popis tablica

Tablica 1: Tablica s ključnim postignućima i izazovima 12
Tablica 2: Ukupno zadovoljstvo mobilnošću – osoblje 58
Tablica 3: Raspodjela odraslih polaznika po spolu 64
Tablica 4: Sudionici zelenog putovanja – odrasli polaznici 65
Tablica 5: Broj odobrenih projekata KA1 od 2022. do 2025. godine s temama vezanim uz „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ prema vrsti organizacije 74

Popis slika

Slika 1: Pregled istraživačkih modula SR2 16
Slika 2: Vrsta aktivnosti internacionalizacije u kojima je organizacija sudjelovala od 2021. (N = 87) 30
Slika 3: Pravni status organizacija korisnica koje su sudjelovale u programu Erasmus+ (2021. – 2024.): KA1 i KA2, samo KA2, samo KA1 (N/KA1=34, N/KA2= 19, N/KA1 i KA2= 34) 30
Slika 4: primarni sektori djelovanja organizacija korisnica (2021. – 2024.): KA1 i KA2, samo KA2, i samo KA1 (N/KA1 = 34, N/KA2 = 19, N/ KA1 i KA2 = 34) 31
Slika 5: Vrste organizacija korisnika koje su sudjelovale u projektima Erasmus+ KA1 koje su provodile od 2021. godine (N = 135) 32
Slika 6: Pravni status organizacija s postotkom projekata KA2 koje su provele od 2021. godine (N = 48)..... 33
Slika 7: NUTS 2 Regije u kojima se projekti KA1 provode od 2021. do 2025. – na temelju lokacije organizacije (N = 186) 34
Slika 8: NUTS 3 Regije u kojima se projekti KA1 provode od 2021. do 2025. – na temelju lokacije organizacije (N = 186) 35
Slika 9: NUTS 2 Regije u kojima se projekti KA2 provode od 2021. do 2025. – na temelju lokacije organizacije (N = 164) 36
Slika 10: NUTS 3 Regije u kojima se projekti KA2 provode od 2021. do 2025. – na temelju lokacije organizacije (N = 47) 37
Slika 11: Broj zaposlenih u organizaciji – samo KA1, samo KA2 te KA1 i KA2 (N/KA1 = 34, N/KA2 = 19, N/KA1 i KA2 = 34) 38

Slika 12: Broj odraslih polaznika koji su sudjelovali u aktivnostima učenja u 2024. godini – samo KA1, samo KA2 te KA1 i KA2 (N/KA1 = 34, N/KA2 = 19, N/KA1 i KA2 = 34) 39

Slika 13: Broj projekata KA1 u kojima su organizacije sudjelovale (kao koordinator ili partner) od 2021. godine (N = 68) 40

Slika 14: Broj projekata KA2 u kojima su organizacije sudjelovale (kao koordinator ili partner) od 2021. godine (N = 53) 40

Slika 15: Uloga organizacija koje su sudjelovale u projektima KA2 u razdoblju 2021. – 2027. (N = 54) 41

Slika 16: Namjera organizacija korisnica da se u budućnosti prijave za KA1 mobilnost odraslih polaznika (N = 81) 42

Slika 17: Teme projekata KA1 (N = 80) 46

Slika 18: Glavni horizontalni cilj projekata KA2 od 2021. (N = 31) 47

Slika 19: Ostali horizontalni ciljevi projekata KA2 – moguća su dva „ostala“ horizontalna 48

Slika 20: Vrsta rezultata ili ishoda ostvarenih kao dio sudjelovanja u KA2 u programu Erasmus+ (2021. – 2027.) (N = 49) 49

Slika 21: Mjera u kojoj se rezultati i ishodi KA2 još koriste nakon sudjelovanja u programu Erasmus+ (N = 49) 50

Slika 22: Planirane i ostvarene mobilnosti od 2021. do 2024. godine 52

Slika 23: UDIO SUDIONIKA KOJI PRVI PUT SUDJELUJU U MOBILNOSTI – OSOBLJE (N = 556) 52

Slika 24: Sudionici s manje mogućnosti – individualna mobilnost osoblja (N = 556) 53

Slika 25: Dob na početku programa – osoblje (N = 549) 53

Slika 26: Zeleno putovanje – osoblje (N = 556) 54

Slika 27: Učinak sudjelovanja u programu Erasmus+ na obrazovnu ponudu (N = 60 ili 61) 54

Slika 28: Učinak sudjelovanja u programu Erasmus+ na zaposleno osoblje (N = 60 ili 61) 55

Slika 29: Načini na koje su sudionici imali koristi od sudjelovanja/ osoblje (N = 556) 55

Slika 30: Učinak programa Erasmus+ na osoblje (N = 556) 56

Slika 31: Načini na koje su sudionici stekli znanje o horizontalnim prioritetima – Osoblje (N = 556) 57

Slika 32: Sudionici su povećali osjećaj pripadnosti Europi – osoblje (N = 556) 58

Slika 33: Teme kojima se posvećuje više pozornosti nakon sudjelovanja u programu Erasmus+ od 2021. do 2027. (N = 61) 59

Slika 34: Sudionici s manje mogućnosti – Individualna mobilnost odraslih polaznika 63

Slika 35: Sudionici s manje mogućnosti – grupna mobilnost odraslih polaznika (N = 137) 64
Slika 36: Dob na početku programa – grupna mobilnost odraslih polaznika (N = 25) 65
Slika 37: Udio sudionika koji prvi puta odlaze na mobilnost – odrasli polaznici (N = 19) 66
Slika 38: Opće zadovoljstvo mobilnošću – individualna mobilnost odraslih polaznika 66
Slika 39: Zadovoljstvo različitim aspektima organizacije mobilnosti – odrasli polaznici (N = 19) 67
Slika 40: Sudionici su bili upoznati s očekivanjima – individualna mobilnost odraslih polaznika (N = 19) 67
Slika 41: Sudionici su bili upoznati s očekivanjima – grupna mobilnost odraslih polaznika (n = 28) 67
Slika 42: Načini na koje su sudionici imali koristi od sudjelovanja – individualna mobilnost odraslih polaznika (N = 19) 68
Slika 43: Načini na koje su sudionici imali koristi od sudjelovanja – grupna mobilnost odraslih polaznika (N = 28) 68
Slika 44: Načini na koje su sudionici stekli znanje o horizontalnim prioritetima – individualna mobilnost odraslih polaznika (N = 19) 69
Slika 45: Načini na koje su sudionici stekli znanje o horizontalnim prioritetima – grupna mobilnost odraslih polaznika (N = 28) 70
Slika 46: Korisnost pripreme koju je pružila organizacija – odrasli polaznici (N = 18) 70
Slika 47: Sudionici su povećali osjećaj pripadnosti Europi – odrasli polaznici (N = 19) 71
Slika 48: Opseg u kojem se projekti (KA1 i KA2) bave prioritetnom temom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ (N = 87) 75
Slika 49: Opseg u kojem se projekti KA1 i KA2 izravno ili neizravno bave prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ (N/KA1 = 20, N/KA2 = 29) 75
Slika 50: Ciljevi projekata (KA1 i KA2) koji su se bavili jednim ili više elemenata prioriteta „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ (N = 11) 76
Slika 51: Aktivnosti KA1 projekata koji su se bavili jednim ili više elemenata prioriteta „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ (N = 12) 77
Slika 52: Skupine odraslih polaznika na koje su usmjereni projekti (KA1 i KA2) koji su se bavili jednim ili više elemenata prioriteta „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ (N = 12) 78
Slika 55: Dodana vrijednost potpore Erasmus+ (N = 12) 84

Popis tekstualnih okvira

Okvir 1: Prepreke ili poteškoće za organizacije u organiziranju projekata u programu Erasmus+ (N = 45) 41

Okvir 2: Čimbenici koji su ometali ili poticali primjenu i korištenje rezultata i ishoda ostvarenih tijekom ili nakon sudjelovanja u projektima KA2 u sklopu programa Erasmus+ 2021. – 2027. (N = 75) 50

Okvir 3: Trajno osnažena organizacija, obrazovna ponuda za odrasle polaznike/ sudionike i osoblje kao rezultat sudjelovanja u projektima Erasmus+ od 2021. godine..... 60

Okvir 4: Primjeri promjena u obrazovnoj ponudi „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ zbog sudjelovanja u programu Erasmus+ 81

Okvir 5: Primjeri promjena u organizaciji i osoblju zbog sudjelovanja u programu Erasmus+ (N = 79) 83

DIO A – SAŽETAK

Sažetak

Kontekst istraživanja

Ovo je istraživanje dio međunarodnog projekta praćenja programa Erasmus+ u području obrazovanja odraslih koji provodi Mreža za istraživački utemeljenu analizu učinaka u području obrazovanja odraslih (RIA-AE). Unutar ovog projekta paralelno se provode nacionalna istraživanja u zemljama članicama Mreže primjenjujući istu metodologiju. Rezultati pružaju informacije nacionalnim agencijama odgovornima za Erasmus+ o provedbi i učinku programa u njihovim zemljama. Nacionalna izvješća također pridonose izradi međunarodnog objedinjenog izvješća čiji je cilj istaknuti učinke programa na europskoj razini i dati poticaj za njegov daljnji razvoj.

Istraživanje se usredotočuje na učinak dvije od tri ključne aktivnosti programa Erasmus+: KA1 (mobilnost u svrhu učenja za pojedince) i KA2 (suradnja organizacija i institucija). Ispituje se učinak na financirane organizacije i njihovo osoblje, polaznike i sektor obrazovanja odraslih u pojedinoj zemlji. U ovom je krugu istraživanja posebna pozornost posvećena prioritetnoj temi „Sudjelovanje u demokratskom životu i građanski angažman“.

Dogovoreni okvir praćenja unutar mreže temeljio se na pristupu mješovitih metoda. Sastojao se od analize postojećih podataka, uključujući projektnu dokumentaciju i podatke iz baza podataka EU-a te *online* upitnika. Prikupljanje podataka iz upitnika za Hrvatsku provela je Agencija za mobilnost i programe EU tijekom jeseni 2025. uz tehničku podršku Ockham IPS-a.

Glavni rezultati

Broj projekata Erasmus+ u području obrazovanja odraslih u Hrvatskoj je u porastu te su postali važan alat za internacionalizaciju. Program pokazuje snažan fokus na uključivost, osobito za osobe s invaliditetom, starije odrasle osobe i druge skupine s manje mogućnosti iako je regionalno sudjelovanje i dalje neravnomjerno raspoređeno. Program ima najjači učinak na organizacije i osoblje, kroz nove metode učenja, alate, vještine i veće profesionalno samopouzdanje. Za polaznike su učinci pozitivni, ali ograničeniji te se uglavnom ostvaruju kroz grupnu mobilnost, uključivost i učenje o različitosti. Projekti o demokratskom sudjelovanju i građanskom angažmanu snažno se oslanjaju na potporu programa Erasmus+ i uglavnom pridonose uključivosti, radu u lokalnoj zajednici i razvoju osoblja.

Pristupačnost i uključivost programa

Erasmus+ projekti obrazovanja odraslih u Hrvatskoj pokazuju snažnu i rastuću dimenziju uključivosti. Sve veći broj novih organizacija i korisnika ukazuje na to da program postaje pristupačniji, dok se uključivost izrazito cijeni kao važan cilj projekta. Posebna prednost je uključivanje osoba s manje mogućnosti, osobito osoba s

invaliditetom i starijih osoba, uz podršku sudjelovanja organizacija osoba s invaliditetom. Grupna mobilnost osobito je važna za uključivost s obzirom na to da oko četvrtine odraslih polaznika u tim mobilnostima čine osobe s manje mogućnosti. Dostupnost, međutim, ostaje neravnomjerna zbog ograničenih organizacijskih kapaciteta, velikog opterećenja u malim organizacijama, regionalnih razlika u sudjelovanju i strukturnih razlika između hrvatskog obrazovnog sustava i programa Erasmus+. U Hrvatskoj je kontinuirano strukovno obrazovanje i osposobljavanje (CVET) najveći dio sustava obrazovanja odraslih, dok u programu Erasmus+ pripada zasebnom području strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.

Učinak na razini organizacija

Većina organizacija koje sudjeluju u Erasmus+ projektima obrazovanja odraslih u Hrvatskoj su udruge, uz jaku prisutnost kulturnih organizacija poput knjižnica i centara za kulturu. Najjači učinak na organizacije ogleda se u promjenama obrazovnih programa i uvođenju novih obrazovnih metoda i alata. Promjene su uglavnom usmjerene na uključivost i razvoj digitalnih vještina. Istodobno, zelena tranzicija, građanske vještine i demokratsko sudjelovanje manje su zastupljeni u ukupnom portfelju projekata. Daljnji učinak na organizacije ograničen je nejednakim kapacitetima, nestabilnim financiranjem, nedovoljnim vještinama upravljanja projektima i ograničenom sviješću o mogućnostima programa Erasmus+.

Učinak na razini osoblja

Erasmus+ ima najjači učinak na razini osoblja jer mobilnost osoblja čini najveći udio aktivnosti mobilnosti. Osoblje uglavnom stječe nove metode rada, alate i pristupe koji poboljšavaju njihov izravan rad s odraslim polaznicima. To je osobito važno za organizacije izvan formalnog sektora obrazovanja odraslih kao što su udruge, knjižnice, muzeji i centri za kulturu. Sudjelovanje također jača samopouzdanje osoblja, potiče profesionalno promišljanje te produbljuje razumijevanje vlastite uloge u obrazovanju odraslih. Općenito, Erasmus+ značajno pridonosi izgradnji kapaciteta osoblja i profesionalizaciji pružanja usluga obrazovanja odraslih.

Učinak na razini polaznika

Učinak programa Erasmus+ na odrasle polaznike je pozitivan, ali ograničeniji od učinka na organizacije i osoblje, uglavnom zato što odrasli polaznici često sudjeluju u obrazovnim aktivnostima kratkotrajno i povremeno. Njihovo sudjelovanje u mobilnosti ograničeno je obiteljskim, profesionalnim i društvenim obavezama. Odrasli polaznici uglavnom sudjeluju u grupnoj mobilnosti, što podržava uključivost i obuhvaća značajan udio polaznika s manje mogućnosti. Najveće koristi za polaznike povezane su s novim znanjem, međukulturalnim iskustvom i boljim razumijevanjem raznolikosti u društvu. Ishodi učenja vezani uz demokratsko sudjelovanje, izbore i angažman u lokalnim zajednicama ostaju, međutim, manje vidljivi i trebalo bi ih ojačati u budućim projektima.

Značajke projekata Erasmus+ koji se bave temom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ u području obrazovanja odraslih

Projekte koji se bave temom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ u području obrazovanja odraslih uglavnom su provodile knjižnice i udruge. Njihovi ciljevi uglavnom su bili usmjereni na europsku dimenziju i vrijednosti, kritičko razmišljanje i medijsku pismenost, dok su praktične metode za aktivno građansko sudjelovanje, poput javnog dijaloga, bile manje zastupljene. Fokus ovih projekata odražava profil organizacija koje ih provode, osobito knjižnica, čije su aktivnosti često povezane s vrijednostima i razumijevanjem te informacijskom i medijskom pismenošću. Ovaj tematski prioritet slabo je zastupljen u formalnim ustanovama za obrazovanje odraslih i nije među njihovim glavnim prioritetima. Općenito, projekti s ovim tematskim prioritetom pridonose razvoju lokalne zajednice kroz obrazovne aktivnosti, ali je demokratsko sudjelovanje kao praktična metoda učenja slabo zastupljeno.

Učinak projekata Erasmus+ koji se bave prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“.

Potpora programa Erasmus+ bila je ključna za projekte koji se bave prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ jer većina organizacija ne bi provela te projekte bez programa Erasmus+. Projekti su pridonijeli promjenama u obrazovnoj ponudi, osobito za polaznike s manje mogućnosti, suradnji lokalne zajednice i povezivanju s kulturnim aktivnostima. Također su potaknuli uvođenje tema demokratskog sudjelovanja u programe obrazovanja odraslih i podržali nove oblike rada osoblja s odraslim polaznicima. Najsnažniji učinci vidljivi su u razvoju lokalne zajednice, manjim lokalnim inicijativama, vještinama osoblja i komunikaciji s polaznicima o sudjelovanju i demokratskim procesima. Ipak, ukupni je učinak umjeren, a praktične metode za predstavljanje demokratskog sudjelovanja u obrazovnim aktivnostima relativno su slabo zastupljene.

TABLICA 1: TABLICA S KLJUČNIM POSTIGNUĆIMA I IZAZOVIMA

POSTIGNUĆA	IZAZOVI
• Značajan porast mobilnosti unutar programa Erasmus+ u posljednje četiri godine, s rastućim brojem programa koji obuhvaćaju različita područja i ističu digitalnu dimenziju • Snažna dimenzija uključivosti s visokim udjelom osoba s manje mogućnosti i rezultatima koji omogućavaju buduće uključivanje osoba s manje mogućnosti. • Širok raspon organizacija iz različitih sektora (obrazovanje, kultura, socijalna skrb) i s različitim pravnim statusima koje se bave obrazovanjem odraslih (udruge, javne ustanove) sudjeluje u programu Erasmus+. • Program Erasmus+ omogućio je organizacijama koje su provodile projekte vezane uz prioritet „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ da provedu aktivnosti vezane uz ovu temu koje se ne bi provele bez potpore programa Erasmus+.	• Regionalna raspodjela projekata Erasmus+ primjetno je neravnomjerna, što osobe u mnogim županijama stavlja u nejednak položaj. • Prikupljanje i obradu podataka o mobilnosti osoblja i odraslih polaznika trebalo bi nadopuniti dodatnim provjerama podataka i intervjuima s korisnicima kako bi se dobili pouzdaniji podaci o strukturi, motivaciji i rezultatima sudjelovanja u aktivnostima programa Erasmus+. • Veća uključenost ključnih institucija uključenih u obrazovanje odraslih u Hrvatskoj za koje je djelatnost kontinuiranog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja njihova osnovna djelatnost. • Osiguravanje javne podrške održivosti i učinku rezultata vezanih uz provedene projekte s temom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ (npr. sinergija s ESF+)

Izvori: Online upitnik organizacija korisnica mreže RIA-AE (2025.), Hrvatska - Rezultati i pokazatelji SR2

1. Uključivost je značajno prisutna u provedenim projektima, a trenutačna dinamika uključivanja osoba s manje mogućnosti trebala bi se održati, uz uključivanje organizacija koje predstavljaju te skupine. Nastaviti koristiti ambasadore Erasmus+ za širenje informacija i motiviranje tih skupina i njihovih organizacija.

2. Važno je stvoriti jasne mogućnosti za prijavu na Erasmus+ poziv na podnošenje prijedloga u području obrazovanja odraslih, osobito za ključne institucije obrazovanja odraslih u Hrvatskoj koje se pretežito bave kontinuiranim strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem.

3. Postoje značajne razlike u broju projekata Erasmus+ među županijama, a neke županije uopće ne sudjeluju u programu. To predstavlja priliku za buduća istraživanja o razlozima slabijeg sudjelovanja.

4. S obzirom na jaz u provedbi između planiranih i ostvarenih mobilnosti osoblja i odraslih polaznika, bilo bi važno utvrditi temeljne prepreke kako bi se unaprijedila ukupna provedba aktivnosti mobilnosti.
5. S obzirom na ukupan broj mobilnosti i projekata, prioritet „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ bio je slabo zastupljen. Istraživanje je također otkrilo slabe rezultate u načinu poučavanja demokratskih procesa. Ovom bi se prioritetu trebala posvetiti veća pozornost na nacionalnoj razini te ga sustavnije integrirati u planiranje i provedbu budućih projekata.
6. Iz rezultata istraživanja vidljivo je da se projekti vezani uz prioritet „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ ne bi proveli bez javne potpore. U ovom je slučaju ta potpora program Erasmus+. Održivost početnih rezultata ostvarenih projektima Erasmus+ može se dodatno unaprijediti stvaranjem sinergija s projektima financiranima iz programa ESF+ te drugim mjerama politike obrazovanja odraslih.

DIO B – UVOD

Uvod

1.1 Program Erasmus+ i mreža RIA-AE

Europska unija programom Erasmus+ podupire obrazovni, profesionalni i osobni razvoj sudionika u području obrazovanja odraslih u Europi i šire. U tu su svrhu unutar Programa uspostavljene ključne aktivnosti. One se odnose na mobilnost pojedinaca u svrhu učenja (KA1), suradnju između organizacija i institucija (KA2) te podršku razvoju politike i suradnji (KA3). U okviru Ključnih aktivnosti 1 i 2 mjere financiranja provode se na decentraliziran način putem nacionalnih agencija programa Erasmus+. Učinak programa Erasmus+ na polaznike, osoblje, nastavnike, volontere i organizacije u području obrazovanja odraslih dosad nije bio predmetom brojnih istraživanja ni u Hrvatskoj ni u Europi.

Međunarodna istraživačka mreža (RIA-AE: *Mreža za istraživački utemeljenu analizu učinaka u području obrazovanja odraslih*), financirana programom Erasmus+, osnovana je 2022. godine radi pokretanja i koordinacije istraživačkih aktivnosti i aktivnosti praćenja učinaka programa na područje obrazovanja odraslih. Cilj je poticati međunarodna komparativna istraživanja i time pružiti dokaze za jačanje učinka međunarodne suradnje i projekata mobilnosti u obrazovanju odraslih, a istodobno pridonijeti daljnjem razvoju i poboljšanju kvalitete programa Erasmus+ (vidi izjavu o misiji u Prilogu 1). Mreža je otvorena za nove članove te je početkom 2026. godine uključivala nacionalne agencije iz 20 država članica i Turske.[1] U akademskoj godini 2023./ 2024. mreža RIA-AE prvi je put provela koordinirano međunarodno istraživanje praćenja učinka programa Erasmus+ u području obrazovanja odraslih, što je rezultiralo nizom nacionalnih izvješća i sažetkom izvješća na razini Europske unije (prvi krug istraživanja)[2].

1.2 Ciljevi i svrha drugog kruga istraživanja (2025. – 2026.)

Drugi krug istraživanja, proveden u razdoblju 2025. – 2026., posebno je bio usmjeren na horizontalni prioritet programa „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“. U europskim politikama obrazovanje odraslih prepoznaje se kao važan čimbenik razvoja aktivnoga građanstva, posebice kod osoba koje manje sudjeluju u demokratskim procesima ili nisu uključene u formalne obrazovne sustave. Usmjerenost na ovu temu potvrđuje širi cilj mreže RIA-AE o povećanju vidljivosti učinka obrazovanja odraslih i doprinosa programa Erasmus+ izgradnji demokratskih i kohezivnih društava. Time projekt ne samo da potvrđuje

[1] Austrija, Belgija (Valonija), Hrvatska, Cipar, Češka, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Irska, Italija, Latvija, Lihtenštajn, Luksemburg, Nizozemska, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Turska.

[2] Buiskool, B., Krichewsky-Wegener, L., & Erckrath, M. (2024.). *Transnacionalna analiza učinka programa Erasmus+ na sektor obrazovanja odraslih: Izvješće o komparativnom istraživanju, prvi krug istraživanja 2024.* https://epale.ec.europa.eu/system/files/2025-08/EU%20synthesis%20report%20RIA-AE%20network_first%20survey%20round%202024_final.pdf#

relevantnost građanskog angažmana kao horizontalnog prioriteta javnih politika, nego i pridonosi ostvarivanju konkretnih poboljšanja u kvaliteti i jednakosti provedbe programa diljem Europe. Ključna pitanja koja vode ovaj tematski fokus su sljedeća:

- U kojoj se mjeri projekti Erasmus+ bave prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“?
- Koje vrste organizacija provode projekte koji se izravno bave ovim prioritetom?
- Koje se vrste aktivnosti provode unutar ovog tematskog područja?
- Koji su ciljevi postavljeni za projekte unutar ovog tematskog područja?
- Kojim se skupinama odraslih polaznika bave projekti unutar ovog tematskog područja?
- Koja je dodana vrijednost programa Erasmus+ za projekte unutar ovog tematskog područja?
- Kakav je učinak projekata Erasmus+ u ovom tematskom području na obrazovnu ponudu u području obrazovanja odraslih?
- Kakav je učinak projekata Erasmus+ u ovom tematskom području na osoblje i polaznike?

1.3 Metodološki pristup

Metodološki pristup uključuje pet standardiziranih istraživačkih modula, koji se provode svake dvije godine tijekom tri kruga praćenja 2023., 2025. i 2027. godine, čime se omogućavaju ažuriranja praćenja učinka. Za drugi krug praćenja dodan je tematski fokus s posebnim pitanjima uz već postojeća, ponavljajuća pitanja iz prvoga kruga. Osim toga, uvedena su dva izborna istraživačka modula (A i B) kako bi se detaljnije istražio učinak KA1 mobilnosti na polaznike u obrazovanju odraslih.

SLIKA 1: PREGLED ISTRAŽIVAČKIH MODULA SR2

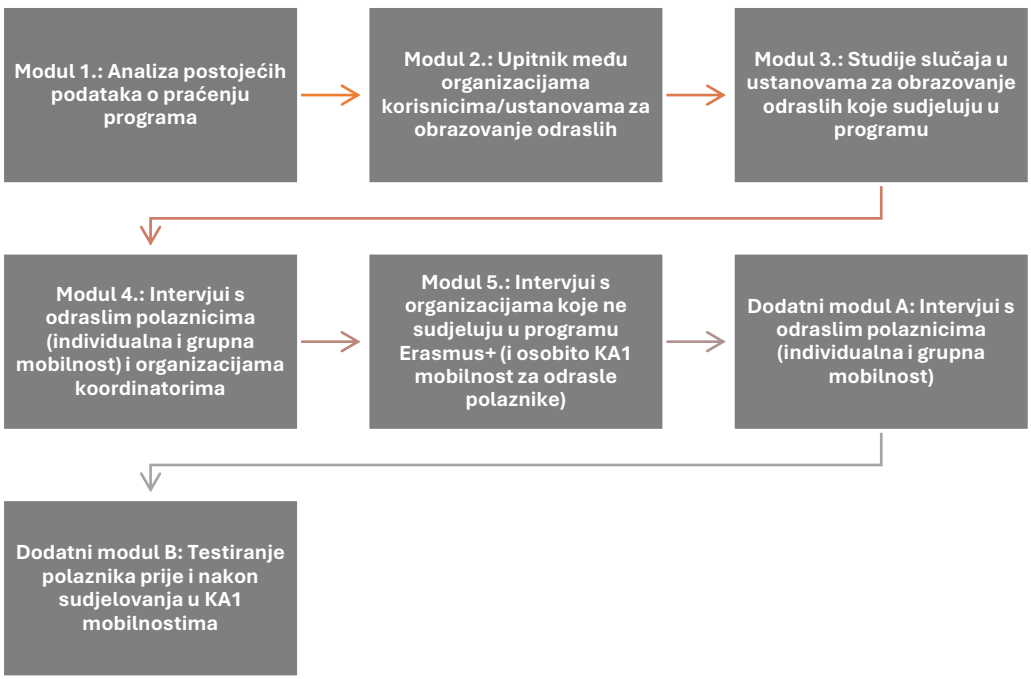

Hrvatska nije sudjelovala u prvom krugu istraživanja. U drugom je krugu, međutim, sudjelovala u provedbi sljedećih modula:

- **Modul 1. (Analiza dokumenata).** Ovaj modul obuhvaća analizu postojećih nacionalnih istraživanja o Erasmusu+ u području obrazovanja odraslih, kao i podataka koje su prikupili Europska komisija i nacionalna agencija kao dio procesa financiranja i u svrhu praćenja provedbe. Njegov je glavni cilj odgovoriti na pitanja vezana uz uključivost programa te procijeniti u kojoj mjeri organizacije korisnice predstavljaju raznolikost sektora obrazovanja odraslih.
- **Modul 2. (*Online* upitnik među organizacijama korisnicama).** Ovaj modul obuhvaća *online* anketu svih organizacija koje su provele i završile najmanje jedan projekt u okviru aktivnosti KA1 ili KA2 tijekom programskog razdoblja 2021. – 2027., u razdoblju od 2021. do kraja 2024. godine. Služi kao središnji instrument procjene učinka programa Erasmus+. Za organizacije koje su sudjelovale u više od jednog projekta samo je jedna osoba – obično koordinator najnovijeg projekta – primila poziv za sudjelovanje u anketi. Upitnik je poslan na 122 organizacije koje su koordinirale projekte i 70 partnerskih organizacija. Od prvih 122, 96 je ispunilo anketu (61 u potpunosti, 35 djelomično). Odgovorile su 22 partnerske organizacije (20 u potpunosti, 2 djelomično). Djelomični odgovori uključeni su u analizu ako su ispitanici ispunili barem pitanja 1 – 8. Konačni uzorak tako je obuhvatio 89 organizacija. Od organizacija koje su odgovorile, 39 % provelo je barem jedan KA1 projekt, a 22 % provelo je barem jedan KA2 projekt. Dodatnih 39 % organizacija bilo je aktivno u obje ključne aktivnosti, a 29 % organizacija koje su provele KA1 projekt imalo je akreditaciju.

Osim u navedenim modulima, Hrvatska je sudjelovala u dodatnom modulu (modul B) kako bi se bolje razumio učinak KA1 mobilnosti na odrasle polaznike. U sklopu ovog modula provedeno je istraživanje prije i nakon mobilnosti (pre-test i post-test) među odraslim polaznicima radi mjerenja njezine učinkovitosti. Rezultati tog modula predstavljeni su u posebnom poglavlju sažetka izvješća na razini Europske unije za drugi krug istraživanja, kao i u zasebnim istraživačkim člancima dostupnim na https://www.ria-ae.eu/.

DIO C – Opći učinak programa Erasmus+

Kratak pregled sektora obrazovanja odraslih u Hrvatskoj

U ovom se poglavlju daje pregled institucionalnog okvira za obrazovanje odraslih u Hrvatskoj, struktura pružatelja usluga obrazovanja odraslih, sudjelovanja odraslih u obrazovanju te glavnih prioritetnih područja javnih politika. Nadalje, daje se pregled dosadašnjih istraživanja o učinku programa Erasmus+ u području obrazovanja odraslih u Hrvatskoj.

2.1 Institucionalni okvir i struktura pružatelja usluga

Postojeći hrvatski sustav obrazovanja odraslih definiran je Zakonom o obrazovanju odraslih (ZOO, 2021.) [3] . Zakon o obrazovanju odraslih bavi se formalnim obrazovanjem odraslih do razine srednjoškolskog obrazovanja i, uglavnom, kontinuiranim strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem za potrebe tržišta rada. Formalni programi obrazovanja odraslih u Hrvatskoj uglavnom se provode u srednjim školama i visokim učilištima koja nude mogućnosti izvanrednog studiranja. Tim se programima stječu službeno priznate kvalifikacije. Većina programa formalnog obrazovanja usmjerena je na kontinuirano strukovno obrazovanje i osposobljavanje, dok je opće obrazovanje odraslih manje zastupljeno, uglavnom kroz programe osnovnog obrazovanja odraslih i srednjoškolskog općeg obrazovanja. Neformalno obrazovanje i cjeloživotno učenje uključuju širok raspon mogućnosti učenja kojima se ne stječu nužno formalne kvalifikacije, ali pridonose profesionalnom i osobnom razvoju. Te programe nude javne ustanove, privatne organizacije, udruge i centri za učenje u zajednici. Primjeri uključuju osposobljavanje za digitalne vještine, tečajeve jezika, obrazovanje za poduzetništvo, građansko obrazovanje i obrazovanje o ljudskim pravima, programe slobodnog vremena i kulturne aktivnosti. Financiranje tih programa često dolazi od sudionika, državnih sredstava, Europskog socijalnog fonda (ESF) ili partnerstava privatnog sektora. Informalno učenje je neorganizirana aktivnost stjecanja kompetencija iz svakodnevnih iskustava i drugih utjecaja i izvora iz okoline za osobne, društvene i profesionalne potrebe. Osim učenja na radnome mjestu, knjižnice su važne za omogućavanje informalnog i samostalnog učenja. Drugi izvori znanja mogu se pronaći na digitalnim mrežama ili u informalnom obiteljskom ili prijateljskom okružju. Obrazovni sustav pokušava uključiti priznavanje i javnu vidljivost znanja i vještina stečenih na raznim mjestima. [4] Zakon o obrazovanju odraslih također regulira ovaj pristup.

Ključne odluke koje reguliraju obrazovanje odraslih donose se na nacionalnoj razini, u ministarstvima i agencijama, dok je uloga lokalnih i regionalnih vlasti ograničena.[5] Utjecaj nedržavnih aktera na donošenje odluka je sužen, usmjeren na inicijative zagovaranja ili sudjelovanje u procesima javnih konzultacija prije donošenja propisa. Obrazovanje odraslih u Hrvatskoj temelji se na konceptu cjeloživotnog učenja, ali

[3] *Zakon o obrazovanju odraslih*. 2021., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_12_144_2460.html

[4] Žiljak, T., Alfirević, N. i Vučić, M. (2023.). Politički krajobraz i promicanje cjeloživotnog učenja u Hrvatskoj u kontekstu EU-a (2018. – 2022.). *Education Sciences*, *13*(3), 276. https://doi.org/10.3390/educsci13030276

[5] Cedefop. (2025.). Tematski pregled zemalja o putovima usavršavanja za niskokvalificirane odrasle osobe u Hrvatskoj – ključni nalazi prve istraživačke faze. (Istraživački rad Cedefopa). Ured za publikacije Europske unije. https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/5612

visoko obrazovanje nije dio nacionalnog sustava obrazovanja odraslih. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih ključna su tijela koja određuju operativne propise za obrazovanje odraslih. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih odgovorno je za opće i strukovno predtercijarno obrazovanje odraslih. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike priprema sheme financiranja programa obrazovanja odraslih (uključujući vaučere), koordinira evaluacije i ima relevantne kompetencije u području provedbe i razvoja Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO). Ključni akter u upravljanju sustavom obrazovanja odraslih je Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO). Ova javna agencija posjeduje značajne operativne i stručne kapacitete jer obavlja analitičke, razvojne i istraživačke zadatke za aktivnosti sustava obrazovanja odraslih, uključujući izdavanje službenih preporuka pružateljima usluga o predloženim programima formalnog obrazovanja odraslih.

Hrvatska ima tradiciju javnih subvencija za obrazovanje odraslih, osobito kroz inicijative usmjerene na razvoj radne snage i socijalnu uključivost. Mehanizmi javnog financiranja uključuju nacionalne proračune, financiranje EU-a, poput Europskog socijalnog fonda, te podršku regionalnih i lokalnih vlasti. Osim toga, uvođenje sustava vaučera omogućilo je pojedincima pristup javno financiranim programima obrazovanja i osposobljavanja, osobito za stjecanje mikrokvalifikacija i djelomičnih kvalifikacija usklađenih s potrebama tržišta rada.

Prema Zakonu o obrazovanju odraslih, uz financiranje koje osiguravaju sami korisnici, sredstva za provedbu programa obrazovanja i osposobljavanja odraslih mogu se osigurati iz državnog proračuna, proračuna lokalnih i regionalnih vlasti, poslodavaca i drugih izvora. Ne postoje zakonske obaveze ulaganja javnog novca u programe obrazovanja odraslih, osim odredbi za financiranje programa osnovnog obrazovanja odraslih, do razine ISCED 2, te osposobljavanja za jednostavnija zanimanja usmjerena na vrlo malu skupinu osoba bez završenog osnovnoškolskog obrazovanja. Zakon o radu propisuje obavezu poslodavca da zaposlenicima osigura obrazovanje, osposobljavanje i razvoj u skladu s mogućnostima i potrebama rada. Poslodavac je dužan platiti takvo osposobljavanje. Vaučeri za obrazovanje najznačajnija su strateška inicijativa za pružanje usluga obrazovanja odraslih. Zakon o obrazovanju odraslih u osnovi regulira ovaj program. Program vaučera za odrasle potaknuo je interes za cjeloživotno učenje, a mikrokvalifikacije su vrlo brzo postale glavni oblik obrazovanja odraslih. Od njihova uvođenja 2022. godine u Hrvatskoj se bilježi nagli porast mikrokvalifikacija. Kratki programi osposobljavanja prevladavaju u formalnom sustavu obrazovanja odraslih te čine približno 85 % svih odobrenih programa mikrokvalifikacija u 2025. godini[6].

U pružanju neformalnih programa obrazovanja odraslih posebna potpora dodjeljuje se udrugama. Javna financijska potpora pruža im institucionalnu stabilnost i utječe na njihove aktivnosti. Udruge se prijavljuju Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnoga društva za projekte i operativne potpore u područjima demokratizacije, podrške osobama s invaliditetom i/ili braniteljima, borbe protiv siromaštva ili potpore zaštiti okoliša, lokalnom kulturnom razvoju i sl. U većini slučajeva ti projekti također sadrže i značajnu obrazovnu dimenziju i važan su oblik neformalnog obrazovanja. Za programe neformalnog obrazovanja koje provode udruge najveći izvori dodjele

[6] Žiljak, T., Matković, T., Jaklin, K., Farnell, T., Novoselec, I. (2024.). Unaprjeđenje pravičnosti i uključivosti obrazovanja odraslih u Hrvatskoj – preporuke za javne politike Zagreb. Institut za razvoj obrazovanja https://en.iro.hr/wp-content/uploads/2024/03/Network_recommendations_5.-AdultEd.pdf

bespovratnih sredstava su EU, ESF+ i Erasmus+ te državni prihodi od poreza na lutriju. U 2022. godini Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva pružila je potporu za više od 700 organizacija civilnoga društva koje odgovaraju na potrebe lokalnih zajednica. Kroz financiranje, edukacije i radionice te su organizacije osnažile svoje kapacitete za djelovanje na lokalnoj razini te uspješno provele građanske inicijative usmjerene na poboljšanje kvalitete života u svojim zajednicama.

Programe obrazovanja odraslih provodi širok raspon pružatelja obrazovnih usluga, uključujući pučka otvorena učilišta, strukovne škole, Hrvatsku obrtničku komoru, visoka učilišta (ako su dio cjeloživotnog učenja i nisu dio redovnih sveučilišnih programa), jezične škole, centre za osposobljavanje te udruge. Prema Žiljak, Matković i sur. (2023), broj registriranih pružatelja usluga porastao je s 345 u 2009. godini na 500 u 2023. godini. Više od polovice programa (56 %) bili su kratki programi osposobljavanja odraslih, dok su 12 % bili programi kojima se stječu srednjoškolske svjedodžbe (Žiljak, Alfirević i Vučić, 2023., 8). Neki pružatelji usluga su privatni, neke su pružatelje osnovale jedinice lokalne samouprave, no malo je javno financiranih programa i mehanizama financiranja. Glavne vrste programa obrazovanja odraslih obuhvaćaju osnovno obrazovanje odraslih, programe za stjecanje kvalifikacija, nestrukovne programe za osobni razvoj te programe usmjerene na društveno korisno djelovanje. Kriteriji prihvatljivosti za mobilnosti u programu Erasmus+ u području obrazovanja odraslih nisu u potpunosti usklađeni sa strukturom i definicijom obrazovanja odraslih u Hrvatskoj u kojoj se kontinuirano strukovno obrazovanje i osposobljavanje (CVET) smatra sastavnim dijelom sustava obrazovanja odraslih. Takva neusklađenost može negativno utjecati na motivaciju pružatelja obrazovanja te uzrokovati nejasnoće i nesporazume u postupku prijave projekata Erasmus+.

Formalno obrazovanje odraslih u Republici Hrvatskoj provode ustanove koje imaju registriranu djelatnost obrazovanja odraslih i ispunjavaju propisane uvjete, uključujući pučka otvorena učilišta, srednje škole s programima obrazovanja odraslih, visoka učilišta i sveučilišta te ustanove i centri za strukovno obrazovanje i osposobljavanje. Udruge i druge organizacije civilnog društva, knjižnice, centri za kulturu i muzeji provode različite programe neformalnog obrazovanja i osposobljavanja, osobito u područjima rekreativnih aktivnosti, digitalne pismenosti, poduzetništva i socijalne uključenosti.

2.2 Politike obrazovanja odraslih

Obrazovanje odraslih u Hrvatskoj ima više od 100 godina tradicije i razvijalo se u različitim sustavima i državama kojima je Hrvatska pripadala. To je ostavilo traga na institucionalnom ustroju, koji se uglavnom oslanja na srednjoeuropsku tradiciju. Tradicionalno su obrazovanje odraslih uglavnom pružale javne ustanove, posebice javna i otvorena učilišta, osnovane tijekom 1950-ih. Uz programe strukovnog i općeg obrazovanja, provodili su se i kulturni programi, uključujući aktivnosti koje su nudile lokalne kulturne ustanove poput muzeja, knjižnica i kina (Pastuović, Žiljak, 2018.)[7]. U razdoblju tranzicijskih promjena početkom 1990-ih godina obrazovanje odraslih bilo je marginalizirano, dok su ključne javne ustanove za obrazovanje odraslih u početku

[7] Pastuović, N, i Žiljak, T. (2018.). *Obrazovanje odraslih. Teorijske osnove i praksa*. Učiteljski fakultet; Pučko otvoreno učilište Zagreb

smatrane zastarjelim ostacima obrazovnog sustava bivšeg socijalističkog poretka. Nakon početnog tranzicijskog razdoblja većina tih organizacija nastavila je djelovati jer je njihova primarna uloga bila provedba strukovnog obrazovanja i obrazovanja radnika, a ne promicanje ideoloških sadržaja.

Današnje politike obrazovanja odraslih dio su puta koji je počeo 2000. godine. Godina 2000. označila je važan početak procesa pristupanja Hrvatske Europskoj uniji. Promjene u hrvatskoj obrazovnoj politici od 2000. godine dio su procesa europeizacije, koji podrazumijeva nove ciljeve politika, promjenu uloga ključnih dionika i novo razumijevanje obrazovanja odraslih. Taj proces obuhvaća prijenos europskih strukturnih prijedloga odozgo prema dolje (na primjer, osnivanje novih agencija i kvalifikacijskih okvira) te usvajanje novih paradigmi, poput cjeloživotnog učenja i koncepta društva znanja. Proces europeizacije nastavljen je pristupanjem Hrvatske Europskoj uniji 2013. godine, pri čemu nije došlo do značajnijih promjena u definiranju ciljeva. Komplementarnost hrvatskih i obrazovnih ciljeva EU-a bila je ključna, s glavnim fokusom na novim vještinama zapošljivosti. Europska sredstva poslužila su kao ključni instrument podrške promjenama u obrazovanju (Žiljak, 2017.). U trenutnom procesu pristupanja Hrvatske OECD-u, utjecaj organizacije raste kroz sudjelovanje i interpretaciju rezultata PIAAC-a, kao i kroz pružanje savjetodavne pomoći.

Aktualni sustav obrazovanja odraslih u Hrvatskoj razvija se u okviru provedbe koncepta učenja odraslih te kontinuiranog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (CVET-a). Neformalno obrazovanje i informalno učenje odraslih uključuju se u prioritete javnih politika isključivo onda kada su usmjereni na jačanje kompetencija relevantnih za tržište rada. Prema Zakonu o obrazovanju odraslih iz 2021. godine, ciljevi obrazovanja odraslih ponajprije se odnose na stjecanje znanja i vještina važnih za osobni rast pojedinca i pristup tržištu rada. Ti bi programi trebali biti povezani s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom i provoditi priznavanje prethodnog učenja. HKO je reformski instrument kojim se regulira sustav kvalifikacija na svim obrazovnim razinama. Podržava razvoj programa obrazovanja odraslih koji zadovoljavaju ekonomske i društvene potrebe. Također omogućava priznavanje prethodnog učenja te uspostavu mikrokvalifikacija.

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine ističe važnost povećanja stope sudjelovanja odraslih u cjeloživotnom učenju. Početna vrijednost ovog pokazatelja bila je 3,5 % u 2019. godini, a povećala se na 6,6 % u 2024. godini.[8]

Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027.[9] godine nastoji riješiti neke od izazova i postavlja strateške ciljeve za poboljšanje pristupa, uključivosti i kvalitete obrazovanja odraslih. Ključni prioriteti obuhvaćaju povećanje sudjelovanja u cjeloživotnom učenju, osiguravanje pristupa marginaliziranim skupinama i jačanje suradnje između obrazovnih ustanova i poslodavaca. Jedan od ključnih ciljeva je povećanje udjela odrasle populacije koja sudjeluje u cjeloživotnom učenju. Nacionalni plan osobito ističe skupine s niskom stopom sudjelovanja u

[8] Eurostat (2026.) Sudjelovanje odraslih u obrazovanju prema spolu, 2025. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/trng_lfse_01/default/table?lang=en

[9] Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2023.) Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. i odgovarajući akcijski plan za razdoblje 2022. – 2024. https://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/AkcijskiNacionalniPlan/Nacionalni-plan-razvoja-sustava-obrazovanja-za-razdoblje-do-2027.pdf

obrazovanju (niskokvalificirani, starije osobe, ruralno i dugotrajno nezaposleno stanovništvo, kao i Romi i osobe s invaliditetom). Posebna mjera odnosi se na internacionalizaciju obrazovanja odraslih, a u sklopu ove mjere naglasak je na programu Erasmus+. Odrasli sudionici s manje mogućnosti i nastavnici razvijat će različite vještine i kompetencije putem mobilnosti i međunarodnih projekata, što će predstavljati jedan od mehanizama njihova uključivanja u Europski prostor obrazovanja. Broj projekata Erasmus+ KA1 u sektoru obrazovanja odraslih bilježi stalan rast te se između 2021. i 2025. godine utrostručio povećavši se s 30 na 97 projekata. Ostvarivanje navedenih ciljeva u Hrvatskoj u značajnoj je mjeri poduprto financijskim sredstvima Europske unije.

2.3 Postojeća istraživanja o učinku programa Erasmus+ na sektor obrazovanja odraslih

Progress Consult (2024.). *Potraga za mjerama za bolje iskorištavanje mobilnosti za polaznike i osoblje u obrazovanju odraslih. Studija slučaja o Hrvatskoj.*

Ovo istraživanje dio je komparativne analize sudjelovanja u KA1 mobilnosti u sklopu programa Erasmus+ u području obrazovanja odraslih, s ciljem identificiranja čimbenika koji utječu na učinkovitost mobilnosti za osoblje i polaznike diljem Europe. Hrvatska studija slučaja opisuje značajke provedbe projekata KA1 u sklopu programa Erasmus+ u Hrvatskoj. Analiza se temelji na nekoliko izvora. Istraživanje u Hrvatskoj uključuje podatke primljene od nacionalne agencije o sudjelovanju u programu Erasmus od 2018. do 2023. godine i informacije prikupljene putem intervjua u prvom tromjesečju 2024. godine. Uz te podatke korišteni su podaci preuzeti iz Eurostata, od ministarstava, relevantnih recenziranih istraživanja te objavljenih tekstova i intervjua korisnika. Intervjuirani su sljedeći akteri: šest predstavnika provedbenih organizacija koje su sudjelovale u KA1 mobilnostima, jedna organizacija koja nije sudjelovala u programu Erasmus+, devet predstavnika nastavnika i osoblja, petero odraslih polaznika koji su sudjelovali u mobilnostima i tri predstavnika nacionalne agencije. Provedeno je osam individualnih i petnaest grupnih intervjua s dva ili tri sudionika. Intervjui su snimljeni i kodirani prema zadanim zajedničkim elementima projekta. Istraživanje je više usmjereno na organizacijske izazove, oblike i prepreke uključivanju sudionika nego na tematska područja i horizontalne prioritete programa Erasmus+.

Većina nalaza slična je nalazima iz prethodnih istraživanja koje je nacionalna agencija provela 2017. i 2020. godine. Mobilnosti se ponajprije ostvaruju kroz tečajeve i aktivnosti stručnog usavršavanja, a u nešto manjoj mjeri kroz aktivnosti praćenja rada (*job shadowing*). Drugi oblici mobilnosti rijetko se koriste ili se koriste simbolično (primjerice, pozvani stručnjaci, mobilnost u svrhu poučavanja ili osposobljavanja). Motivacija pružatelja obrazovanja (prema procjenama voditelja ustanova za osposobljavanje) ponajprije je usmjerena na razvoj novih obrazovnih programa, jačanje kapaciteta osoblja te primjenu novih metoda i tehnologija. Osobe s niskom razinom vještina nedovoljno su zastupljene u svim oblicima mobilnosti za učenje. Najzastupljeniji oblik mobilnosti i dalje su tečajevi, no istodobno se bilježi sve veća provedba aktivnosti praćenja rada (*job shadowing*).

Većina organizacija raspolaže jasno definiranom strateškom vizijom te provodi kvalitetan odabir motiviranih sudionika. Rezultati mobilnosti značajno pridonose organizacijskom razvoju ustanova, a same mobilnosti pokazale su se učinkovitim promotivnim alatom koji privlači nove korisnike i proširuje doseg organizacije. Ključne pozitivne (i od korisnika prepoznate) inicijative nacionalne agencije uključuju redoviti kontakt s postojećim korisnicima te sustavnu podršku i usmjeravanje tijekom procesa prijave. Za promociju programa i projekata KA1 posebno su značajne inicijative vezane uz djelovanje ambasadora te sustav akreditacija. Ambasadori se pažljivo odabiru i svojim aktivnostima proširuju krug organizacija koje se prijavljuju i provode mobilnosti. Drugi poticaj za sudjelovanje nalazi se u mogućnosti dobivanja akreditacije čime se organizacijama osigurava kontinuitet financiranja te administrativno jednostavniji postupak prijave za dodjelu sredstava.

Ančić, B., Brajdić Vuković, M., Jaklin, K., Baketa, N., i Degač, Đ. (2024). ***Evaluacija programa Erasmus+ sredinom provedbenog razdoblja: Nacionalni izvještaj o učinku i provedbi programa Erasmus+ u Hrvatskoj.*** **Institut za društvena istraživanja Zagreb**

Ovo izvješće predstavlja evaluaciju programa Erasmus+ sredinom provedbenog razdoblja u Hrvatskoj i obuhvaća oba programska Erasmus+ razdoblja (2014. – 2020. i 2021. – 2027.). Obrazovanje odraslih uključeno je u istraživanje kao jedan od obrazovnih sektora. Istraživanje je imalo za cilj ispitati stavove sudionika i predstavnika organizacija korisnica programa Erasmus+ o djelotvornosti, učinkovitosti, relevantnosti, usklađenosti, komplementarnosti i dodanoj vrijednosti programa Erasmus+ na nacionalnoj razini. Evaluacija se temeljila na sveobuhvatnom istraživanju i intervjuima s korisnicima, dionicima i predstavnicima provedbenih tijela (dva dječja vrtića, dvije ustanove za osnovnoškolsko obrazovanje, šest ustanova za srednjoškolsko obrazovanje, četiri ustanove za visoko obrazovanje i dvije ustanove za obrazovanje odraslih). Izvješće je pripremljeno za Ministarstvo znanosti i obrazovanja te Središnji državni ured za demografiju i mlade.

Program Erasmus+ u Hrvatskoj se pozitivno doživljava kada je riječ o unaprjeđenju ključnih kompetencija, jezične raznolikosti i interkulturalne osviještenosti te poticanju zelene tranzicije, digitalizacije, uključivosti i sudjelovanja.

Program je bio učinkovit u postizanju ključnih ciljeva, osobito u poboljšanju ključnih kompetencija i vještina (87,6 % ispitanika se složilo), promicanju jezične raznolikosti i poticanju međukulturalne svijesti i dijaloga (85,6 % se složilo). Također je ojačao aktivno građanstvo (76,6 % se složilo) i međunarodnu dimenziju aktivnosti (84,2 % se složilo). Značajan udio projekata (48,3 %) uključuje aktivnosti vezane uz demokratsko sudjelovanje, zajedničke vrijednosti i građanski angažman, ali samo 13,5 % ih smatra glavnom temom. To upućuje na to da su navedene teme umjereno zastupljene u aktivnostima programa Erasmus+, no postoji potencijal za njihovo snažnije uključivanje kako bi se učinkovitije odgovorilo na izazove u tim područjima.

Pandemija COVID-19 otežala je provedbu projekata, ali je pokazala organizacijsku otpornost, s visokim zadovoljstvom adaptivnim mjerama nacionalne agencije poput mogućnosti virtualne mobilnosti. Intervjui s korisnicima i dionicima naglašavaju transformativne učinke programa na pojedince (npr. osobni rast i stjecanje vještina) i

institucije (npr. promjene u obrazovnim praksama), iako i dalje postoje izazovi povezani s postizanjem šireg društvenog utjecaja i većom uključivošću.

Preporuke uključuju postupno povećanje proračuna te pojednostavljenje administrativnih procesa i standardizaciju dokumentacije. I dalje postoje izazovi povezani s ostvarivanjem ciljeva vezanih uz sudjelovanje na tržištu rada i uključivanje osoba u nepovoljnom položaju. Ispitanici se također zalažu za integriranje kontinuiranog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u obrazovanje odraslih pokazujući predanost načelima cjeloživotnog učenja. Prijedlozi za uvođenje dodatnih ciljeva, poput jačanja motivacije odraslih polaznika za učenje te poticanja međugeneracijske povezanosti, odražavaju proaktivno sudjelovanje dionika u oblikovanju budućnosti programa. Unatoč prostoru za dublju integraciju određenih tema, analiza naglašava pozitivan doprinos programa u suočavanju s društvenim izazovima te promicanju uključivih, održivih i digitalno usmjerenih inicijativa.

Gašparović, F., Kovač, I., i Degač, Đ. (2020.). *Mapiranje poteškoća: Kako se određena organizacija prepoznaje kao potencijalni prijavitelj za područje obrazovanja odraslih u okviru programa Erasmus+?* Agencija za mobilnost i programe EU

Agencija za mobilnost i programe EU provela je istraživanje kako bi utvrdila snage i slabosti programa Erasmus+ za organizacije i institucije koje provode aktivnosti obrazovanja odraslih, kao i prepreke i potencijalne oblike podrške koje Agencija za mobilnost i programe EU može pružiti. Istraživanje je provedeno 2019. godine, a rezultati su objavljeni u izvješću za 2020. godinu.

Istraživanje je koristilo kvalitativnu metodologiju provedenu u dvije faze. U prvoj fazi upitnici su podijeljeni putem *e*-pošte dvjema ciljanim skupinama. Prva je uključivala kontaktne osobe u korisničkim organizacijama i organizacijama koje su prijavile projekt u području obrazovanja odraslih od 2016. do 2019. godine (99 poziva, 31 odgovor sa stopom odgovora od 31 %). Drugu ciljanu skupinu činili su predstavnici ciljanih organizacija koje je identificirao Odjel za obrazovanje odraslih, a koje prethodno nisu prijavile projekte (361 poziv, 19 odgovora petpostotnom stopom odgovora). Nakon početnoga kodiranja odgovora na upitnik, provedeno je pet polustrukturiranih intervjua s predstavnicima organizacija korisnika, institucija i potencijalnih prijavitelja (pučko učilište, udruga, centar za kulturu i dvije knjižnice). Intervjui su nadopunili podatke iz upitnika. Provedeni su u sjedištima organizacija, trajali su od 20 do 60 minuta i, uz prethodni pristanak, četiri su intervjua snimljena.

Istraživanje je analiziralo prepreke sudjelovanju u programu Erasmus+ i poteškoće s kojima se organizacije suočavaju u prijavljivanju projekata i provedbi aktivnosti. Ključni ciljevi i horizontalni prioriteti nisu bili dio istraživanja.

Ključni nalazi odnose se na strukturu i priznavanje obrazovanja odraslih. Heterogena priroda obrazovanja odraslih i ograničeno prepoznavanje sektora stvaraju strukturne izazove u identificiranju potencijalnih prijavitelja za Erasmus+. Prva opisana poteškoća odnosi se na strukturnu razinu te na prepoznatljivost i vidljivost područja obrazovanja odraslih. S obzirom na to da na strukturnoj razini obrazovanje odraslih nije dovoljno prepoznato, neke organizacije koje provode aktivnosti obrazovanja odraslih nisu identificirane kao potencijalni prijavitelji u okviru programa Erasmus+. Heterogenost u području i različit profil organizacija koje provode programe

obrazovanja odraslih mogu predstavljati dodatne poteškoće. Aktivnosti u području obrazovanja odraslih provode pučka učilišta, udruge, knjižnice, muzeji, škole stranih jezika, centri za kulturu i drugi, od kojih neke nisu registrirane kao organizacije za obrazovanje odraslih i kao takve nisu identificirane u ovom području.

Ključne prepreke uključuju ograničenja organizacijskih resursa, nedostatak motivacije ili uočenih koristi, složen proces prijave, financijska ograničenja i poteškoće u pronalaženju partnera. Osoblje, kao i uprava organizacije možda nisu dovoljno motivirani za sudjelovanje i, bez dovoljno informacija o programu i mogućnostima sudjelovanja, mogu smatrati da njihova organizacija neće imati dovoljno koristi od sudjelovanja. Unatoč navedenim izazovima, sudjelovanje u programu Erasmus+ pruža brojne prednosti, među kojima se ističu razvoj institucionalnih kapaciteta, stručno usavršavanje, međunarodno umrežavanje te jačanje procesa internacionalizacije organizacija i ustanova.

Ančić, B. i Brajdić Vuković, M. (ur.) (2017.). *Nacionalni izvještaj o učinku i provedbi programa Erasmus+ – Hrvatska.* Institut za društvena istraživanja I Centar za hrvatske studije, Sveučilište u Zagrebu

Ovo izvješće pripremljeno je za Ministarstvo znanosti i obrazovanja te Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. U istraživanju je korišten mješovit metodološki pristup, pri čemu su za prikupljanje kvalitativnih i kvantitativnih podataka provedene tri zasebne istraživačko-analitičke aktivnosti.

Anketa je provedena među voditeljima projekata i zakonskim zastupnicima organizacija koje su podnijele prijave za Program za cjeloživotno učenje (2009. – 2013.), Mladi na djelu (2009. – 2013.) ili Erasmus+ (2014. – 2020.). U polustrukturiranim intervjuima (uživo i putem *Skypea*) sudjelovali su predstavnici interesnih skupina. Zaključci i nalazi prikazani u ovom izvješću proizlaze iz analize dostupne dokumentacije, uključujući izvješća vanjskih evaluatora te podatke o praćenju provedbe programa koje je pripremio interni evaluator nacionalne agencije (NA). Skup podataka korisnika i nekorisnika sastojao se od 4118 osoba koje su bile zakonski zastupnici i/ili voditelji projekata. Upitnik je u potpunosti ispunilo 967 ispitanika, što je 23,48 % ukupne populacije obuhvaćene istraživanjem.

U istraživanje su bili uključeni svi obrazovni sektori. Podaci o obrazovanju odraslih nisu navedeni u zasebnom poglavlju. Prikupljeni podaci u području obrazovanja odraslih ukazuju na to da djelatnici organizacija koje provode programe obrazovanja odraslih sudjeluju u projektnim aktivnostima u znatno manjoj mjeri nego djelatnici iz ostalih obrazovnih sektora. Na primjer, u 2014. i 2015. godini u projektnim je aktivnostima sudjelovalo 124 djelatnika organizacija za obrazovanje odraslih, dok je broj sudionika iz odgoja i općeg obrazovanja te strukovnog obrazovnog sektora iznosio 379, odnosno 597. Istraživanje se fokusiralo na institucionalne prepreke sudjelovanju s kojima se suočavaju pružatelji obrazovanja odraslih. Najvažnije prepreke odnose se na ograničena financijska sredstva za predfinanciranje projekata (tj. prije nego što se prvi i drugi obrok isplate korisniku projekta), visoka administrativna opterećenja vezana uz provedbu projekata koja odvraćaju osoblje od prijave za financiranje, percepciju da sudjelovanje u programu zahtijeva puno financijskih, ljudskih i administrativnih resursa koji nisu dostupni unutar institucije, nedostatak formalnog priznanja za aktivnosti osposobljavanja/ stručnog

usavršavanja vezane uz projekte koji se provode u inozemstvu i nedovoljna razina informacija o mogućnostima sudjelovanja u programu.

Analiza percepcije sudionika o relevantnosti ciljeva pokazuje da je cilj koji se odnosi na unaprjeđenje ključnih kompetencija i vještina općenito ocijenjen kao najmanje relevantan među sudionicima iz područja obrazovanja odraslih (primjerice, 98,3 % u sektoru strukovnog obrazovanja i osposobljavanja [VET], u usporedbi s 92,3 % u području obrazovanja odraslih). Ključni izazovi vezani uz osoblje su nedovoljan interes za sudjelovanje u projektima i nedovoljno znanje stranih jezika među zaposlenicima.

Istraživanje pokazuje svojevrstan paradoks u području obrazovanja odraslih – dok dionici obrazovanja odraslih navode relativno snažne organizacijske kapacitete i percipiraju manje prepreka od drugih sektora, bilježi se pad sudjelovanja u usporedbi s prethodnim programom. To upućuje na činjenicu da sustavni problemi – osobito u vezi s financiranjem, zahtjevima za pretfinanciranje i vidljivošću programa – mogu sprječavati sektor da u potpunosti ostvari svoj potencijal. Evaluacija ističe potrebu za prilagođenim pristupima koji prepoznaju jedinstvene značajke obrazovanja odraslih, pojednostavljenim administrativnim postupcima, poboljšanim dosegom skupina u nepovoljnom položaju i odgovarajućom financijskom potporom kako bi se osigurao jednak pristup te značajan učinak i na polaznike i na institucije.

Agencija za mobilnost i programe EU (2017.). *Rezultati analize izvješća sudionika mobilnosti – Erasmus+ ključna aktivnost 1.*

Nacionalna agencija je 2017. godine pripremila analizu izvješća sudionika mobilnosti provedenih od 1. siječnja 2015. do 31. prosinca 2016. za natječajne godine 2014., 2015. i 2016. Izvješće prikazuje opisne sažete rezultate iz završnih izvješća sudionika mobilnosti u područjima općeg obrazovanja, strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, visokog obrazovanja te obrazovanja odraslih i mladih. Podaci su prikazani po obrazovnom području i odabranim pitanjima iz završnih izvješća.

Podaci o mobilnosti odlaznog osoblja u obrazovanju odraslih analizirani su korištenjem podataka prikupljenih od 133 osobe. Većina sudionika mobilnosti u području obrazovanja odraslih bile su žene (72,2 %), dok je mobilnost muškaraca činila oko 27 % ukupnog broja mobilnosti.

Većina sudionika (42,9 %) nije navela organizacijski oblik svoje matične institucije ili organizacije jer ga nisu pronašli na popisu ponuđenih organizacijskih oblika. Najveći broj sudionika mobilnosti dolazi iz ustanova za obrazovanje odraslih (25,6 %) i udruga (21,1 %).

Većina sudionika koji su sudjelovali u aktivnostima unutar područja obrazovanja odraslih složila se da su stvorili nove kontakte (97,8 %), učili iz dobrih praksi iz inozemstva (96,2 %), povećali svoje društvene, jezične ili kulturne kompetencije (94 %), ojačali ili proširili svoju profesionalnu mrežu (90,2 %), stekli praktične vještine relevantne za rad i profesionalni razvoj (88,7 %), poboljšali svoje znanje stranih jezika (85,7 %) i povećali zadovoljstvo poslom (84,2 %). U nešto manjoj mjeri, ali i dalje pozitivno, ocijenili su povećanu mogućnost zapošljavanja i napredovanja u karijeri (79,0 %), ojačanu suradnju s partnerskom ustanovom ili organizacijom (78,2 %), poboljšanje svojih organizacijskih/ upravljačkih/ voditeljskih vještina (78,2 %) te dijeljenje svojih znanja i vještina sa sudionicima i drugim pojedincima (75,9 %).

Područja koja su sudionici ocijenili najmanje pozitivno odnose se na unaprjeđenje njihovih kompetencija za korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija (54,9 %), kao i na jačanje suradnje s akterima civilnog društva (45,1 %) te akterima na tržištu rada (33,1 %). Od svih sudionika, 19,6 % se ne slaže ili se uopće ne slaže s tim da su ostvarili suradnju s akterima civilnog društva, a 30,1 % se ne slaže ili se uopće ne slaže s tim da su ostvarili suradnju s akterima tržišta rada.

Sudionici su također izvijestili da je iskustvo mobilnosti dovelo do primjene novih metoda poučavanja u njihovoj matičnoj ustanovi (83,5 %) te pridonijelo internacionalizaciji ustanove pošiljateljice (79,7 %), a u nešto manjoj mjeri, ali pozitivno, procjenjuju da je njihovo sudjelovanje dovelo do nove suradnje s partnerskom institucijom/ organizacijom (66,2 %) i do uvođenja promjena u upravljanju institucijom (60,9 %). Sudionici vjeruju da će provedene aktivnosti unutar programa Erasmus+ imati učinak u budućnosti na njihovu matičnu instituciju.

ZAKLJUČCI

Istraživanja pokazuju da je program Erasmus+ donio značajne koristi području obrazovanja odraslih u Hrvatskoj jačanjem organizacijskih kapaciteta, poticanjem profesionalnog razvoja, širenjem međunarodnih mreža suradnje te unaprjeđenjem stručnih, jezičnih, socijalnih i interkulturalnih kompetencija sudionika. Program je pridonio inovacijama kroz razvoj novih programa, primjenu novih metoda poučavanja i internacionalizaciju ustanova istodobno promičući aktivno građanstvo, suradnju i uključivost. Unatoč tome, trajne prepreke poput financijskih ograničenja, administrativnog opterećenja, ograničene vidljivosti obrazovanja odraslih, nedostatnih organizacijskih kapaciteta i poteškoća u uključivanju skupina u nepovoljnom položaju i dalje otežavaju šire sudjelovanje. Ovi nalazi upućuju na potrebu za dodatnim pojednostavljenjem, snažnijom institucionalnom podrškom i ciljanim mjerama kako bi koristi programa Erasmus+ bile dostupnije širem krugu dionika u sektoru obrazovanja odraslih.

Većina provedenih istraživanja temeljila se na metodološkom pristupu mješovitih metoda, koji je uključivao *online* ankete, polustrukturirane intervjue, analizu relevantne dokumentacije te analizu izvješća korisnika programa.

Pristupačnost i uključivost programa Erasmus+

3.1 Uvod

Uključivost i raznolikost jedan su od prioriteta programa Erasmus+. Jednake mogućnosti i jednak pristup, uključivost, raznolikost i pravednost trebali bi se promicati u svim programskim aktivnostima.[10] Financiranje je stoga usmjereno na organizacije i polaznike u nepovoljnom položaju koji inače ne bi imali priliku sudjelovati u aktivnostima međunarodne suradnje i mobilnosti. U ovom se poglavlju analiziraju karakteristike organizacija koje sudjeluju u programu Erasmus+ od 2021. godine te karakteristike odraslih polaznika koji koriste rezultate projekata razvijenih u okviru ključne aktivnosti KA2 i/ili sudjeluju u aktivnostima mobilnosti u okviru ključne aktivnosti KA1. Na toj se osnovi mogu dati ocjene o razini dostupnosti i uključivosti programa Erasmus+ u području obrazovanju odraslih u Hrvatskoj.

3.2 Organizacije sudionice u programu Erasmus+

3.2.1 Vrste organizacija

KA1 i KA2

U Hrvatskoj obrazovanje odraslih provodi raznolik profil organizacija iz javnog, privatnog i civilnog sektora. Sudjelovanje u programima Erasmus+ uvelike je određeno strukturom i djelatnošću prijavitelja, kao i kriterijima samog programa Erasmus+. Većina ustanova za obrazovanje odraslih u Hrvatskoj primarno je usmjerena na kontinuirano strukovno obrazovanje i osposobljavanje, dok se neformalnim općim obrazovanjem odraslih i kulturnim aktivnostima bavi u znatno manjoj mjeri. Budući da strukovno obrazovanje nije obuhvaćeno područjem obrazovanja odraslih u okviru programa Erasmus+, velik dio programa koje te ustanove provode nije relevantan za Erasmus+ područje obrazovanja odraslih. S druge strane, kulturne ustanove, udruge i druge organizacije civilnoga društva provode relevantne programe neformalnog obrazovanja odraslih usklađene s kriterijima programa Erasmus+. Više organizacija sudjeluje u projektima KA1 nego u projektima KA2, što je razumljivo jer su prijave za KA2 složenije, aktivnosti su sveobuhvatnije i općenito zahtijevaju organizacije s više iskustva. Dodatno, za projekte KA2 dostupno je i znatno manje sredstava. Jednostavniji postupak prijave i veća vjerojatnost prihvaćanja projekata KA1 dodatno utječu na veći broj prijava KA1 u odnosu na prijave KA2.

[10] Europska komisija (2023.). Vodič kroz program Erasmus+. str. 7

SLIKA 2: VRSTA AKTIVNOSTI INTERNACIONALIZACIJE U KOJIMA JE ORGANIZACIJA SUDJELOVALA OD 2021. (N = 87)

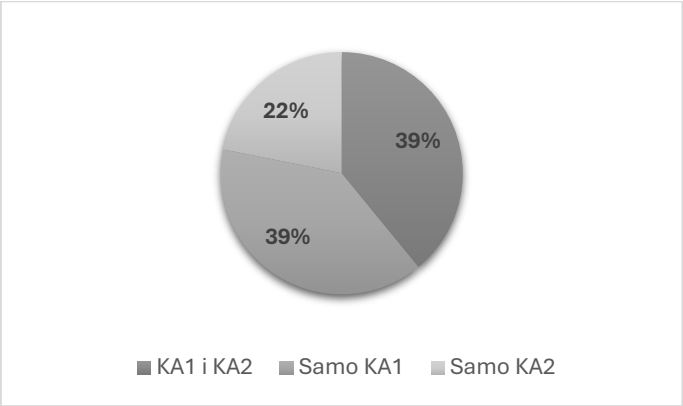

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

Pravni status organizacija koje su sudjelovale u anketi uglavnom je u skladu sa strukturom svih korisnika programa Erasmus+.

SLIKA 3: PRAVNI STATUS ORGANIZACIJA KORISNICA KOJE SU SUDJELOVALE U PROGRAMU ERASMUS+ (2021. – 2024.): KA1 I KA2, SAMO KA2, SAMO KA1 (N/KA1=34, N/KA2= 19, N/KA1 I KA2= 34)[11]

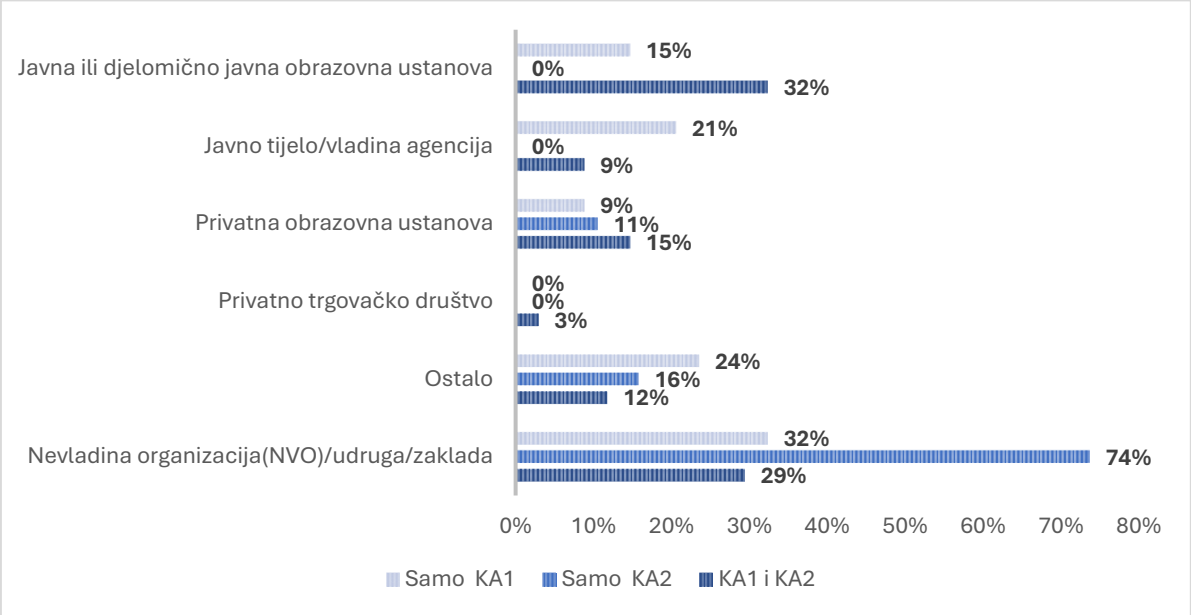

Izvor: *Online upitnik organizacija korisnica mreže RIA-AE (2025. – 2026.)*

Nevladine organizacije su najzastupljenije, osobito u projektima KA2. Ovo istraživanje ne pruža izravne odgovore o razlozima takvog rezultata, no dio njih može se naći u njihovoj snažnoj usmjerenosti na neformalno obrazovanje odraslih. Za razliku od mnogih ustanova za obrazovanje odraslih koje su primarno usmjerene na strukovno obrazovanje i osposobljavanje, nevladine organizacije češće provode aktivnosti povezane s uključivošću, građanskim kompetencijama, digitalnim

[11] Pitanje: Koji je pravni status vaše organizacije?

vještinama i društvenim sudjelovanjem. Dodatno, njihova je održivost često snažno vezana uz projektno financiranje zbog čega aktivno sudjeluju u razvojnim i partnerskim projektima poput KA2, a iskustvo u međunarodnoj suradnji i radu na projektnim inicijativama dodatno povećava vjerojatnost njihove zastupljenosti. Velik broj ispitanika svrstao se u kategoriju „ostalo". Riječ je o organizacijama koje su u prijavama nacionalnim agencijama bile različito kategorizirane. To se ponajprije odnosi na knjižnice, muzeje i centre za kulturu, koji u Hrvatskoj uglavnom imaju status javnih ustanova. Analiza ostalih odgovora prikupljenih tijekom istraživanja upućuje na zaključak da su upravo te organizacije u najvećoj mjeri obuhvaćene kategorijom „ostalo".

Treba napomenuti da postoje značajne razlike među organizacijama s obzirom na sektor kojem pripadaju i vrstu organizacije. Na primjer, organizacije koje ponajprije djeluju u području kulture (poput muzeja i knjižnica) prilično su dobro zastupljene u programu Erasmus+ iako obrazovanje nije njihov fokus. U pogledu ciljanih skupina obuhvaćenih programom Erasmus+, projekti su najčešće usmjereni na osobe s invaliditetom i starije osobe, dok su projekti namijenjeni romskoj zajednici i migrantima zastupljeni u bitno manjoj mjeri.

SLIKA 4: PRIMARNI SEKTORI DJELOVANJA ORGANIZACIJA KORISNICA (2021. – 2024.): KA1 I KA2, SAMO KA2, I SAMO KA1 (N/KA1 = 34, N/KA2 = 19, N/ KA1 I KA2 = 34)[12]

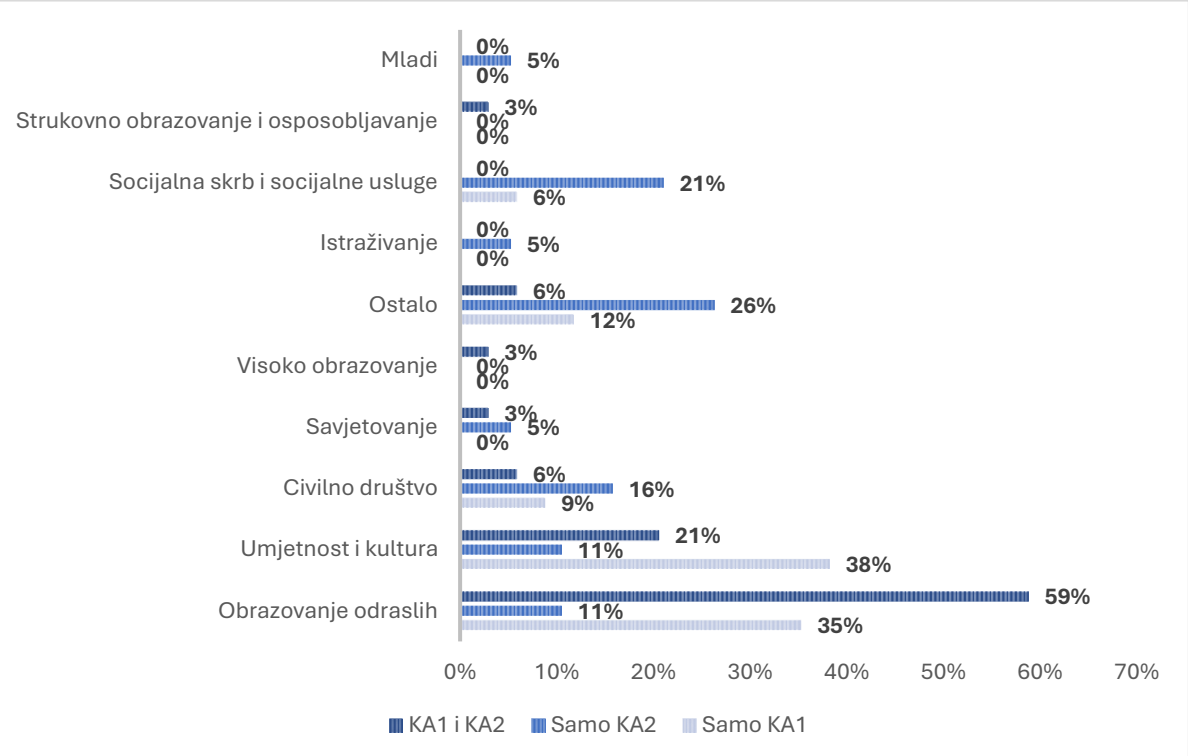

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

Broj organizacija koje su civilno društvo odredile kao svoje glavno područje djelovanja bitno je manji od ukupnog broja nevladinih organizacija (slike 3 i 4). To znači da se

[12] Pitanje: Koji je glavni sektor djelovanja vaše organizacije?

neke nevladine organizacije više usredotočuju na aktivnosti socijalne skrbi (npr. socijalne usluge) nego na zagovaranje i participativne aktivnosti. Relativno veliku zastupljenost u sektoru umjetnosti i kulture čine knjižnice, muzeji i centri za kulturu koji nude informalne, nestrukovne obrazovne programe za odrasle.

Organizacije osoba s invaliditetom (OOSI) koje sudjeluju u projektima dio su organizacija koje djeluju u području socijalne skrbi i socijalne zaštite. One nisu samo zagovaračke organizacije koje zastupaju prava i interese osoba s invaliditetom, nego i pružatelji socijalnih usluga.

KA1

Najbrojniji prijavitelji u programima Erasmus+ KA1 su udruge (37 %). Slijede ustanove za obrazovanje odraslih kao ključne institucije u području obrazovanja odraslih, ali sa snažnom komponentom strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (29 %). Nakon njih najbrojnije su knjižnice koje također provode neformalne programe obrazovanja koji nisu usmjereni na strukovno osposobljavanje.

SLIKA 5: VRSTE ORGANIZACIJA KORISNIKA KOJE SU SUDJELOVALE U PROJEKTIMA ERASMUS+ KA1 KOJE SU PROVODILE OD 2021. GODINE (N = 135)

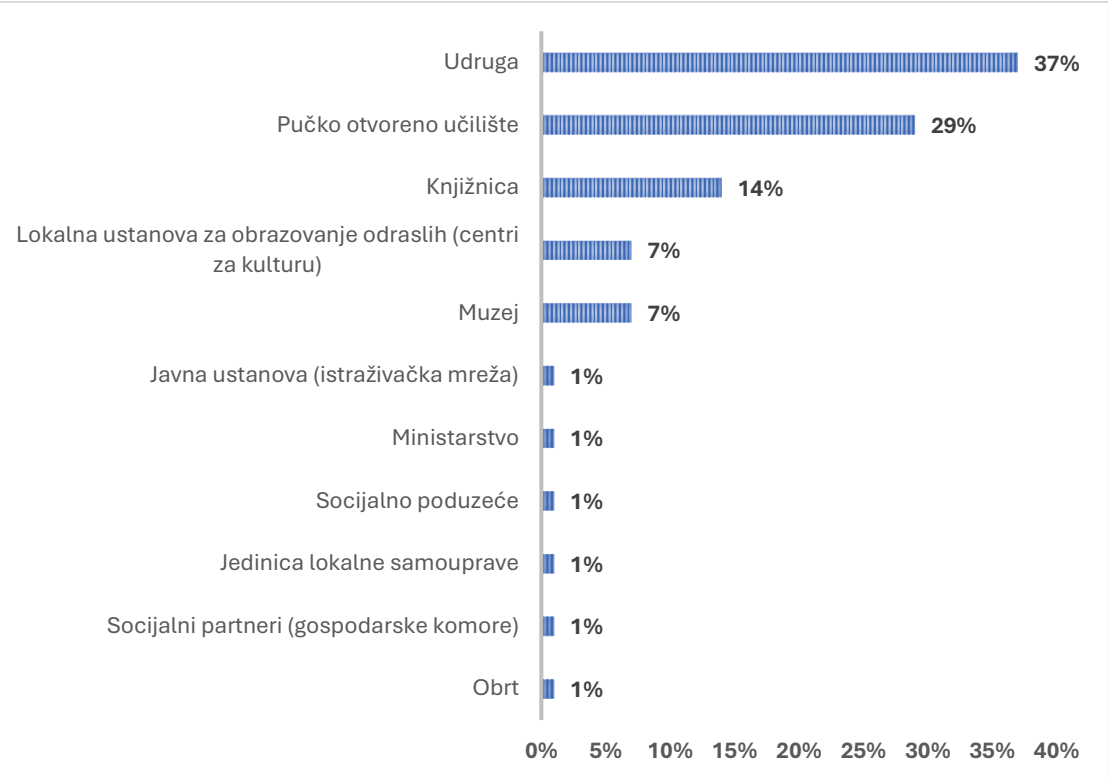

Izvor, *ClickSense*

Iz podataka dobivenih od nacionalne agencije o organizacijama koje provode projekte Erasmus+[13] vidljivo je da 29 % nositelja projekata u aktivnostima Erasmus+ KA1 čine javne ustanove koje provode kulturne i obrazovne programe (kulturni centri,

[13] Ručno izvađeno iz baze podataka *KA1_vrste_organizacija_nuts*

knjižnice, muzeji). Neke od tih ustanova nastale su u tradiciji pučkih otvorenih učilišta i centara za kulturu, koji su provodili lokalne kulturne i obrazovne programe u skladu s modelom politike decentralizacije. Centri za kulturu vrlo su slični iako je u njima naglašenija kulturna djelatnost, a njihove kulturne programe podupiru jedinice lokalne samouprave. Povezanost kulture i obrazovanja odraslih vidljiva je i u knjižnicama. Ostale skupine prijavitelja zastupljene su u znatno manjem broju. Budući da su se iste organizacije različito klasificirale, na slici 5 primijenjena je jedinstvena klasifikacija, utemeljena na njihovu pravnom statusu prema hrvatskom zakonodavstvu te podacima nacionalne agencije. Treba napomenuti da od 50 udruga njih 18 (36 %) pripada organizacijama osoba s invaliditetom (OOSI). Sedamnaest organizacija provelo je po tri projekta, od čega je 10 bilo ustanova za obrazovanje odraslih[14].

KA2

Među ispitanim korisnicima koji su provodili samo projekte KA2, udruge su najbrojnije, kao i u projektima KA1. I projekti KA2 pokazuju snažnu dimenziju uključivosti s obzirom na to da 10 % korisnika pripada organizacijama osoba s invaliditetom.

SLIKA 6: PRAVNI STATUS ORGANIZACIJA S POSTOTKOM PROJEKATA KA2 KOJE SU PROVELE OD 2021. GODINE (N = 48)[15]

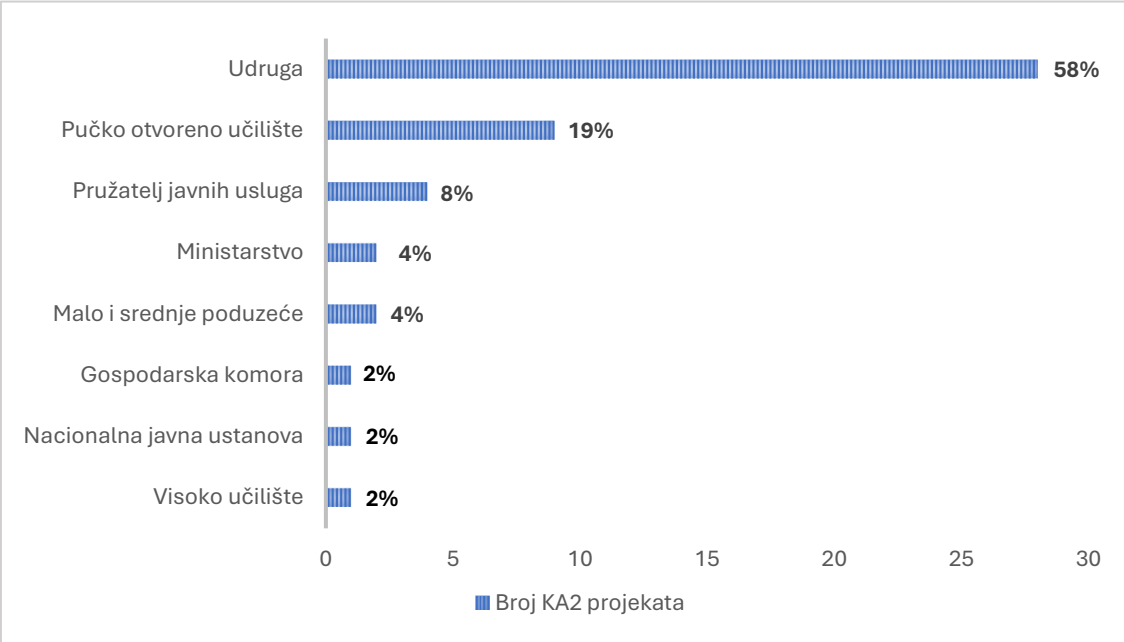

Izvor: *ClickSense*

Relativno manji udio ustanova za obrazovanje odraslih u projektima KA2 (19 %) u usporedbi s KA1 (29 %) treba analizirati u kontekstu njihovih ograničenih kapaciteta i glavnog fokusa na kontinuirano strukovno obrazovanje i osposobljavanje. Treba

[14] Podaci o sudionicima individualne i grupne mobilnosti (Europska komisija)

[15] Pitanje: Koji je pravni status vaše organizacije?

napomenuti da organizacije za obrazovanje odraslih ponajprije ostvaruju prihod s tržišta obrazovanja pa većina njihovih kapaciteta mora biti posvećena redovitim obrazovnim aktivnostima kako bi održale financijsku stabilnost. Za udruge je mogućnost ostvarivanja prihoda na tržištu znatno smanjena i održivost njihovih aktivnosti u mnogo većoj mjeri ovisi o projektima u Erasmus+ i drugim programima financiranja.

Ako pogledamo sektore u kojima su organizacije korisnice primarno djelovale između 2021. i 2024. godine (slika 4), vidljivo je da su organizacije u kulturnom sektoru (knjižnice, muzeji i kulturni centri) jedina skupina sa znatno većim udjelom projekata KA1 (38 %) nego projekata KA2 (11 %). To ukazuje na njihov interes za aktivnosti koje nadopunjuju njihove osnovne djelatnosti te predstavljaju korak prema širenju djelovanja na srodna područja, osobito u području obrazovanja.

3.2.2 Geografska raspodjela

Hrvatska je podijeljena na statističke regije (NUTS) kako slijedi:

- NUTS 1 (HR0): Statistička regija 1. razine je Republika Hrvatska kao upravna jedinica.
- NUTS 2 (4 regije): Statistička regija 2. razine sastoji se od 4 neupravne jedinice nastale grupiranjem županija kao upravnih jedinica niže razine.
- NUTS 3 Statistička regija 3. razine sastoji se od 21 upravne jedinice (20 županija i Grad Zagreb).

KA1

U Hrvatskoj su vidljive značajne regionalne razlike u broju organizacija koje provode projekte Erasmus+. Regionalne razlike uočljive su na razini NUTS 2, a posebno na razini regija NUTS 3.

SLIKA 7: NUTS 2 REGIJE U KOJIMA SE PROJEKTI KA1 PROVODE OD 2021. DO 2025. – NA TEMELJU LOKACIJE ORGANIZACIJE (N = 186) [16]

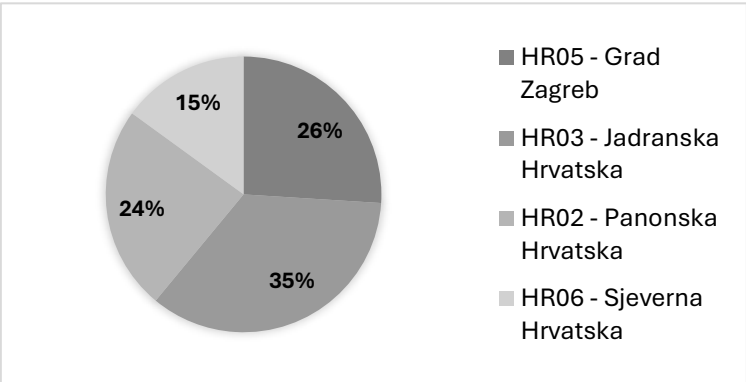

[16] Lokacija je vezana uz sjedište organizacije. Moguće je da se projekti provode izvan mjesta u kojem je organizacija registrirana. To je ograničenje dostupnih podataka.

Izvor: *Hrvatska – Vrsta organizacije i NUTS (na temelju podataka EK)*

Provedba aktivnosti najzastupljenija je u jadranskoj regiji iako se u njoj ne nalazi najveći broj organizacija koje provode projekte Erasmus+. Razlog leži u činjenici da se većina pružatelja tečajeva, koji nisu nužno korisnici programa Erasmus+, nalazi u toj regiji. Treba napomenuti da veći broj aktivnosti ne mora nužno odgovarati većem broju organizacija sudionica. U ovoj regiji jedna organizacija provodi gotovo trećinu ukupnih aktivnosti.

Pojedinačne organizacije u ostalim regijama također imaju značajan učinak na ukupnu sliku. Na primjer, u Panonskoj Hrvatskoj jedna organizacija provodi čak 77 % od ukupnog broja aktivnosti. Regionalne nejednakosti još su izraženije na razini NUTS 3 nego na razini NUTS 2 teritorijalne klasifikacije.

SLIKA 8: NUTS 3 REGIJE U KOJIMA SE PROJEKTI KA1 PROVODE OD 2021. DO 2025. – NA TEMELJU LOKACIJE ORGANIZACIJE (N = 186)

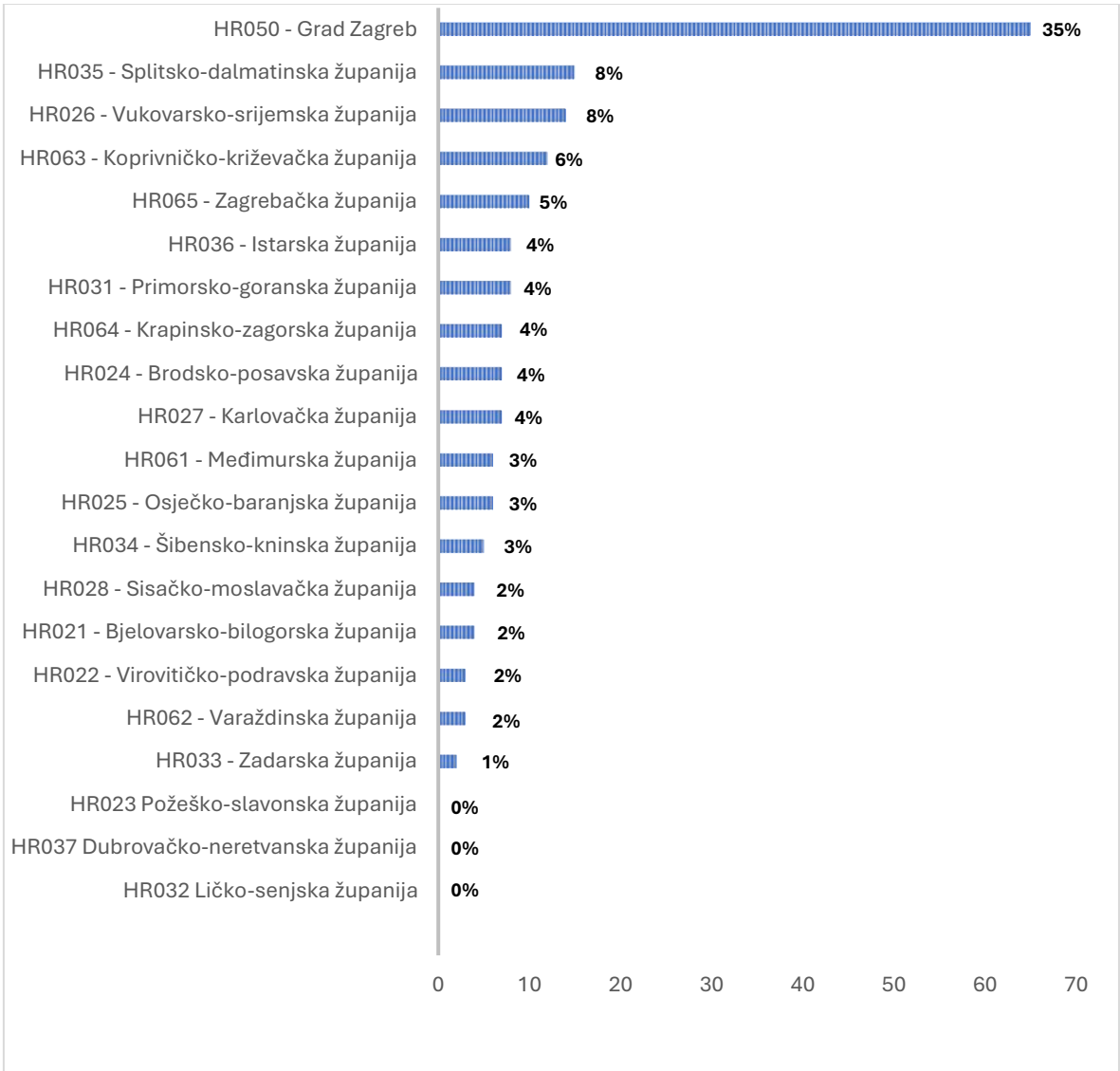

Izvor: *Hrvatska – Vrsta organizacije i NUTS (na temelju podataka EK-a)*

U Gradu Zagrebu provelo se 35 % odobrenih projekata, slijede dvije županije s jednakim postotkom provedenih projekata (samo 8 %), a u tri županije nije proveden nijedan projekt KA1 u analiziranom razdoblju. Jedna od te tri županije je Dubrovačko-neretvanska, koja je među najrazvijenijim hrvatskim županijama, dok su druge dvije u kategoriji ispodprosječno razvijenih županija.

Najveći broj udruga, kao najbrojnije kategorije prijavitelja, nalazi se u Zagrebu, dok je najmanji u Zadarskoj županiji.

U županijama s manjim brojem projekata, poput Bjelovarsko-bilogorske i Krapinsko-zagorske županije, većina regionalnih aktivnosti ostvaruje se kroz djelovanje malog broja aktivnih organizacija.

KA2

U okviru aktivnosti KA2 Grad Zagreb ima dominantan položaj među NUTS 2 regijama. Kao i u slučaju aktivnosti KA1, aktivnosti pojedine organizacije mogu u značajnoj mjeri oblikovati ukupnu sliku regije.

SLIKA 9: NUTS 2 REGIJE U KOJIMA SE PROJEKTI KA2 PROVODE OD 2021. DO 2025. – NA TEMELJU LOKACIJE ORGANIZACIJE (N = 164)[17]

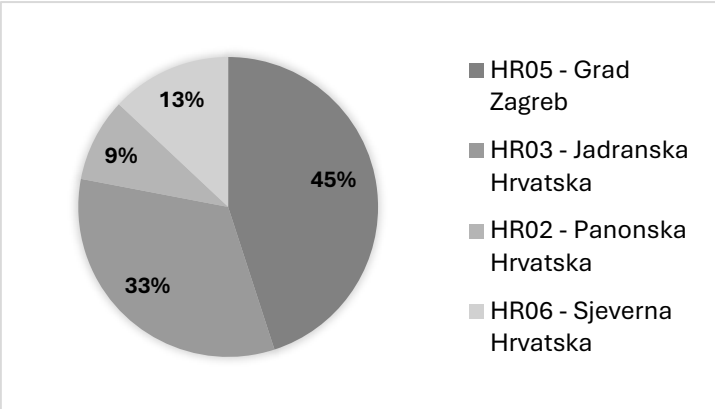

Izvor: *Hrvatska – Vrsta organizacije i NUTS (na temelju podataka EK)*

Detaljnija analiza pokazuje da su projektne aktivnosti u pojedinim regijama koncentrirane među malim brojem organizacija.

U Jadranskoj Hrvatskoj jedna organizacija sudjeluje kao partner u 17 projekata, što čini oko trećinu aktivnosti u toj regiji. Slična je situacija i u Sjevernoj Hrvatskoj, gdje jedna organizacija sudjeluje u 7 projekata, što jednako tako čini otprilike trećinu ukupnog broja projekata u toj regiji.

[17] Lokacija je vezana uz sjedište organizacije. Moguće je da se projekti provode izvan mjesta u kojem je organizacija registrirana. To je ograničenje dostupnih podataka.

Zbog manjeg broja odobrenih projekata neravnomjerna regionalna zastupljenost organizacija među NUTS regijama još je vidljivija u aktivnosti KA2 nego u KA1.

Slično kao i kod KA1, aktivnosti jedne organizacije mogu stvoriti pozitivnu sliku cijele regije, čak i kada je većina organizacija u toj regiji neaktivna.

SLIKA 10: NUTS 3 REGIJE U KOJIMA SE PROJEKTI KA2 PROVODE OD 2021. DO 2025. – NA TEMELJU LOKACIJE ORGANIZACIJE (N = 47)

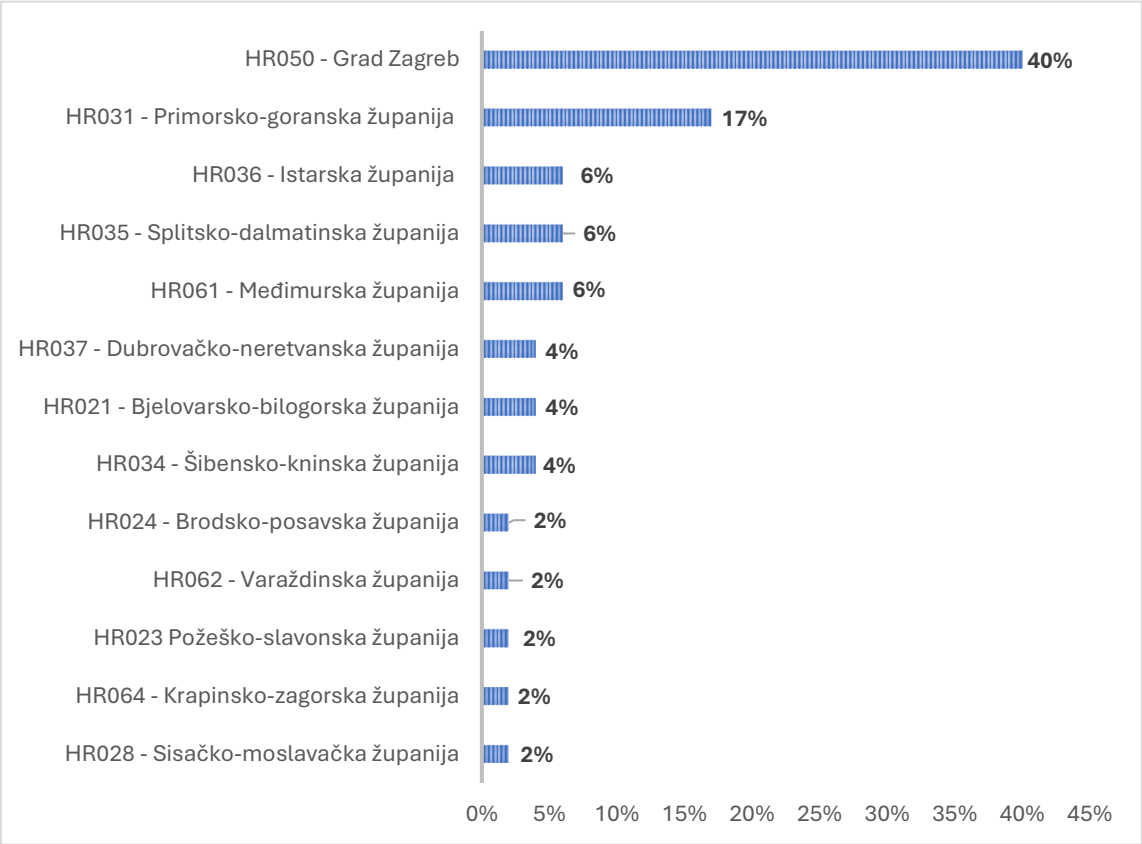

Izvor: *ClickSense*

U projektima KA2 Grad Zagreb dominira s udjelom od 40 % svih projekata, dok je Primorsko-goranska županija druga po zastupljenosti. Podaci obuhvaćaju isključivo odobrene projekte, prikazujući raspodjelu prijavitelja prema županijama (NUTS 3 regijama).

Čak osam županija (38 %) u analiziranom razdoblju nema nijedan projekt KA2: Ličko-senjska županija, Zadarska županija, Virovitičko-podravska županija, Osječko-baranjska županija, Karlovačka županija, Zagrebačka županija, Koprivničko-križevačka županija te Vukovarsko-srijemska županija.

Navedene se županije značajno razlikuju s obzirom na stupanj razvijenosti, razvijenost mreže pružatelja obrazovanja odraslih te broj potencijalnih korisnika. Dostupni podaci ne omogućavaju detaljniju analizu strukturnih uzroka ovih razlika ni razloga zbog kojih u pojedinim županijama nema odobrenih projekata.

Organizacije srednje i male veličine (do 50 zaposlenika) primarni su korisnici programa Erasmus+. Riječ je o organizacijama koje u provedbi obrazovnih programa djeluju s malim brojem stalno zaposlenog osoblja te često angažiraju vanjske suradnike ili imaju zaposlenike koji rade u nepunom radnom vremenu.

SLIKA 11: BROJ ZAPOSLENIH U ORGANIZACIJI – SAMO KA1, SAMO KA2 TE KA1 I KA2 (N/KA1 = 34, N/KA2 = 19, N/KA1 I KA2 = 34)

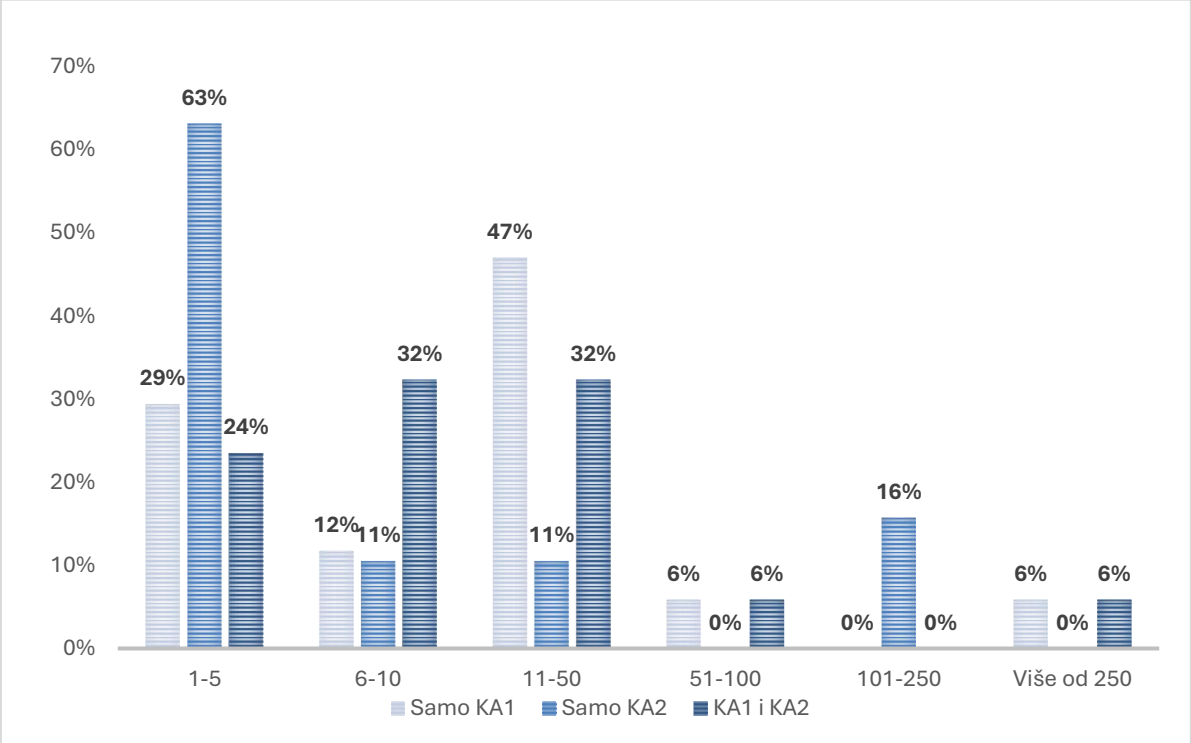

Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće

Vrlo malo organizacija s više od 50 zaposlenika provodi program Erasmus+ za odrasle polaznike. Te organizacije velikim dijelom čine javna komunalna poduzeća, državne agencije, organizacije u sektoru energetike, javnog zdravstva i visokog obrazovanja. Samo jedna knjižnica i jedna udruga s više od 10 zaposlenika identificirale su se kao organizacije za obrazovanje odraslih.

Najmanje organizacije (s 1 do 5 zaposlenika) često su motiviranije za sudjelovanje u projektima KA2. Iako su spremne uložiti značajan dio vlastitih resursa u provedbu projekata, njihovi ograničeni kadrovski kapaciteti otežavaju sudjelovanje u projektima KA1. U svakodnevnoj provedbi projekti KA1, osobito oni koji uključuju odrasle polaznike, zahtijevaju složenije logističke i organizacijske aktivnosti povezane s planiranjem mobilnosti, pružanjem podrške sudionicima i koordinacijom različitih dionika. Zbog toga su manje organizacije sklonije provedbi projekata KA2, koje je lakše uskladiti s njihovim redovnim aktivnostima. Dodatni poticaj za sudjelovanje predstavlja model financiranja temeljen na paušalnim iznosima (*lump sum*), koji osigurava veću financijsku predvidljivost i veću fleksibilnost u upravljanju projektima.

SLIKA 12: BROJ ODRASLIH POLAZNIKA KOJI SU SUDJELOVALI U AKTIVNOSTIMA UČENJA U 2024. GODINI – SAMO KA1, SAMO KA2 TE KA1 I KA2 (N/KA1 = 34, N/KA2 = 19, N/KA1 I KA2 = 34)[18]

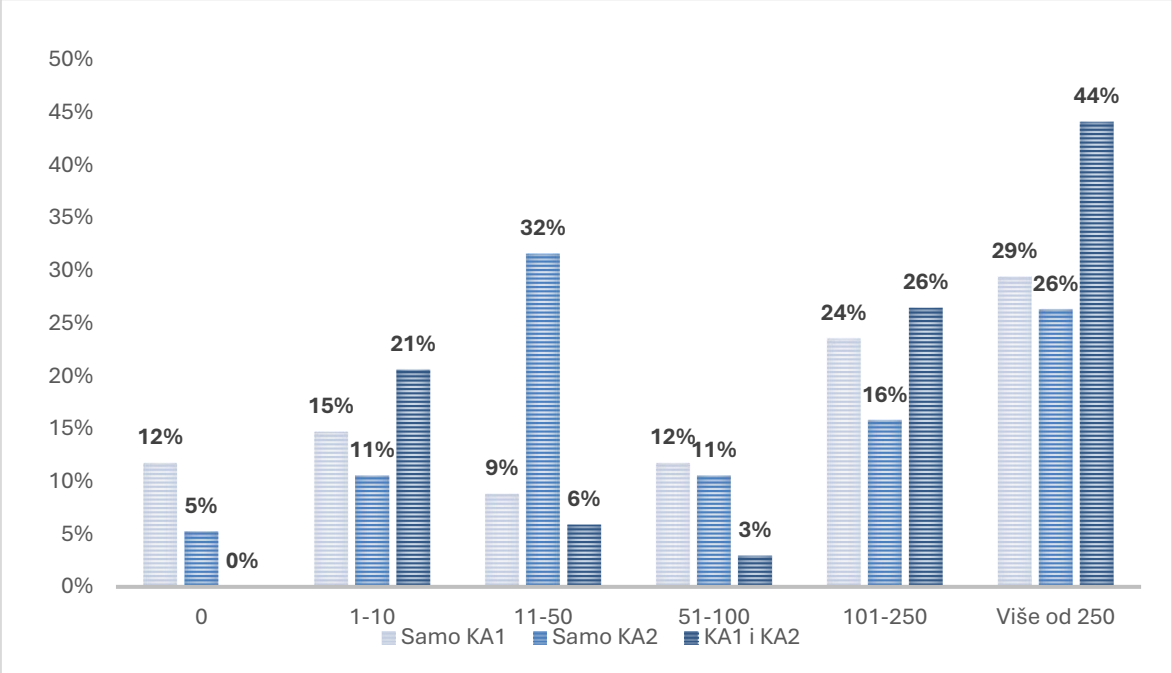

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće*

Program Erasmus+ pretežito provode organizacije s velikim brojem polaznika, pri čemu većina njih ima više od 250 polaznika obrazovnih programa. Među organizacijama s više od 50 zaposlenika, njih sedam izvijestilo je da ima manje polaznika nego zaposlenika. Samo dvije udruge s više od 10 zaposlenika identificirale su se kao organizacije koje djeluju u području obrazovanja odraslih. Preostale organizacije navele su da djeluju u prvom redu u sektoru socijalne skrbi ili su savjetodavne djelatnosti prepoznale kao svoje glavno područje rada.

Organizacije koje se primarno bave obrazovanjem odraslih (ustanove za obrazovanje odraslih i udruge) imaju manji broj zaposlenih, ali znatno veći broj polaznika. Organizacije koje su prijavile više od 1000 polaznika uglavnom djeluju u području umjetnosti i kulture, obrazovanja odraslih te civilnog društva. Za pouzdanu procjenu broja polaznika trebalo bi, međutim, preciznije definirati kriterije prema kojima se njihovi korisnici svrstavaju u kategoriju odraslih polaznika.

3.2.4 Broj projekata i uloga u projektu

U aktivnosti KA1 ukupno 67 % organizacija sudjelovalo je u jednom ili dva projekta te njih 16% u pet i više projekata, dok je u aktivnosti KA2 43 % organizacija sudjelovalo u jednom projektu i njih 23 % u pet i više projekata. To ukazuje na stalan ulazak novih organizacija i značajan broj iskusnih provoditelja projekata.

[18] Pitanje: Koliko je odraslih polaznika sudjelovalo u aktivnostima učenja koje je vaša organizacija organizirala u 2024. godini?

SLIKA 13: BROJ PROJEKATA KA1 U KOJIMA SU ORGANIZACIJE SUDJELOVALE (KAO KOORDINATOR ILI PARTNER) OD 2021. GODINE (N = 68)[19]

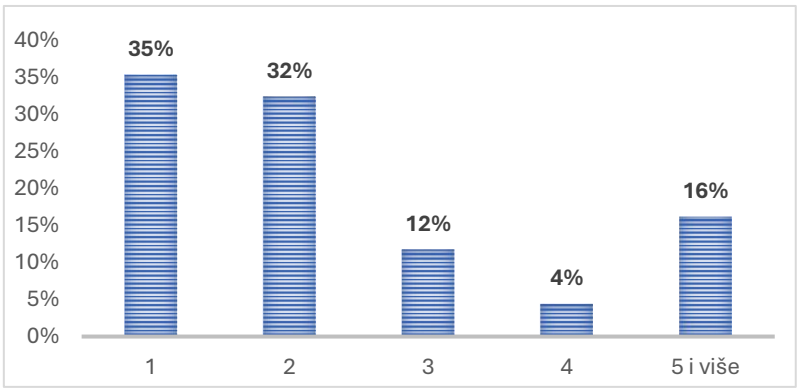

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

SLIKA 14: BROJ PROJEKATA KA2 U KOJIMA SU ORGANIZACIJE SUDJELOVALE (KAO KOORDINATOR ILI PARTNER) OD 2021. GODINE (N = 53)[20]

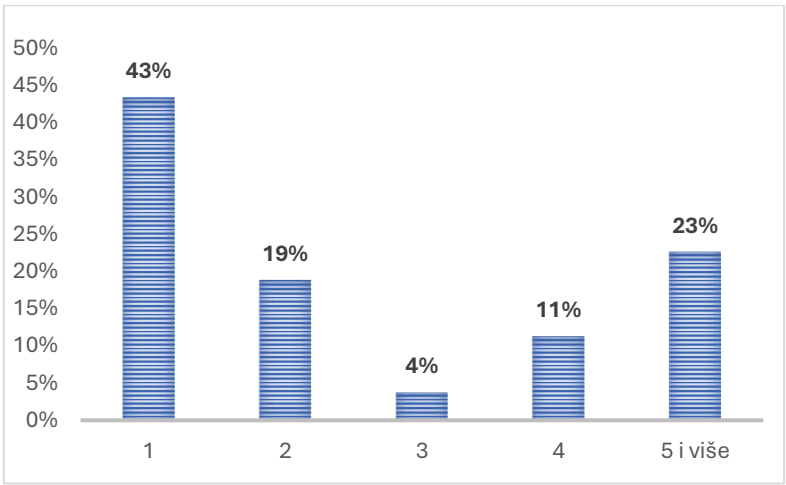

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

Sljedeća slika (slika 15) pokazuje da 56 % organizacija preuzima ulogu koordinatora u projektima KA2, što potvrđuje da su već stekle kompetencije i kontakte za prijavu i provedbu projekata KA2. Možda su potrebne kompetencije stekle u drugim programima financiranja, ali ih uspješno koriste u programu Erasmus+.

[19] Pitanje: U koliko je Erasmus+ KA1 (KA121/KA122) i KA2 (KA210/KA220) projekata u sektoru obrazovanja odraslih vaša organizacija sudjelovala (kao koordinator ili partner) u tekućem programskom razdoblju (2021. – 2027.)?

[20] Ukupan broj prelazi 100 % jer su anketirane organizacije imale mogućnost navesti i ulogu koordinatora i ulogu partnera.

SLIKA 15: ULOGA ORGANIZACIJA KOJE SU SUDJELOVALE U PROJEKTIMA KA2 U RAZDOBLJU 2021. – 2027. (N = 54)

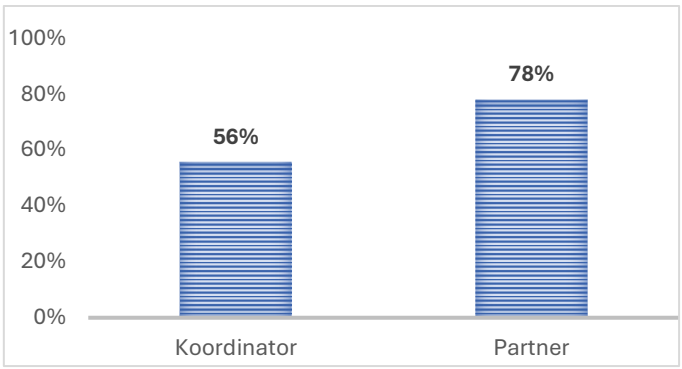

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

3.3 Prepreke sudjelovanju u programu Erasmus+

3.3.1 Opće prepreke u KA1 i KA2

U svojim dodatnim objašnjenjima u *online* anketi ispitanici su naveli prepreke i otežavajuće čimbenike koje im onemogućavaju ili otežavaju provedbu projekata Erasmus+. Analiza odgovora pokazala je nekoliko skupina prepreka. Važno je istaknuti da je najmanje trećina ispitanika izjavila kako se ne suočava s većim preprekama ili otegotnim čimbenicima.

OKVIR 1: PREPREKE ILI POTEŠKOĆE ZA ORGANIZACIJE U ORGANIZIRANJU PROJEKATA U PROGRAMU ERASMUS+ (N = 45)[21]

Nedovoljni organizacijski kapaciteti i nedostatak osoblja. *„Najveća prepreka u organiziranju Erasmus+ projekata za našu ustanovu povezana je s ograničenim administrativnim i kadrovskim kapacitetima.“* To je razumljivo jer se organizacije koje pružaju obrazovanje odraslih često oslanjaju na vanjske suradnike i imaju mali broj stalno zaposlenih. *„Članovi su zaposleni u svojim tvrtkama i teško im je pronaći vremena za angažman u izradi i provedbi takvog projekta.“* Osim toga, njihove su aktivnosti vrlo raznolike i nedostaje im vremena, iskustva i kompetencija za pripremu projekata. Za organizacije koje nemaju dovoljno međunarodnog iskustva i kontakata, pronalaženje partnera ili održavanje profesionalnih odnosa s partnerima tijekom provedbe projekta može biti teško.
Nekoliko ispitanika navelo je **financijske poteškoće** kao značajnu prepreku**.** To se posebno odnosi na manje organizacije koje nemaju vlastite financijske rezerve. Troškovi smještaja i avionskih karata značajno su porasli, a fiksni iznosi nisu se tome prilagodili.
Određena prepreka je teškoća **motiviranja sudionika** za sudjelovanje u projektu. Najveća prepreka bila je nepovjerenje i sumnja u koristi koje bi dobili sudjelovanjem u projektu.
Neke su organizacije istaknule da **prioriteti programa Erasmus+ ne obuhvaćaju na odgovarajući način određena važna područja** u obrazovanju odraslih, poput povezanosti kulture i obrazovanja. Druge smatraju da se **previše pozornosti posvećuje osobama s manje mogućnosti** nauštrb znatno brojnije populacije odraslih polaznika. Jedna ustanova u području kulture navodi:

[21] Pitanje: Koja je najveća prepreka ili poteškoća vašoj organizaciji u organiziranju projekata u programu Erasmus+??

„Vjerujemo da je kulturni sektor u programu Erasmus+ još uvijek nedovoljno zastupljen i prepoznat kao važno područje cjeloživotnog učenja, što otežava pristup odgovarajućim natječajima i partnerstvima.“ *„Najveća prepreka je proces prijave i dobivanja projekta, i to iz posebnog razloga – naime, najveću prednost imaju ustanove koje rade s ranjivim skupinama, a mi se ne smatramo takvom ustanovom. No, učinak koji imamo poučavajući stotine, čak i tisuće odraslih polaznika godišnje nebrojeno je puta veći od onih kod organizacija koje rade s manjim brojem marginalnih skupina."*
Jedna je organizacija izjavila da je problem **neujednačen pristup nacionalnih agencija**: *„Postoji nedosljednost u pravilima nacionalnih agencija – dok neke zahtijevaju bilježenje evidencije radnog vremena, druge ne, iako se svi korisnici vode istim programskim pravilima Erasmus+ projekata.“*

Izvor: *Upitnik*

Što se tiče komentara da financijska sredstva nisu dostatna, na temelju iskustva nacionalne agencije to nije prevladavajuće stajalište. Zanimljiv je i komentar prema kojem su organizacije koje provode obrazovanje odraslih, ali ne rade s ranjivim skupinama u nepovoljnijem položaju u odnosu na one koje primarno rade s osobama s manje mogućnosti i pritom obuhvaćaju znatno manji broj sudionika.

3.3.2 Specifične prepreke za KA1

Osim prepreka koje su prethodno navedene, na postojanje određenih izazova upućuje i iskazana namjera organizacija za sudjelovanjem u budućim projektima Erasmus+ (slika 16).

SLIKA 16: NAMJERA ORGANIZACIJA KORISNICA DA SE U BUDUĆNOSTI PRIJAVE ZA KA1 MOBILNOST ODRASLIH POLAZNIKA (N = 81)[22]

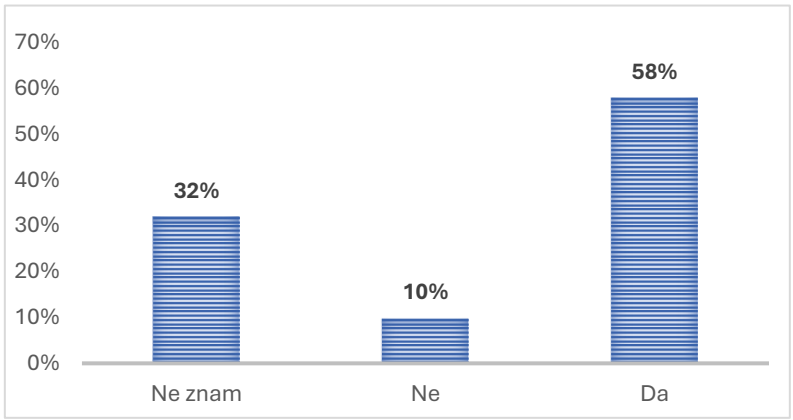

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

Više od polovice ispitanika (58 %) izjavilo je da bi u budućnosti željeli sudjelovati u mobilnosti Erasmus+. Svakako je potrebno uzeti u obzir i značajan broj neodlučnih pojedinaca i razloge zbog kojih nisu motivirani za sudjelovanje u mobilnosti

[22] Planirate li organizirati aktivnosti mobilnosti za odrasle polaznike u okviru budućeg KA1 projekta?

Erasmus+. Iz dostupnih se podataka ne mogu utvrditi pouzdani razlozi njihova negativnog odgovora ili neodlučnosti.

U odgovorima na anketno pitanje o preprekama za buduće sudjelovanje u aktivnostima KA1[23] organizacije su navele prepreke koje u velikoj mjeri odgovaraju onima navedenima u drugim dijelovima ankete. Među najčešće isticanim preprekama izdvajaju se nedostatak kompetentnog i educiranog osoblja te nedostatni vremenski kapaciteti zbog opterećenosti drugim aktivnostima organizacije. Jedna organizacija navodi da je organizaciji teško planirati mobilnost polaznika jer su „odrasli polaznici zapravo 'posjetitelji', odnosno velika, nehomogena skupina koja se u programe i aktivnosti uključuje povremeno i na nestrukturiran način“.

3.4 Zaključak

U analiziranom razdoblju udruge su najbrojniji prijavitelji, a slijede ih pučka otvorena učilišta, knjižnice, centri za kulturu i muzeji. Ova prevlast udruga i organizacija iz područja kulture je razumljiva s obzirom na to da je većina ustanova za obrazovanje odraslih usmjerena na kontinuirano strukovno obrazovanje, što nije fokus aktivnosti Erasmus+ u području obrazovanja odraslih.

Iz perspektive uključivosti važno je istaknuti da značajan dio udruga kao najbrojnijih prijavitelja i u aktivnostima KA1 i KA2 čine udruge koje rade s osobama s invaliditetom. Ovaj snažan naglasak na uključivosti može se objasniti i područjima u kojima te organizacije djeluju. Osim sektora obrazovanja i kulture, snažno je zastupljen i sektor socijalne skrbi, u kojem djeluje 21 % organizacija.

Prostorna raspodjela projekata relativno je uravnotežena na široj regionalnoj razini (NUTS 2), ali izrazito neujednačena među županijama (NUTS 3). Tijekom analiziranog razdoblja, u 8 od 21 županije nije proveden nijedan projekt KA2, dok u 3 županije nije proveden nijedan projekt KA1. Ta neujednačenost postaje još izraženija uzme li se u obzir da neke vrlo aktivne organizacije sudjeluju u više od 20 projekata, od kojih se mnogi ne provode nužno u njihovim matičnim županijama. Među županijama ne postoje očite zajedničke karakteristike, poput slične razine razvoja ili usporedivog stupnja organizacijskih kapaciteta, koje bi mogle objasniti te razlike. S obzirom na mali uzorak i vremenski okvir, teško je dati zaključke ili utvrditi pravi uzrok neravnomjerne raspodjele.

Najveći udio korisnika čine male i srednje velike organizacije. Istodobno, značajan broj novih organizacija uključuje se u program Erasmus+. U okviru aktivnosti KA2, 43 % organizacija sudjelovalo je u samo jednom projektu, dok je 23 % organizacija provelo pet ili više projekata. To upućuje na zaključak da je velik broj organizacija prepoznao vrijednost i koristi programa Erasmus+, kako u ulozi partnera, tako i u ulozi koordinatora projekata.

Glavne prepreke sudjelovanju su ograničeni organizacijski kapaciteti te promjenjiva ili nestabilna kadrovska struktura. To se u velikoj mjeri može objasniti činjenicom da mnoge prijaviteljske organizacije zapošljavaju između jednog i pet djelatnika. Za takve organizacije sudjelovanje u projektu predstavlja značajno opterećenje u pogledu vremena i angažmana zaposlenika. Unatoč tim izazovima, mnoge su

[23] Što vas sprječava u planiranju aktivnosti mobilnosti za odrasle polaznike u okviru budućeg KA1 projekta?

organizacije iskazale namjeru prijaviti se za projekte mobilnosti u okviru aktivnosti KA1 u budućnosti. Istodobno, znatan udio organizacija još je neodlučan glede budućeg sudjelovanja, dok njih 10 % ne namjerava ponovo podnositi prijave.

4 Učinak programa Erasmus+ na razini organizacije i osoblja

4.1 Uvod

U ovom je poglavlju fokus na ishode i očekivane učinke programa Erasmus+ na organizacije. To uključuje učinak Erasmusa+ na razvoj i poboljšanje kvalitete obrazovne ponude sudjelujućih organizacija. Uvodno se predstavljaju konkretni rezultati i ishodi projekata, kao i teme kojima je zbog sudjelovanja u programu Erasmus+ dan poseban prioritet. Nakon toga se navode rezultati o učincima sudjelovanja u programu Erasmus+ na osoblje.

4.2 Teme i rezultati projekata Erasmus+

4.2.1 Teme projekata

KA1

Među temama projekata KA1 najzastupljenije su uključivost, promicanje jednakosti i nediskriminacije (26 %), vještine i kompetencije digitalne pismenosti (24 %) te nove metode i pristupi učenju i poučavanju (23 %).

SLIKA 17: TEME PROJEKATA KA1 (N = 80)[24]

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

[24] Moguć odabir tri teme po projektu

Jedan od prioriteta Europske unije – okoliš i borba protiv klimatskih promjena – zastupljen je tek u manjoj mjeri i obuhvaća samo 6 % projekata. Slični rezultati mogu se uočiti za prioritetne teme analizirane u ovom istraživanju – demokracija i uključivo demokratsko sudjelovanje (prisutno u 8 % projekata) i europski identitet, građanstvo i vrijednosti (prisutno u 9 % projekata). Znatno zastupljenije teme su one povezane s razvojem osnovnih vještina i kompetencija, osobito digitalnih kompetencija, kao i praktični aspekti razvoja kompetencija nastavnika.

Kada je riječ o skupinama u nepovoljnom položaju, najzastupljenije su teme povezane s osobama s invaliditetom (6 %), što je razumljivo s obzirom na udio organizacija osoba s invaliditetom u programu. Teme vezane uz ostale skupine s manje mogućnosti poput romskih zajednica, migranta i LGBTQ-osoba zastupljene su u nešto manjem broju. Teme obuhvaćaju gotovo sve skupine s manje mogućnosti, no najistaknutije su teme povezane s osobama s invaliditetom.

KA2

Kao i u projektima KA1, projekata većina KA2 usmjerava se na horizontalni prioritet uključivosti i raznolikosti.

SLIKA 18: GLAVNI HORIZONTALNI CILJ PROJEKATA KA2 OD 2021. (N = 31)

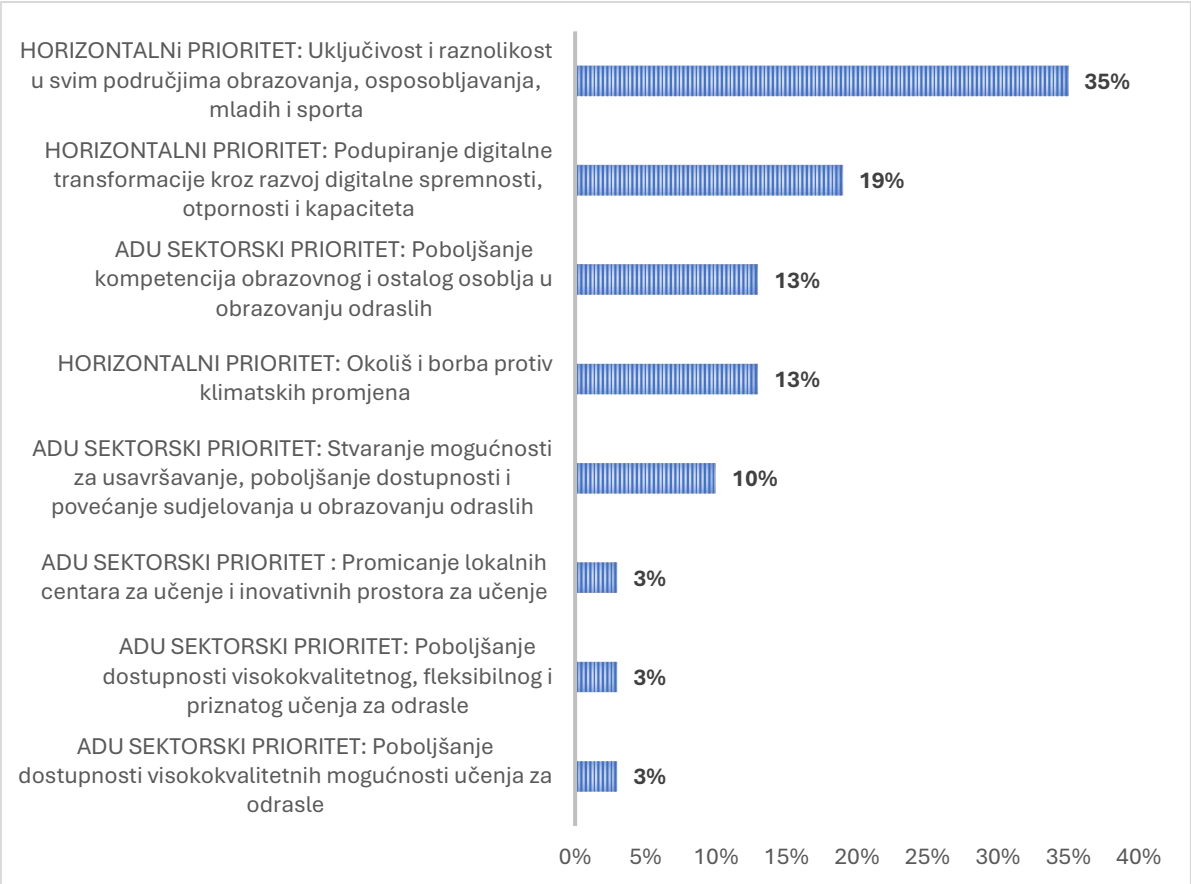

Izvor: *Podaci Komisije za praćenje (Hrvatska)*

Nakon uključivosti i raznolikosti, sljedeći glavni horizontalni cilj je digitalna transformacija pa zatim zaštita okoliša i borba protiv klimatskih promjena, što je

obrazac uočen i u projektima KA1. Primarni cilj unaprjeđenja kompetencija edukatora i drugog osoblja u obrazovanju odraslih visoko je rangiran (13 %). Slijede ciljevi koji se odnose na stvaranje mogućnosti za usavršavanje, poboljšanje dostupnosti te povećanje sudjelovanja u obrazovanju odraslih (10 %). Ta su dva cilja još značajnije zastupljena u okviru ostalih horizontalnih ciljeva KA2 (26 %) (slika 19). Najzastupljeniji „ostali“ horizontalni cilj poboljšanje je dostupnosti visokokvalitetnih mogućnosti učenja za odrasle (29 %). Ciljevi poput jačanja osiguranja kvalitete i razvoja inovativnih centara za učenje nalaze se među najmanje odabranim ciljevima.

SLIKA 19: OSTALI HORIZONTALNI CILJEVI PROJEKATA KA2 – MOGUĆA SU DVA „OSTALA“ HORIZONTALNA CILJA PO PROJEKTU (N = 31)[25]

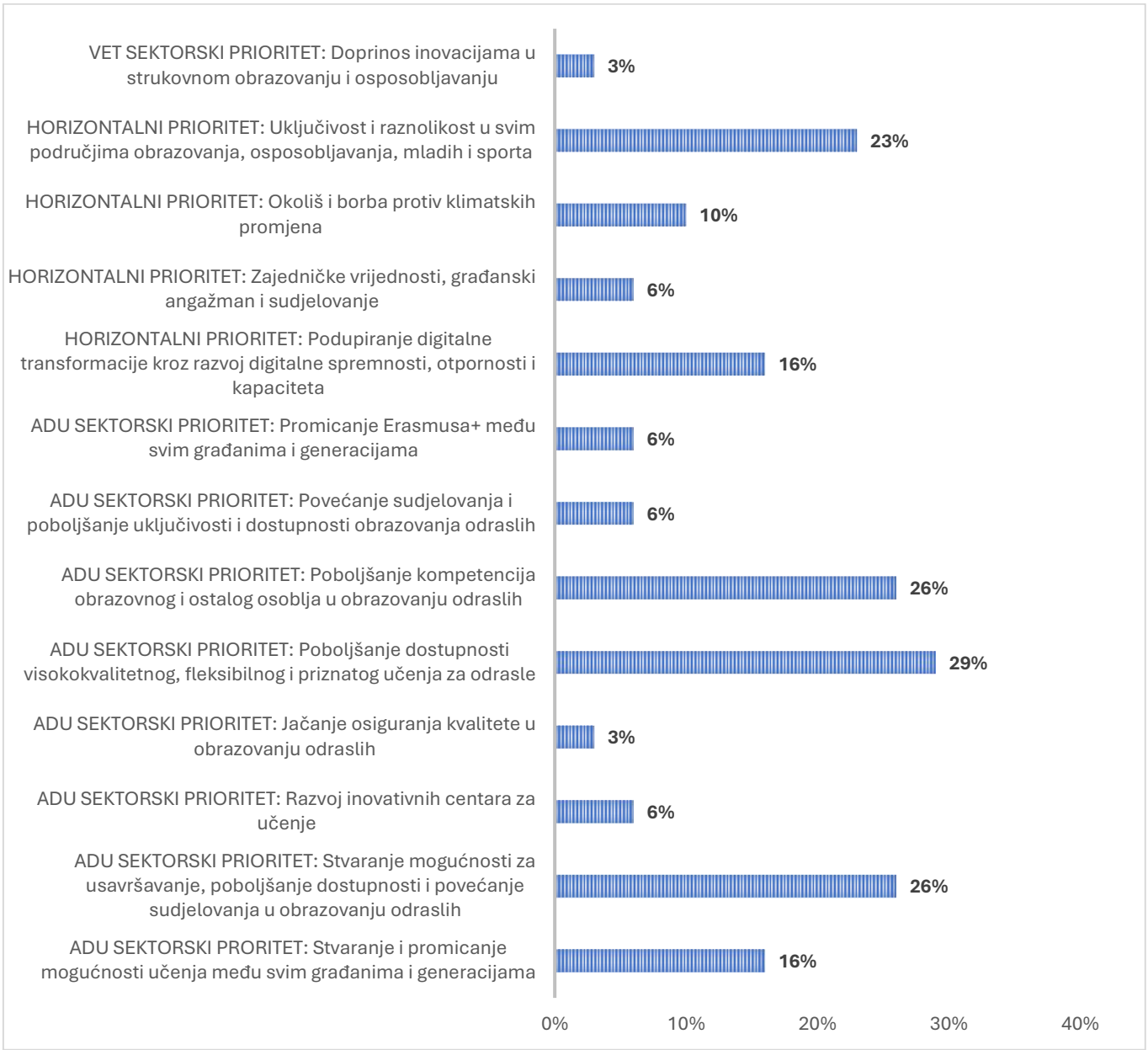

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

[25] Moguć odabir dva „druga“ horizontalna cilja, što dovodi do viših postotaka

4.2.2 Vrsta ostvarenih rezultata KA2

Rezultati projekta KA2 najčešće se odnose na alate koji izravno podupiru učenje i poučavanje odraslih (priručnici – 71 %, razni materijali za učenje – 67 % i *online* alati – 67 %)

SLIKA 20: VRSTA REZULTATA ILI ISHODA OSTVARENIH KAO DIO SUDJELOVANJA U KA2 U PROGRAMU ERASMUS+ (2021. – 2027.) (N = 49)[26]

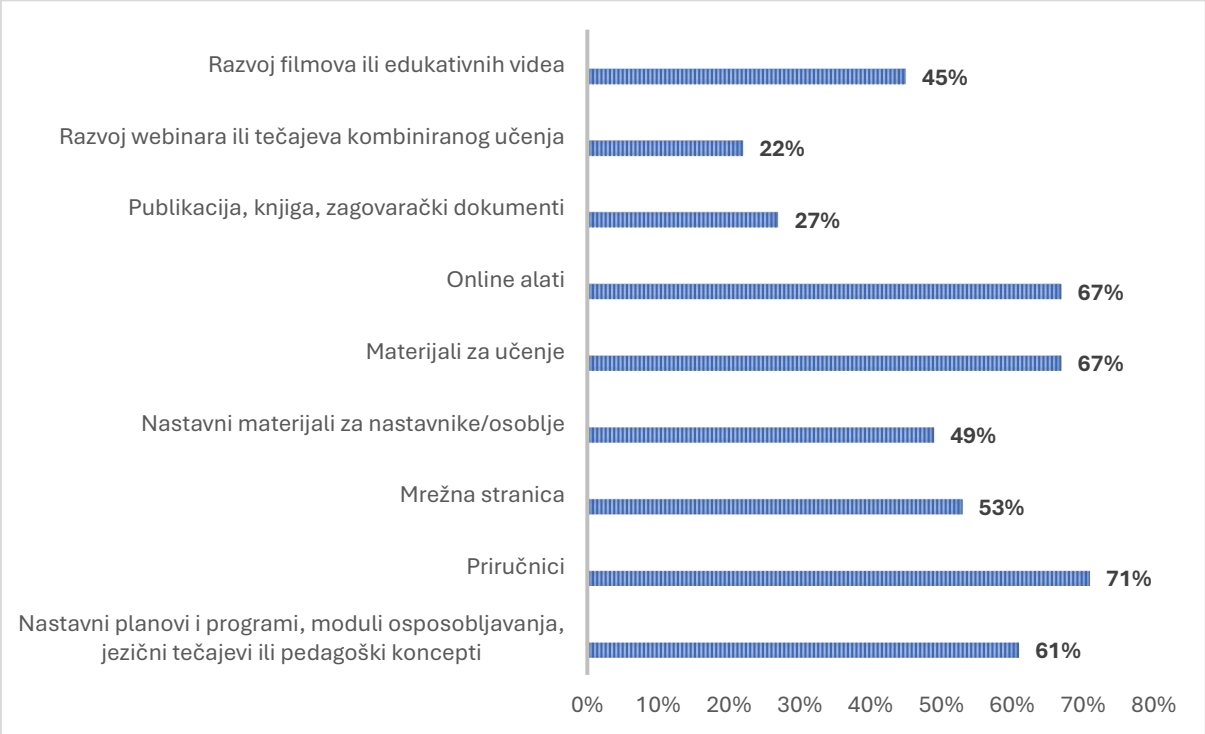

Izvor: *Upitnik*

Najbrojniji rezultati su oni koji se mogu odmah koristiti u nastavi i osposobljavanju. Rezultati koji zahtijevaju više pripreme i imaju manje neposrednu praktičnu primjenu rangirani su niže, poput publikacija, knjiga i zagovaračkih dokumenata (27 %) te *webinara* i tečajeva (22 %).

4.2.3 Upotreba rezultata KA2

Kao što je prethodno navedeno, ispitanici su dali prioritet praktičnim alatima i rezultatima razvijenim tijekom provedbe projekta koji se mogu odmah koristiti. Njihova je upotreba relativno visoka.

[26] Pitanje: Koje su vrste rezultata razvijene u vašoj organizaciji u okviru sudjelovanja u KA2 projektima programa Erasmus+?

SLIKA 21: MJERA U KOJOJ SE REZULTATI I ISHODI KA2 JOŠ KORISTE NAKON SUDJELOVANJA U PROGRAMU ERASMUS+ (N = 49)[27]

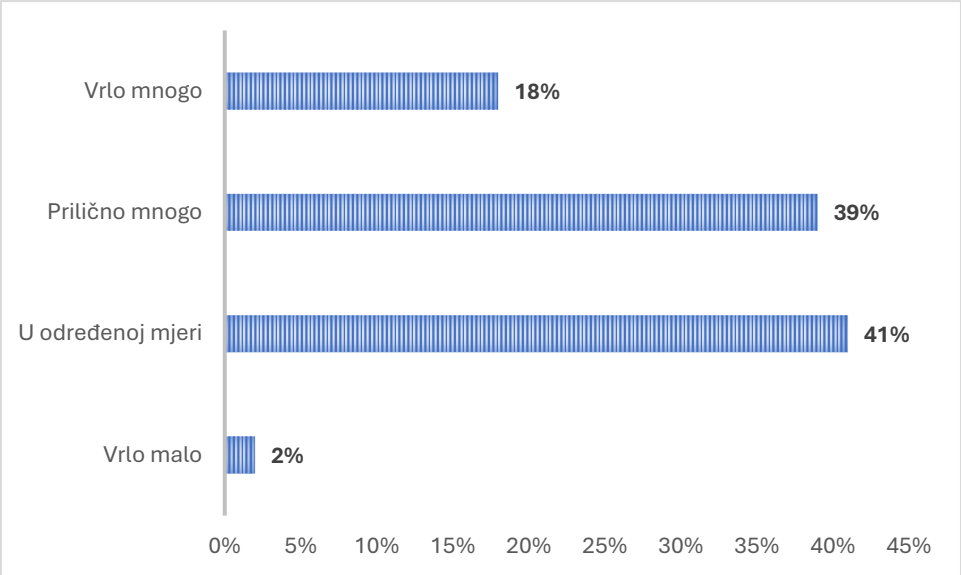

Izvor: *Upitnik*

Rezultati razvijeni tijekom sudjelovanja u projektima KA2 u 57 % slučajeva koriste se u velikoj mjeri, a u 41 % slučajeva u određenoj mjeri. U nastavku se navode čimbenici koji pomažu ili otežavaju primjenu rezultata i promjena u organizaciji.

OKVIR 2: ČIMBENICI KOJI SU OMETALI ILI POTICALI PRIMJENU I KORIŠTENJE REZULTATA I ISHODA OSTVARENIH TIJEKOM ILI NAKON SUDJELOVANJA U PROJEKTIMA KA2 U SKLOPU PROGRAMA ERASMUS+ 2021. – 2027. (N = 75)[28]

Čimbenici koji su potaknuli primjenu i korištenje rezultata
Relevantnost projektnih rezultata za obrazovne potrebe i njihova primjenjivost ključni su čimbenici koji utječu na njihovu učinkovitu primjenu. Neki od rezultata se široko koriste i nastavit će se koristiti do danas jer se bave stvarnom potrebom. *„Čimbenik koji potiče korištenje rezultata je njihova korisnost za našu ciljanu skupinu i prisutnost društvenih mreža putem kojih možemo podsjetiti na postojanje tih alata. Također, naši YouTube kanali otvoreni su za javnost, tako da uvijek postoji netko kome ti alati mogu koristiti. “* *„Neki od rezultata se izuzetno široko koriste i nastavit će se koristiti do danas jer zadovoljavaju stvarnu potrebu.“* Nastavni materijali i priručnici razvijeni tijekom projekta KA2 prilagođeni su potrebama ciljanih skupina, što je olakšalo njihovu daljnju primjenu u radu s tim skupinama.
Povezivanje projektnih aktivnosti s drugim komplementarnim obrazovnim aktivnostima pridonosi obogaćivanju obrazovne ponude organizacija koje provode projekte.

[27] Pitanje: U kojoj se mjeri rezultati razvijeni tijekom ili nakon sudjelovanja u KA2 projektima programa Erasmus+ još uvijek koriste u vašoj organizaciji?

[28] Pitanje: Koji su čimbenici otežavali ili poticali primjenu i korištenje rezultata i proizvoda razvijenih tijekom ili nakon sudjelovanja u KA2 projektima programa Erasmus+?

„Naša organizacija kontinuirano provodi obrazovne aktivnosti za različite ciljane skupine, pa smo i nakon završetka provedbe projekta nastavili koristiti obrazovne materijale razvijene tijekom projekta.“
Čimbenici koji su ometali primjenu i korištenje rezultata
Neke organizacije **korištenje digitalnih alata** i mrežnih platformi smatraju **prednošću**, dok ih druge vide kao **prepreku**. Jedna je organizacija navela da prihvaćanje ili neprihvaćanje digitalnih alata ovisi i o strukturi korisnika: *„+ prihvaćanje online i hibridnog učenja među odraslim polaznicima i nastavnicima* *- nedovoljna razina digitalne pismenosti među starijim odraslim polaznicima.“* Zbog navedenih razloga neke organizacije izbjegavaju široku upotrebu *online* alata.
Određeno ograničenje u primjeni projektnih rezultata predstavlja **neredovita provedba obrazovnih programa** unutar organizacije. Neki se rezultati razvijeni u okviru projekta koriste povremeno, ovisno o potražnji za tom vrstom programa. *„Neki od rezultata razvijenih u okviru projekta usko su povezani s određenim zanimanjem ili temom te se koriste povremeno, prema potrebi i u skladu s temama ili programima koji se provode, budući da se svi programi ne provode u istom razdoblju.“*
Postoje i određene **prepreke povezane sa spremnošću nastavnika** za primjenu inovacija u nastavi. *„Neki se rezultati koriste samo djelomično jer uvode novine u procese poučavanja, pa su ih neki nastavnici spremniji prihvatiti od drugih.“*
Nekoliko organizacija navodi **nedostatak osoblja** za provedbu nekih ideja ili postizanje određenih rezultata. *„Mali broj zaposlenika otežao je provedbu nekih ideja i rezultata.“*
Mnoge organizacije imaju **ograničene prihode i ograničene mogućnosti financiranja** nastavka projektnih aktivnosti i korištenja projektnih rezultata iz drugih izvora. Jedna organizacija to objašnjava nedostatkom odgovarajuće potpore koja bi omogućila kvalitetniju primjenu projektnih rezultata. *„Nedostatak daljnjeg financiranja ili ograničene mogućnosti financiranja iz drugih izvora za već ostvarene rezultate Erasmus+ projekta (npr. za višegodišnje održavanje razvijenog online sadržaja ili mobilnih aplikacija, tiskanje dodatnih izdanja publikacija, održavanje nove generacije programa neformalnog obrazovanja).“*
Važne teme, ali nedovoljno privlačne sudionicima. U jednom je slučaju navedeno da odrasli pokazuju određenu suzdržanost prema uključivanju u teme povezane s mentalnim zdravljem: *„Projekt je završio krajem travnja ove godine, a tema je bila očuvanje i poboljšanje mentalnog zdravlja i kvalitete života. Rezultati tog projekta još nisu u potpunosti zaživjeli, s obzirom na vrijeme koje je prošlo od njegova javnog predstavljanja i dostupnosti. Odrasli su također pomalo oprezni prema svemu što je vezano uz mentalno zdravlje, iako nisu detaljno proučavali razvijene alate. U svakom slučaju, materijali i alati su vrlo primjenjivi i nadamo se da će se s vremenom više koristiti.“*
Tijekom 2021. godine još su se osjećale posljedice **pandemije COVID-19** i ograničenja putovanja. Nakon toga nije bilo prepreka te smo nastavili u punom opsegu.

Izvor: *Upitnik*

4.3 Učinak na razini organizacije i osoblja

Broj podnesenih i odobrenih projekata mobilnosti kontinuirano se povećavao od 2021. godine. U projektima odobrenim u 2021. i 2022. godini broj realiziranih mobilnosti bio je u skladu s planiranim, no nakon 2023. godine jaz između planiranih i ostvarenih mobilnosti povećava se.

SLIKA 22: PLANIRANE I OSTVARENE MOBILNOSTI OD 2021. DO 2024. GODINE

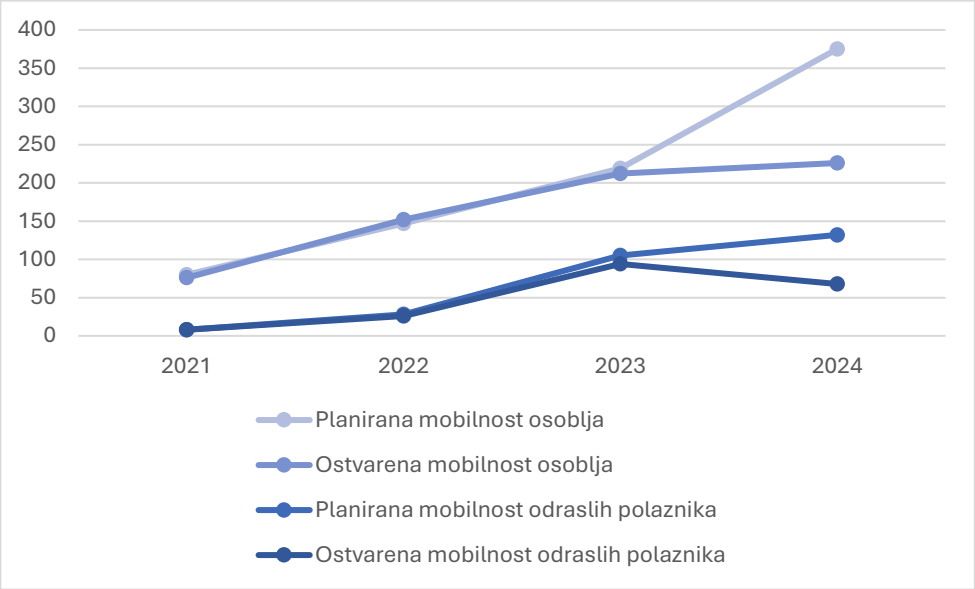

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

U 2021. godini provedene su gotovo sve planirane mobilnosti, dok je u 2022. godini broj ostvarenih mobilnosti i veći od planiranog. U projektima odobrenim 2023. godine provedba je i dalje bila na visokoj razini i blizu planiranih vrijednosti. Međutim u 2024. godini vidljiv je znatno manji broj ostvarenih mobilnosti u odnosu na planirani broj. Jedan od razloga tog jaza leži u činjenici da su u trenutku vađenja podataka mnogi projekti još trajali pa broj ostvarenih mobilnosti nije konačan. Kao rezultat toga, podaci za 2024. godinu nisu u potpunosti pouzdani i treba ih tumačiti s oprezom. Bit će potrebno daljnje praćenje kako bi se utvrdilo odražava li ovaj pad stvarni trend.

Ukupan broj mobilnosti osoblja znatno je veći od broja mobilnosti polaznika.

Osoblje je znatno češće sudjelovalo u aktivnostima mobilnosti više puta (51 %), dok su odrasli polaznici pretežito sudionici koji u mobilnosti sudjeluju prvi put u mobilnosti (84 %).

SLIKA 23: UDIO SUDIONIKA KOJI PRVI PUT SUDJELUJU U MOBILNOSTI – OSOBLJE (N = 556)

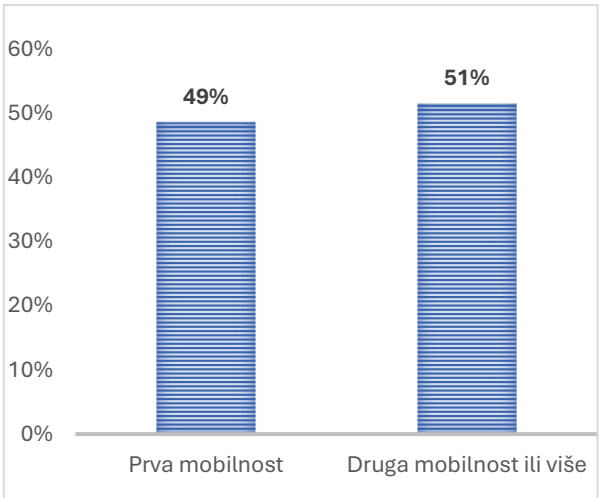

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

Veća stopa ponovljenog sudjelovanja osoblja u mobilnostima može se objasniti većom stabilnošću ove skupine, čiji se sastav rjeđe mijenja nego sastav odraslih polaznika. Odrasli polaznici obično sudjeluju privremeno i povremeno, zbog čega je manje vjerojatno da će više puta sudjelovati u mobilnostima.

Udio osoblja s manje mogućnosti relativno je malen.

SLIKA 24: SUDIONICI S MANJE MOGUĆNOSTI – INDIVIDUALNA MOBILNOST OSOBLJA (N = 556)

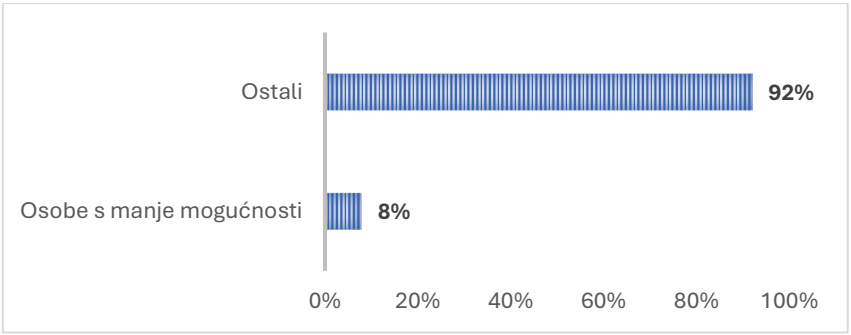

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

S izazovima s kojima se suočavaju osobe s manje mogućnosti često se, naime, bave djelatnici ustanova, kao i stručnjaci i volonteri koji sami ne pripadaju tim skupinama.

Dobna struktura osoblja koje sudjeluje u aktivnostima mobilnosti usklađena je s ukupnom dobnom strukturom osoblja zaposlenog u organizacijama.

SLIKA 25: DOB NA POČETKU PROGRAMA – OSOBLJE (N = 549)

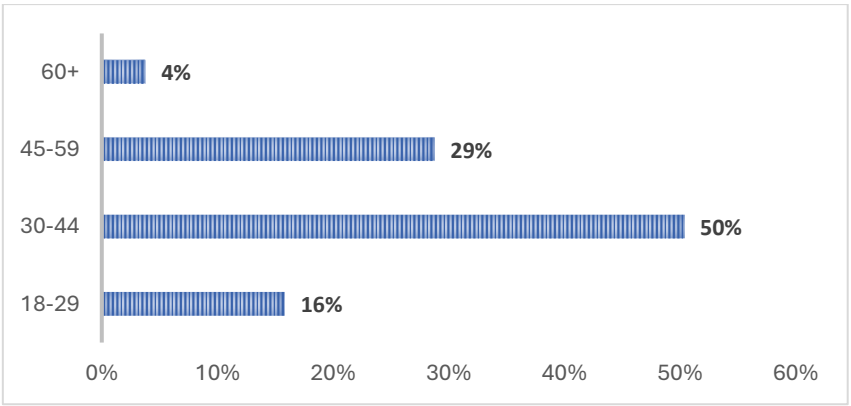

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualnih i grupnih mobilnosti (podaci Europske komisije)*

Zastupljene su sve dobne skupine, pri čemu najveći udio čini osoblje u dobi od 30. do 44. godine (50 %). Mlađe osoblje u dobi od 18 do 29 godina čini 16 %, dok su osobe u dobi od 60 i više godina najmanje zastupljena skupina.

SLIKA 26: ZELENO PUTOVANJE – OSOBLJE (N = 556)

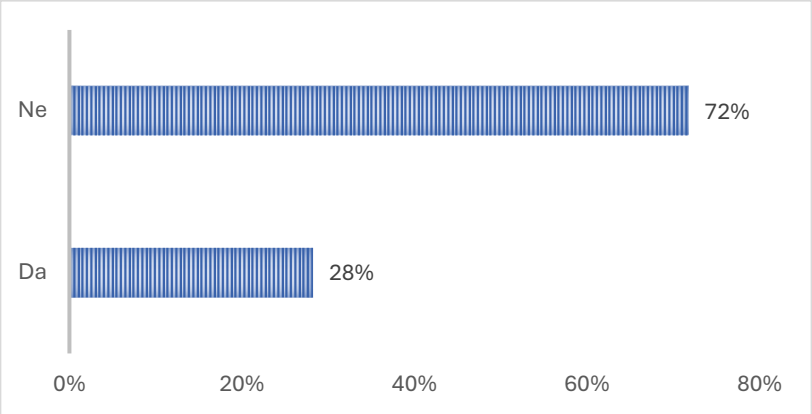

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

Iz procjene učinka i *online* ankete vidljivo je da je najuspješnija provedba rezultata projekta u organizacijama koje nadograđuju svoje postojeće programe (43 % se u potpunosti slaže). Pozitivni rezultati uočavaju se i kada nova obrazovna ponuda odgovara na potrebe korisnika i poboljšava dostupnost različitim skupinama.

SLIKA 27: UČINAK SUDJELOVANJA U PROGRAMU ERASMUS+ NA OBRAZOVNU PONUDU (N = 60 ILI 61)[29]

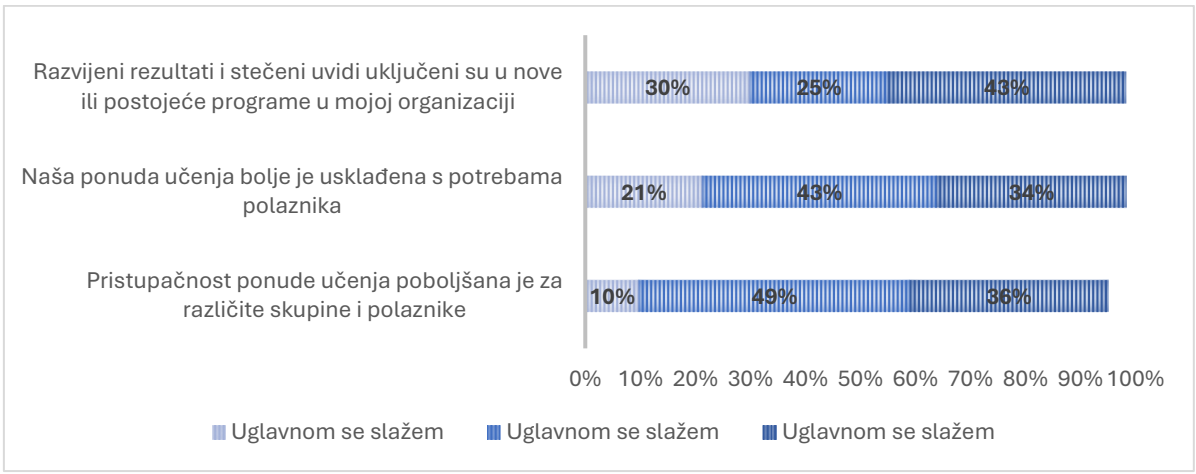

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

Povezano s preprekama navedenim u okviru 3, treba napomenuti da učinak na uključivost nije vidljiv tako brzo kao opipljivi rezultati, osobito kada se odnose na novu obrazovnu ponudu. Za potpuniju procjenu učinka evaluaciju bi trebalo provesti nakon provedbe cijelog programskog ciklusa.

[29] Isključeni su odgovori *ne slažem se* radi bolje čitljivosti i zbog vrlo malog postotka onih koji se ne slažu pa zato stupci ne pokazuju ukupno 100 %.

Odgovore koji se odnose na učinak na osoblje treba tumačiti s oprezom jer su gotovo svi ispitanici naveli da se u velikoj ili vrlo velikoj mjeri slažu s tvrdnjama o učincima ostvarenima kroz projekt. Unatoč tome, među pojedinim područjima ipak se mogu uočiti manje relativne razlike u procijenjenoj razini učinka. Ispitanici su najčešće navodili pozitivan učinak na jačanje međunarodnih kompetencija osoblja i unaprjeđenje obrazovnih putova za polaznike (55 %), dok su se najmanje slagali s tvrdnjom da je projekt pridonio razvoju pedagoških i didaktičkih vještina osoblja (49 %).

SLIKA 28: UČINAK SUDJELOVANJA U PROGRAMU ERASMUS+ NA ZAPOSLENO OSOBLJE (N = 60 ILI 61)[30]

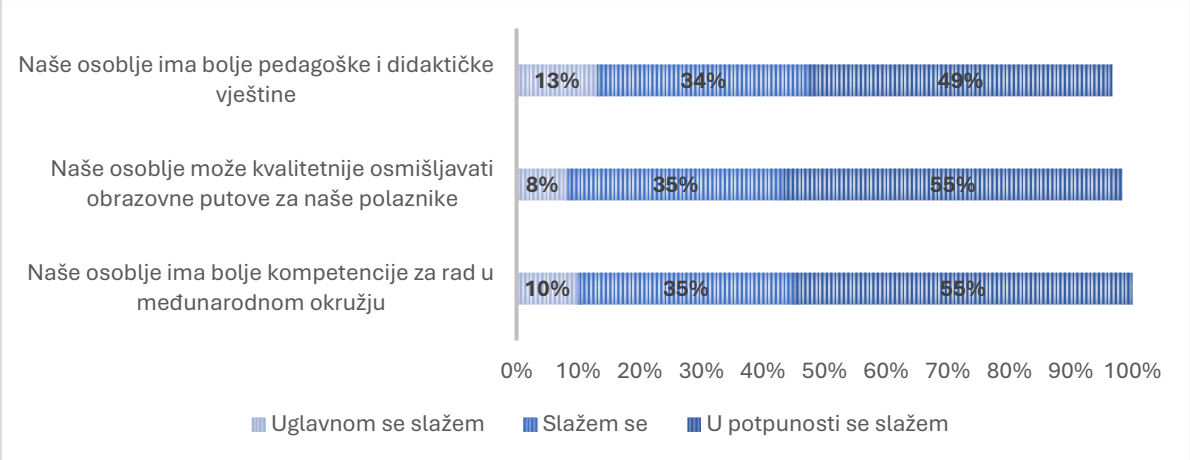

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

Treba napomenuti da su pedagoške vještine odabrane kao prioritet, ali prijavljena razina učinka to ne pokazuje u potpunosti. Vrlo je pozitivan pokazatelj visok stupanj slaganja ispitanika s tvrdnjom da je projekt donio konkretne koristi. One se najčešće odnose na praktične vještine koje se mogu neposredno primijeniti u radu, ali i na veće samopouzdanje i osnaženost osoblja nakon sudjelovanja u mobilnostima.

SLIKA 29: NAČINI NA KOJE SU SUDIONICI IMALI KORISTI OD SUDJELOVANJA/ OSOBLJE (N = 556)

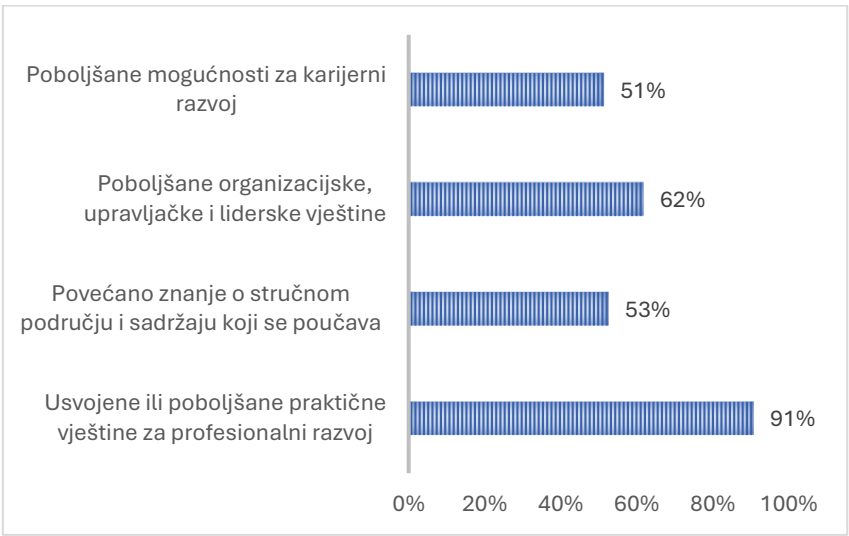

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

[30] Isključeni su odgovori ne slažem se radi bolje čitljivosti i zbog vrlo malog postotka onih koji se ne slažu. Stoga, stupci ne pokazuju ukupno 100 %.

Kada je riječ o koristima koje je osoblje ostvarilo sudjelovanjem u projektu, najčešće su navedene praktične vještine (91 %), a nakon toga ishodi povezani sa samorefleksijom, poput većeg samopouzdanja, samostalnosti i odgovornosti (62 %).

SLIKA 30: UČINAK PROGRAMA ERASMUS+ NA OSOBLJE (N = 556)

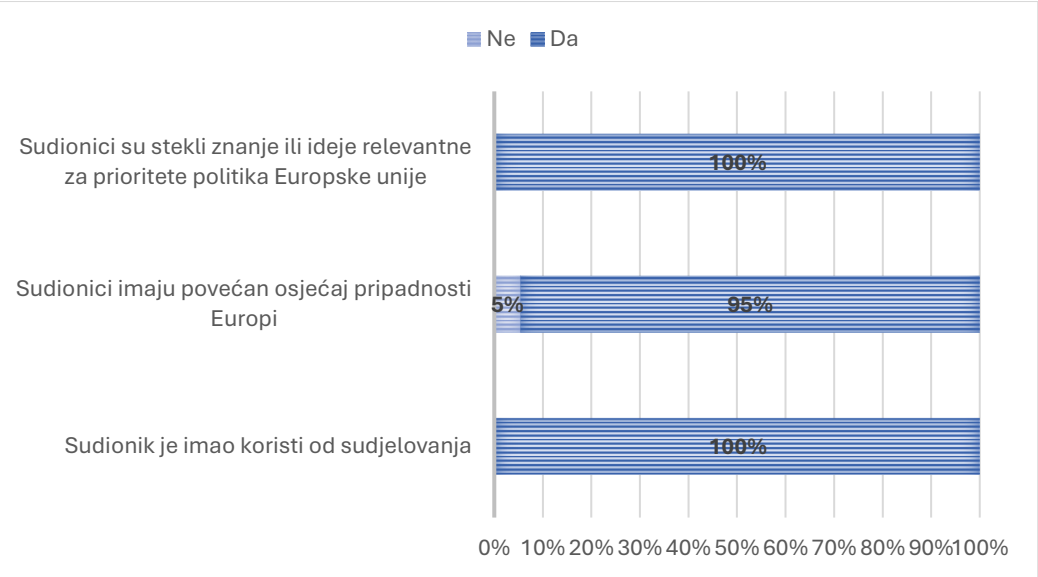

Izvori: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

Samoprocjena učinka na osoblje pokazuje gotovo stopostotni učinak u gotovo svim promatranim područjima (znanje, ideje, sudionici). Zanimljivo je da se, unatoč općenito visokoj razini zadovoljstva i procijenjenog učinka, nešto niža procjena bilježi samo u pogledu jačanja osjećaja europske pripadnosti. Pet posto sudionika, naime, nije prepoznalo da je došlo do povećanja tog osjećaja.

Najpopularnije zemlje za mobilnost osoblja bile su Španjolska (39 %) i Italija (15 %). U usporedbi s njima, neke zemlje s najuspješnijim obrazovnim rezultatima bile su zastupljene s minimalnim brojem posjeta – Estonija (1 %) i Švedska (1 %). Prema rezultatima istraživanja PIAAC, nordijske i sjevernoeuropske zemlje općenito ostvaruju bolje obrazovne rezultate od zemalja južne i istočne Europe.[31]

Pri procjeni znanja koje je osoblje steklo o horizontalnim prioritetima najvažnije je bilo učenje o raznolikosti društva (81 %), a najmanje o sudjelovanju, demokratskim procesima i djelovanju u lokalnoj zajednici (29 %).

[31] OECD (2024.), Posjeduju li odrasli vještine potrebne za uspješno funkcioniranje u svijetu koji se ubrzano mijenja? Istraživanje vještina odraslih 2023., OECD Skills Studies, OECD Publishing, Pariz https://doi.org/10.1787/b263dc5d-en

SLIKA 31: NAČINI NA KOJE SU SUDIONICI STEKLI ZNANJE O HORIZONTALNIM PRIORITETIMA – OSOBLJE (N = 556)

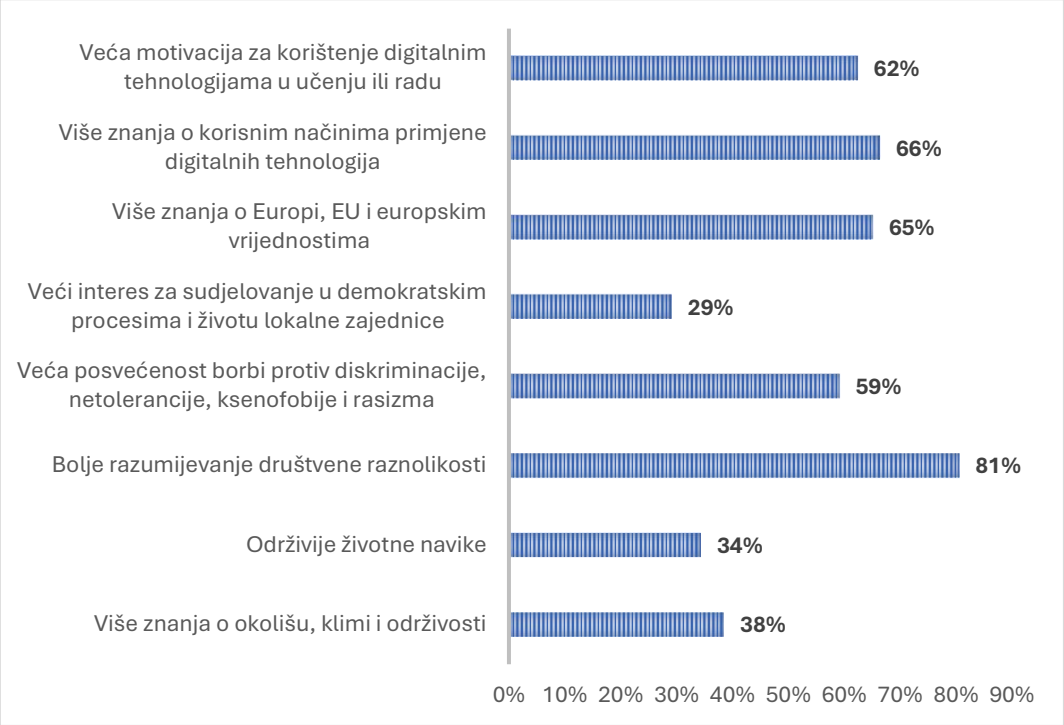

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

Najviša razina stečenog znanja odnosi se na prioritet digitalne transformacije, dok se najniža – u skladu s odabranim temama projekta – odnosi na prioritet okoliša i borbe protiv klimatskih promjena.

Ovi podaci upućuju na to da rezultate prikazane na slikama II/6 i II/7 – prema kojima je 100 % odraslih polaznika i osoblja steklo znanja ili ideje povezane s europskim političkim prioritetima uključivanja i raznolikosti, okolišne održivosti, digitalnog obrazovanja i sudjelovanja u demokratskom životu – treba tumačiti s oprezom.

Prema dobivenim odgovorima, gotovo svi sudionici imali su jasna očekivanja od projekta. Osim toga, osoblje je bilo zadovoljno ili vrlo zadovoljno svim aspektima mobilnosti. Nezadovoljstvo je bilo ograničeno na pojedinačne slučajeve i zabilježeno je tek u nekoliko slučajeva (tablica II/1). Najniža razina zadovoljstva odnosi se na smještaj iako je 81 % sudionika navelo da je iznimno zadovoljno, dok je samo 2 % njih izrazilo nezadovoljstvo.

Gotovo svi zaposlenici koji su sudjelovali u mobilnosti dobili su odgovarajuću pripremu. Samo 5 % sudionika (24 od 556) navelo je da takva priprema nije bila osigurana (tablica II.2).

TABLICA 2: UKUPNO ZADOVOLJSTVO MOBILNOŠĆU – OSOBLJE (N = 556)

Zadovoljstvo	Broj osoblja	
Vrlo nezadovoljan/na	1	0,18 %
Nezadovoljan/na	1	0,18 %
Zadovoljan/na	51	9,18 %
Vrlo zadovoljan/na	503	90,46 %

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

Gotovo svi zaposlenici bili su zadovoljni ili vrlo zadovoljni provedbom mobilnosti.

Sličan obrazac može se uočiti i u procjenama sudionika o kvaliteti tečajeva i aktivnosti osposobljavanja tijekom mobilnosti (tablica II.3). Gotovo svi sudionici ocijenili su sve aspekte tečajeva i osposobljavanja dobrima ili vrlo dobrima. Samo su dva sudionika pojedine aspekte ocijenila lošima ili vrlo lošima. Iako su razlike među pojedinim ocjenjivanim elementima tečajeva i osposobljavanja vrlo male, naknadna podrška dobila je ukupno najniže ocjene. Konkretno, 81 % sudionika ocijenilo je njezinu kvalitetu vrlo dobrom, dok ju je 1 % ocijenilo lošom, a dodatnih 1 % vrlo lošom.

SLIKA 32: SUDIONICI SU POVEĆALI OSJEĆAJ PRIPADNOSTI EUROPI – OSOBLJE (N = 556)

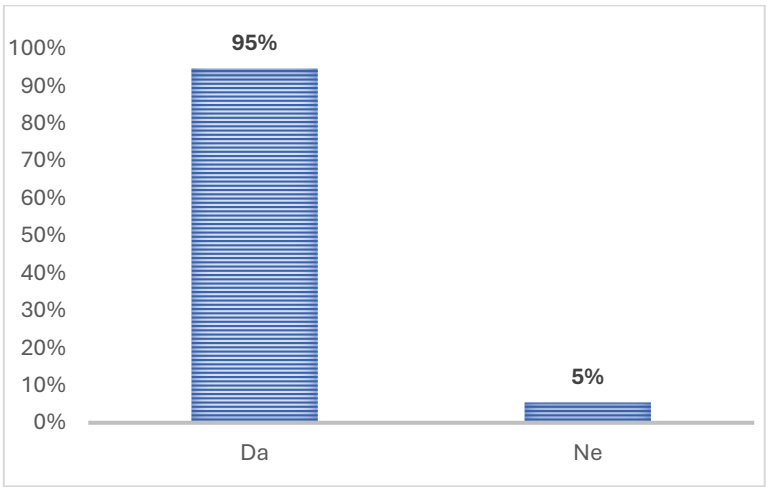

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

Prema slici 32, 95 % osoblja povećalo je svoj osjećaj pripadnosti Europi.

Glavni organizacijski učinci sudjelovanja u programu Erasmus+ odnose se na poboljšano umrežavanje (70 %) i pozitivne učinke na osoblje (70 %).

SLIKA 33: TEME KOJIMA SE POSVEĆUJE VIŠE POZORNOSTI NAKON SUDJELOVANJA U PROGRAMU ERASMUS+ OD 2021. DO 2027. (N = 61)

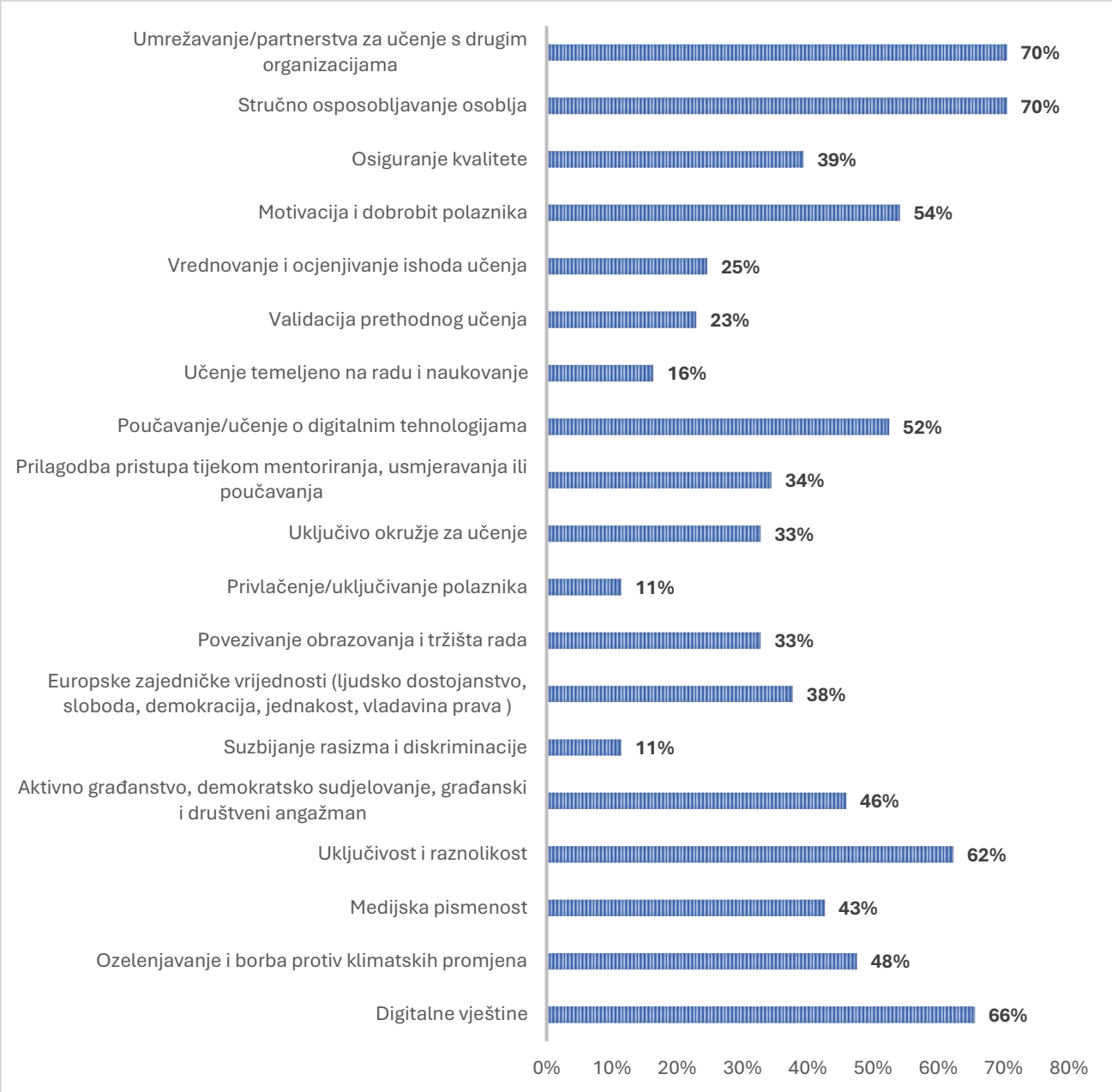

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

Digitalne vještine (66 %) i korištenje digitalnih tehnologija u učenju (52 %) najviše su rangirana područja. Vještine povezane sa zelenim prioritetom rangirane su nešto niže (48 %), ali ne tako značajno kao u prethodnim odgovorima. Nekoliko važnih tema u aktualnim procesima nacionalne politike obrazovanja odraslih rangirano je relativno nisko. Među njima su osiguravanje kvalitete vrednovanja prethodnog učenja, učenje na radnome mjestu, naukovanje i srodna područja. Takve su teme češće povezane s ustanovama koje provode formalno strukovno obrazovanje odraslih.

Neki od tih odgovora detaljnije su objašnjeni u okviru 3, u kojem su vidljivi različiti načini na koje je sudjelovanje u projektima programa Erasmus+ dovelo do trajnih poboljšanja u radu organizacija koje rade s odraslim polaznicima.

Zapošljavanje osoblja i jačanje kompetencija osoblja.

„Tri volontera koji su sudjelovali u raznim edukacijama postali su zaposlenici."

„Članovi udruge koji su sudjelovali u projektu Erasmus+ ojačali su svoje digitalne i komunikacijske vještine te preuzeli značajniju ulogu u obrazovanju drugih članova udruge i šire zajednice…"

„Naša je organizacija trajno unaprijedila način rada s osobama s manje mogućnosti, kvalitetu obrazovne ponude te stručne kompetencije zaposlenika".

„Ovo nije bilo jednokratno iskustvo, nego je ostavilo trajnu promjenu u našoj organizaciji, ponudi i stručnosti."

Sudjelovanje u programu Erasmus+ povećava zadovoljstvo i motivaciju zaposlenika te pridonosi **pozitivnom organizacijskom ozračju.**

„Iskustva u oba Erasmus+ projekta bila su izuzetno pozitivna; potaknula su nas da nastavimo raditi s mladima na ovoj vrsti projekta, proširila su nam vidike u pogledu vrste radionica koje možemo raditi i nadahnula nas za buduću suradnju s partnerima."

„Stečena iskustva, znanja, vještine i kompetencije povećali su razinu zadovoljstva poslom koji obavljaju, a primjenom stečenog znanja, vještina i kompetencija poboljšali su ga."

Razvoj inovativnih **alata** i **priručnika za učenje** koji su usko povezani sa stečenim kompetencijama.

Navodi se široko rasprostranjena upotreba razvijenih alata za evaluaciju ishoda učenja.

„Puno bolje možemo utvrditi postojeće znanje polaznika i razvrstati ih u skupine nego prije, što znači veću učinkovitost za polaznike i bolju motivaciju polaznika. Na razini partnerstva godišnje se provede više od 1000 evaluacija."

Kao primjer navodi se **korištenje asistivne tehnologije** i uputa za njezinu primjenu.

„Naše (…) videolekcije o korištenju asistivne tehnologije ostvarile su vrlo velik broj pregleda na hrvatskom jeziku, budući da takvi sadržaji nisu lako dostupni na tzv. 'malim jezicima'."

Razvoj i integracija novih obrazovnih programa u redovnu obrazovnu ponudu.

„Razvoj novog neformalnog programa obrazovanja za starije građane (Abeceda kreativnog pisanja); program je uključen u redovnu ponudu Učilišta."

„Projekt je omogućio razmjenu znanja i praksi s partnerskim organizacijama iz EU-a te razvoj inovativnih modela umjetničkog i kustoskog obrazovanja za odrasle."

Umrežavanje

„Uspostavili smo stabilne međunarodne partnerske mreže koje nam omogućuju kontinuiranu razmjenu iskustava i planiranje novih aktivnosti."

Potpora **lokalnim partnerstvima.**

„Na temelju sudjelovanja u projektu namijenjenom kreativcima, obrtnicima i kulturnim djelatnicima, prije dvije godine pokrenut je program koji povezuje lokalne kreativce i našu instituciju, odnosno osigurava im izložbeni prostor. Naši zaposlenici razvijaju mrežu kreativaca te im daju prostor i savjete za daljnji razvoj."

Izvor: *Upitnik*

[32] Pitanje: Možete li navesti konkretan primjer koji pokazuje da je sudjelovanje u jednom ili više Erasmus+ projekata od 2021. godine trajno osnažilo vašu organizaciju, obrazovnu ponudu za odrasle polaznike/ sudionike i vaše osoblje?

4.4 Zaključak

Odabrani ciljevi i ključne teme upućuju na to da je sudjelovanje u projektima Erasmus+ imalo veći učinak na zaposlenike nego na strukturne promjene unutar organizacije. Među najzastupljenijim temama projekata Erasmus+ su uključivost, promicanje jednakosti i nediskriminacije, digitalna pismenost i kompetencije te nove metode i pristupi učenju i poučavanju. Ključni ciljevi politika EU-a različito su zastupljeni među projektnim prioritetima. Digitalni ciljevi široko su prisutni u projektima, a znanje o primjeni digitalnih tehnologija visoko je rangirano. Najslabije razvijeno područje znanja odnosi se na sudjelovanje na izborima, u demokratskim procesima i u lokalnoj zajednici. Slično tome, među slabije zastupljenima su i znanja povezana sa zelenim prioritetom, uključujući održive navike te pitanja zaštite okoliša i klimatskih promjena.

U projektima KA1 i KA2 najzastupljenije su teme povezane s razvojem osnovnih vještina i kompetencija, osobito digitalnih, te praktičnim aspektima razvoja kompetencija nastavnika, odnosno učincima na zaposlenike. Organizacijski aspekti, poput osiguravanja kvalitete, razvijanja inovativnih centara i okružja za učenje, među najmanje su zastupljenim temama.

Ciljevi povezani sa zelenom tranzicijom u okviru aktivnosti KA1 (održive navike, pitanja okoliša i klimatske promjene) nalaze se na dnu ljestvice identificiranih tema. Horizontalni ciljevi vezani uz zeleni prioritet u projektima KA2 također rangirani su najniže od svih horizontalnih prioriteta. Najčešći prioritet je uključivost i raznolikost, a nakon njega digitalna transformacija. Preostala dva horizontalna prioriteta – okoliš i borba protiv klimatskih promjena te sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman – zastupljena su u bitno manjoj mjeri.

Kada je riječ o skupinama u nepovoljnom položaju, osobe s invaliditetom najzastupljenija su skupina (6 %), što je razumljivo s obzirom na broj organizacija osoba s invaliditetom koje provode projekte. Ostale skupine, uključujući Rome, migrante, LGBTIQ-osobe, skupine povezane s rodnom ravnopravnošću i starije osobe, zastupljene su u manjoj mjeri. Ipak, zastupljene su gotovo sve skupine osoba s manje mogućnosti.

Ishodi projekata najčešće se sastoje od alata koji izravno podupiru obrazovanje odraslih (priručnici, materijali za učenje i *online* alati). U svojim odgovorima ispitanici su naveli znatno više prepreka nego poticajnih čimbenika u primjeni rezultata. Ove prepreke često su povezane sa samim polaznicima. Poteškoće u njihovu motiviranju i nedostatak digitalnih kompetencija među nekim sudionicima otežavaju učinkovito korištenje digitalnih alata. Postoje i značajni izazovi u privlačenju odraslih polaznika jer se programi obrazovanja odraslih ne provode u ujednačenim, redovitim ciklusima i ne postoji stabilna, trajna struktura polaznika. Za trajniji učinak rezultata potrebno je osigurati održivo financiranje njihove primjene, koje je trenutačno nedostatno. Rezultati i ishodi ostvareni tijekom sudjelovanja u projektima KA2 široko se koriste u 57 % slučajeva te u određenoj mjeri u 41 % slučajeva. U samo 2 % slučajeva rezultati se vrlo malo koriste. Važnost se pridaje neposrednoj korisnosti i upotrebljivosti materijala, kao i njihovoj kompatibilnosti s programima koji se u organizacijama već provode. Iako se gotovo svi zaposlenici slažu da je sudjelovanje u projektu ostvarilo učinak na njih, postoje primjetne razlike u intenzitetu tog slaganja. Postoji umjerena razina uvjerenja da će rezultati projekta biti uključeni u buduću obrazovnu ponudu.

Više od polovice ispitanika slaže se da će se rezultati koristiti, dok se manji udio ispitanika s time u potpunosti slaže.

Odgovori sudionika pokazuju da sudjelovanje u projektu Erasmus+ ponajprije jača ljudske resurse i ukupne organizacijske kapacitete. Međunarodno i lokalno umrežavanje, poboljšana organizacijska klima i unaprjeđene kompetencije osoblja također su značajni rezultati. Osim toga, primjena novih alata i razvoj novih programa donose dodatne značajne koristi organizacijama koje sudjeluju u projektima.

5 Učinak mobilnosti KA1 na polaznike

5.1 Uvod

Polaznici obrazovanja odraslih uključuju se u projekte programa Erasmus+ na različite načine. S jedne strane, oni mogu izravno sudjelovati u aktivnostima mobilnosti u okviru projekata KA1 ili u događanjima koja se osmišljavaju i provode u njihovoj zemlji u okviru projekata KA2. S druge strane, mogu imati neizravnu korist od projektnih rezultata, osobito u okviru Ključne aktivnosti 2, u kojoj se često razvijaju tečajevi te materijali za poučavanje i učenje. U ovom se poglavlju usredotočujemo isključivo na učinak mobilnosti u okviru projekata KA1.

5.2 Broj i profil odraslih polaznika u individualnoj i grupnoj mobilnosti

U prikupljanju podataka za individualne i grupne mobilnosti korištene su različite metodologije. Za grupne mobilnosti podaci su prikupljani putem upitnika koje je ispunjavao koordinator projekta u ime cijele skupine. Suprotno tome, za individualne mobilnosti sudionik je osobno primio i ispunio upitnik. Stoga su informacije za grupne mobilnosti manje informativne i pouzdane od onih za individualne mobilnosti.

U 2021. godini ostvarene su sve planirane mobilnosti za odrasle polaznike iako je ukupan broj bio vrlo malen. Slab, ali primjetan pad počinje 2023. godine, a u 2024. godini provedeno je tek nešto više od polovice planiranih mobilnosti. To je velikim dijelom rezultat činjenice da su u vrijeme prikupljanja podataka projekti još trajali, što znači da konačni podaci o realiziranim mobilnostima nisu potpuni.

Sve provedene mobilnosti odraslih polaznika bile su kratkoročne, što i ne iznenađuje s obzirom na obiteljske, poslovne i druge obaveze koji obično odrasli polaznici imaju.

Udio mobilnosti osoba s manje mogućnosti među odraslim polaznicima bitno je veći od onog među osobljem.

SLIKA 34: SUDIONICI S MANJE MOGUĆNOSTI – INDIVIDUALNA MOBILNOST ODRASLIH POLAZNIKA (N = 19)

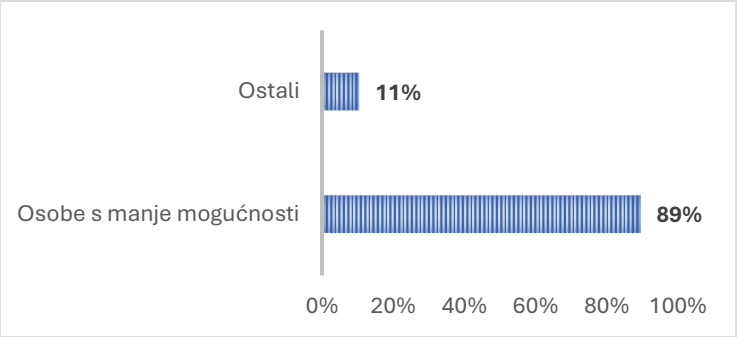

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

SLIKA 35: SUDIONICI S MANJE MOGUĆNOSTI – GRUPNA MOBILNOST ODRASLIH POLAZNIKA (N = 137)

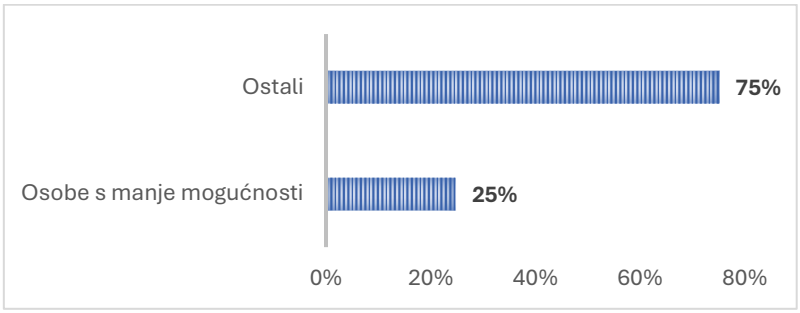

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

Zastupljenost osoba s manje mogućnosti u skladu je s profilom korisnika, među kojima su najzastupljenije udruge koje rade s osobama u nepovoljnom položaju.

Omjer muških i ženskih sudionika znatno je uravnoteženiji u individualnim mobilnostima (iako se ovaj zaključak temelji na vrlo malom broju slučajeva) nego u grupnim mobilnostima, u kojima žene čine 87 % sudionika. Iako žene čine većinu polaznika programa neformalnog obrazovanja općenito[33], ovi podaci pokazuju da je ta rodna neravnoteža još izraženija u aktivnostima mobilnosti u okviru programa Erasmus+.

TABLICA 3: RASPODJELA ODRASLIH POLAZNIKA PO SPOLU

	Individualna mobilnost (N = 19)	Grupna mobilnost (N = 137)
Muškarci	**47 %**	**13 %**
Žene	**53 %**	**87 %**

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

U individualnim mobilnostima najzastupljenije su mlađe odrasle osobe i osobe srednje dobi (slika II 2), pri čemu je 63 % sudionika mlađe od 29 godina. U grupnim mobilnostima odrasli polaznici u dobi od 60 i više godina čine znatan udio od 32 %. To je razumljivo jer odgovori na druga pitanja pokazuju da uključene organizacije rade sa starijim dobnim skupinama te pridaju veliku važnost njihovu uključivanju. Jedno od mogućih objašnjenja je da su mlađe odrasle osobe spremnije samostalno putovati i sudjelovati u aktivnostima u inozemstvu, dok se starije odrasle osobe osjećaju ugodnije sudjelujući u takvim aktivnostima kao dio grupe.

[33] Slika 2.: Stopa sudjelovanja u obrazovanju i osposobljavanju (zadnjih 12 mjeseci) po spolu, 2022. godine *Izvor:* Eurostat (trng_aes_100)

SLIKA 36: DOB NA POČETKU PROGRAMA – GRUPNA MOBILNOST ODRASLIH POLAZNIKA (N = 25)[34]

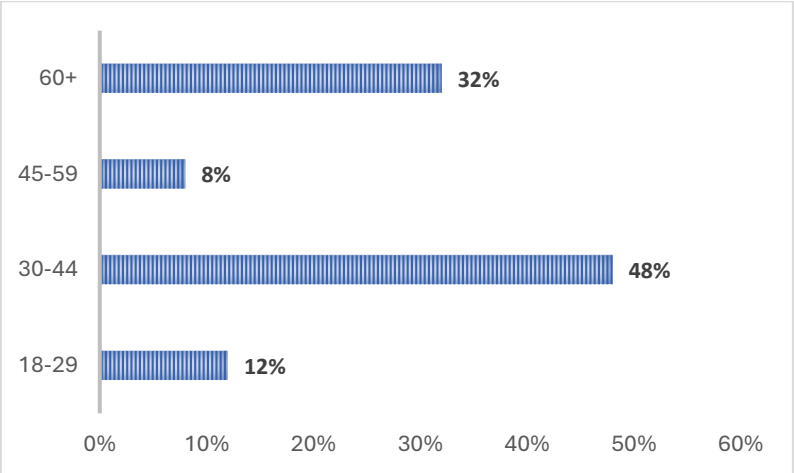

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

Gotovo sve zemlje EU-a sudjeluju u mobilnostima kao zemlje primateljice, ali nekoliko zemalja ističe se kao najzanimljivija odredišta za mobilnosti u programu Erasmus+. Kada je riječ o grupnim mobilnostima, Slovenija (29 %) i Italija (21 %) bile su najpopularnije odredišne zemlje među sudionicima. U individualnim mobilnostima na prvom je mjestu bila Irska (68 %), a nakon nje Španjolska (26 %). Kao i kod mobilnosti osoblja, zemlje s uspješnim obrazovnim sustavima poput Estonije, Finske, Švedske i Nizozemske rjeđe se odabiru kao zemlje domaćini ili se uopće ne odabiru. Na temelju dostupnih odgovora nije moguće utvrditi je li razlog za to nedostatak interesa organizacija za te zemlje ili je riječ o poteškoćama u pronalaženju partnerskih organizacija u njima.

Najveći udio zelenih putovanja zabilježen je među odraslim polaznicima u grupnim mobilnostima, što se prije svega može objasniti kratkim udaljenostima do zemalja domaćina (Slovenija 29 %, Italija 21 %). Drugi razlog je taj što se osobe s manje mogućnosti osjećaju sigurnije kada putuju zajedno pa stoga češće odabiru zajednička prijevozna sredstva poput kombija, autobusa i vlakova.

TABLICA 4: SUDIONICI ZELENOG PUTOVANJA – ODRASLI POLAZNICI

	Individualna mobilnost (N = 19)	Grupna mobilnost (N = 28)
Da	**5,26 %**	**64 %**
Ne	**94,74 %**	**36 %**

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

[34] Dob se izračunava korištenjem prosječne dobi koju je naveo voditelj projekta koji je ispunio anketu.

5.3 Iskustva s mobilnošću KA1

Individualna i grupna mobilnost

5.3.1.Učinak mobilnosti na stavove i ponašanje

Većina mobilnosti polaznika uključuje sudionike kojima je to bila prva mobilnost. To se može objasniti činjenicom da odrasli polaznici uglavnom privremeno i povremeno sudjeluju u programima obrazovanja odraslih. Rjeđe sudjeluju u dugotrajnijim oblicima obrazovanja, što smanjuje njihovu mogućnost višestrukog sudjelovanja u mobilnostima Erasmus+.

SLIKA 37: UDIO SUDIONIKA KOJI PRVI PUTA ODLAZE NA MOBILNOST – ODRASLI POLAZNICI (N = 19)

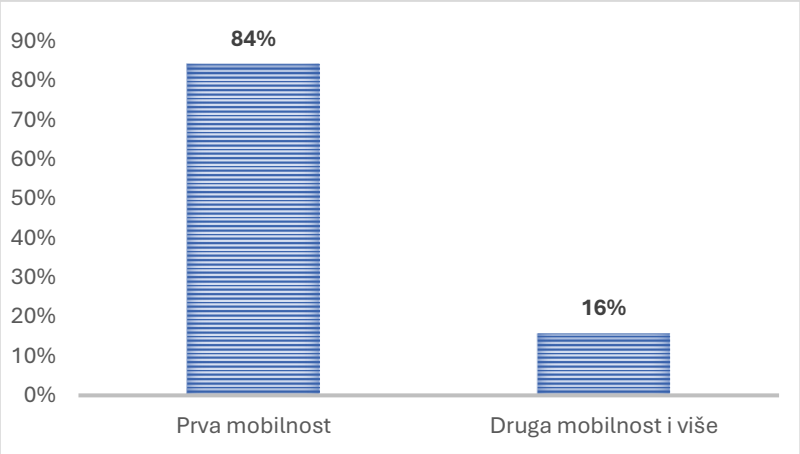

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

Svi odrasli polaznici zadovoljni su ili izrazito zadovoljni iskustvom individualne mobilnosti.

SLIKA 38: OPĆE ZADOVOLJSTVO MOBILNOŠĆU – INDIVIDUALNA MOBILNOST ODRASLIH POLAZNIKA (N = 19)

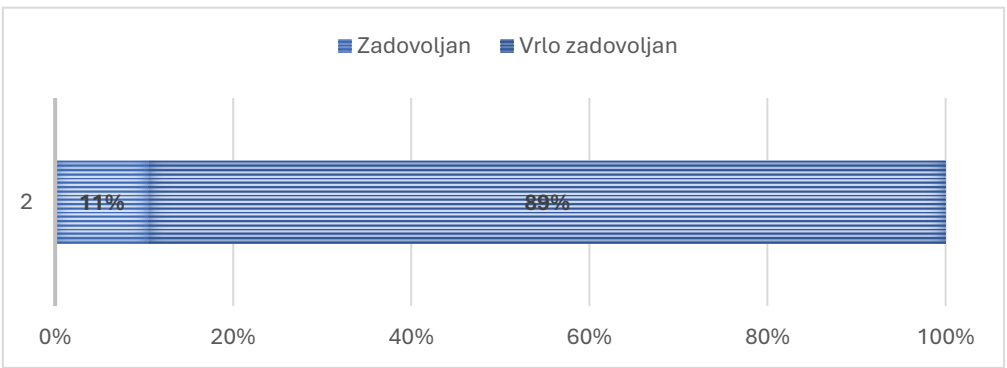

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

Sudionici grupnih mobilnosti iskazali su 100-postotno ukupno zadovoljstvo mobilnošću. Jedan od razloga izrazitog zadovoljstva grupnom mobilnošću može biti u činjenici što upitnik ispunjava voditelj grupe u ime svih sudionika, a ne svaki sudionik zasebno.

Ukupno zadovoljstvo svim fazama projekta u individualnim mobilnostima, od pripreme do provedbe, nešto je niže i kreće se u rasponu od 84 % do 95 %.

SLIKA 39: ZADOVOLJSTVO RAZLIČITIM ASPEKTIMA ORGANIZACIJE MOBILNOSTI – ODRASLI POLAZNICI (N = 19)

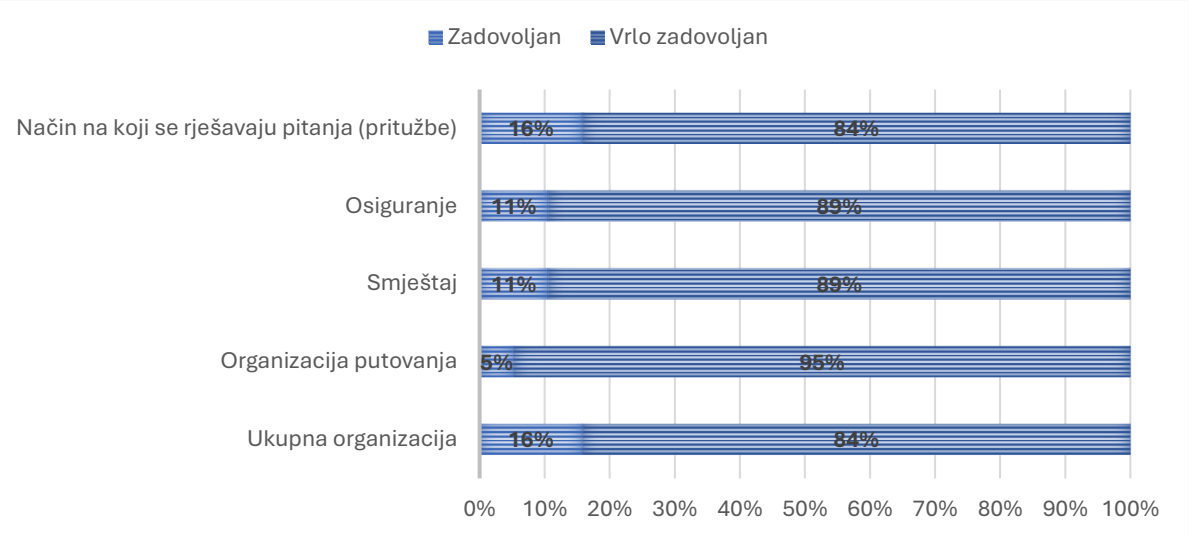

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

SLIKA 40: SUDIONICI SU BILI UPOZNATI S OČEKIVANJIMA – INDIVIDUALNA MOBILNOST ODRASLIH POLAZNIKA (N = 19)

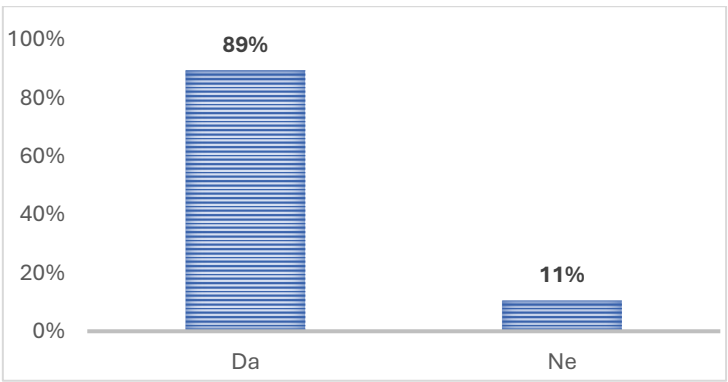

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

SLIKA 41: SUDIONICI SU BILI UPOZNATI S OČEKIVANJIMA – GRUPNA MOBILNOST ODRASLIH POLAZNIKA (N = 28)

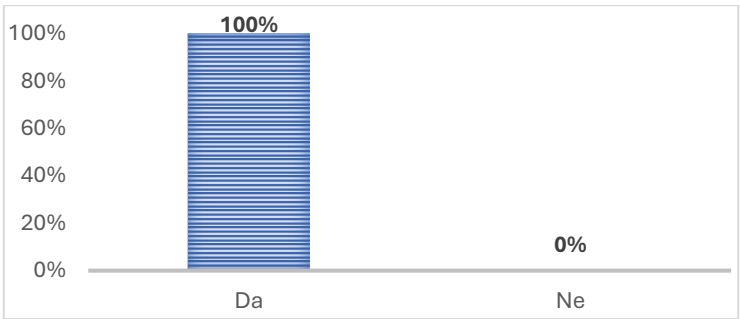

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

U individualnim mobilnostima 11 % sudionika nije bilo u potpunosti upoznato s očekivanjima u vezi s mobilnošću, dok je u grupnim mobilnostima 100 % sudionika pozitivno odgovorilo. Te podatke treba tumačiti s oprezom s obzirom na vrlo mali uzorak.

Praktične vještine bile su najčešće navedena korist individualnih mobilnosti (100 %), slijede ishodi povezani sa samorefleksijom poput jasnije definiranih osobnih i profesionalnih ciljeva (79 %) te povećano samopouzdanje, samostalnost i odgovornost (74 %).

SLIKA 42: NAČINI NA KOJE SU SUDIONICI IMALI KORISTI OD SUDJELOVANJA – INDIVIDUALNA MOBILNOST ODRASLIH POLAZNIKA (N = 19)

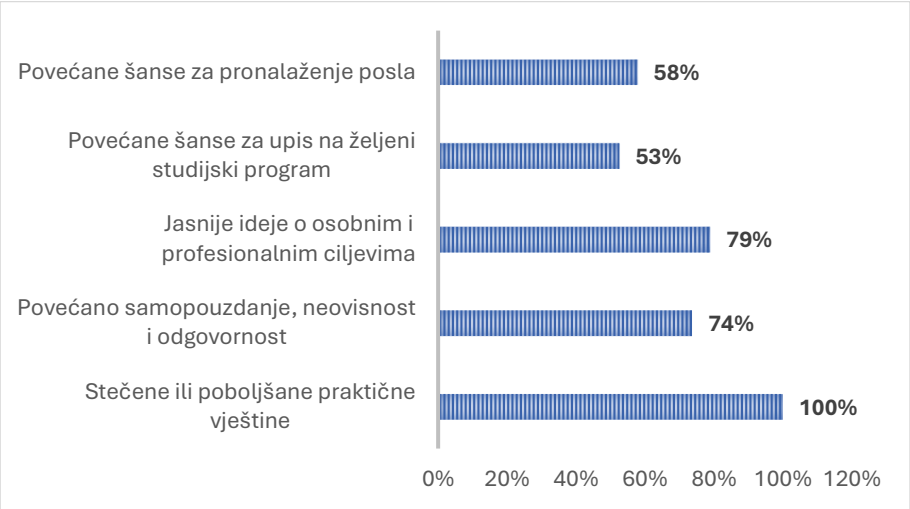

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

Prema odgovorima sudionika, najčešće navedene koristi grupnih mobilnosti među odraslim polaznicima bile su poboljšanje praktičnih vještina (96 %) i povećanje samopouzdanja (93 %).

SLIKA 43: NAČINI NA KOJE SU SUDIONICI IMALI KORISTI OD SUDJELOVANJA – GRUPNA MOBILNOST ODRASLIH POLAZNIKA (N = 28)

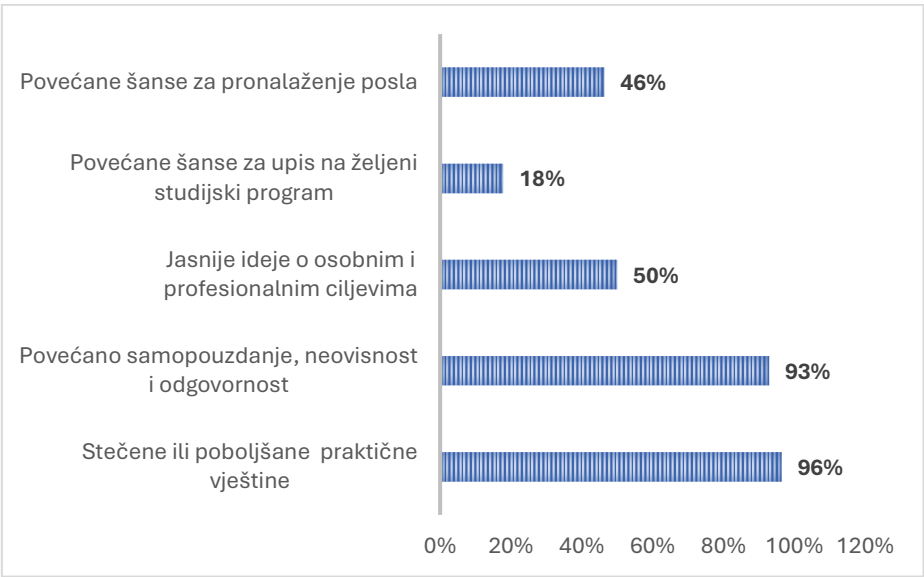

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

Ostale koristi bile su znatno manje zastupljene. Ciljevi poput povećanja zapošljivosti i pronalaska boljeg posla, koji se u javnosti često ističu kao prioriteti u obrazovanju odraslih, vidljivi su u manje od polovice odgovora (46 %).

SLIKA 44: NAČINI NA KOJE SU SUDIONICI STEKLI ZNANJE O HORIZONTALNIM PRIORITETIMA – INDIVIDUALNA MOBILNOST ODRASLIH POLAZNIKA (N = 19)

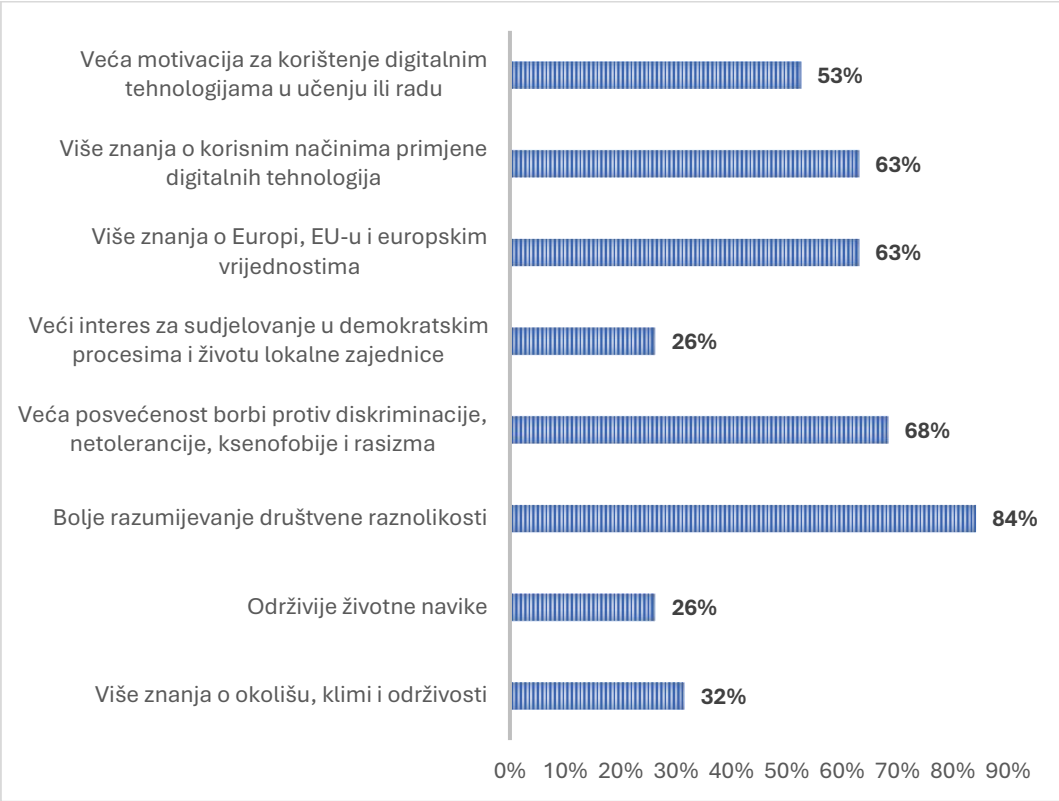

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

Stečeno znanje o raznolikosti društva nalazi se na prvom mjestu (84 %), dok je na drugom mjestu veća posvećenost borbi protiv diskriminacije, netolerancije, ksenofobije i rasizma (68 %). Znanja vezana uz veći interes za sudjelovanjem u demokratskim procesima te održivije životne navike stečena su u znatno manjoj mjeri (26 %).

Kao i kod individualnih mobilnosti, najviše je znanja u grupnoj mobilnosti povezano s prioritetom uključivosti i raznolikosti. Vidljiv je, međutim, zamjetan raskorak između stjecanja znanja i promjene stavova. Dok je 86 % sudionika navelo da je naučilo više o Europi, Europskoj uniji i europskim vrijednostima, samo je 14 % iskazalo veći interes za aktivnim sudjelovanjem u demokratskim procesima.

SLIKA 45: NAČINI NA KOJE SU SUDIONICI STEKLI ZNANJE O HORIZONTALNIM PRIORITETIMA – GRUPNA MOBILNOST ODRASLIH POLAZNIKA (N = 28)

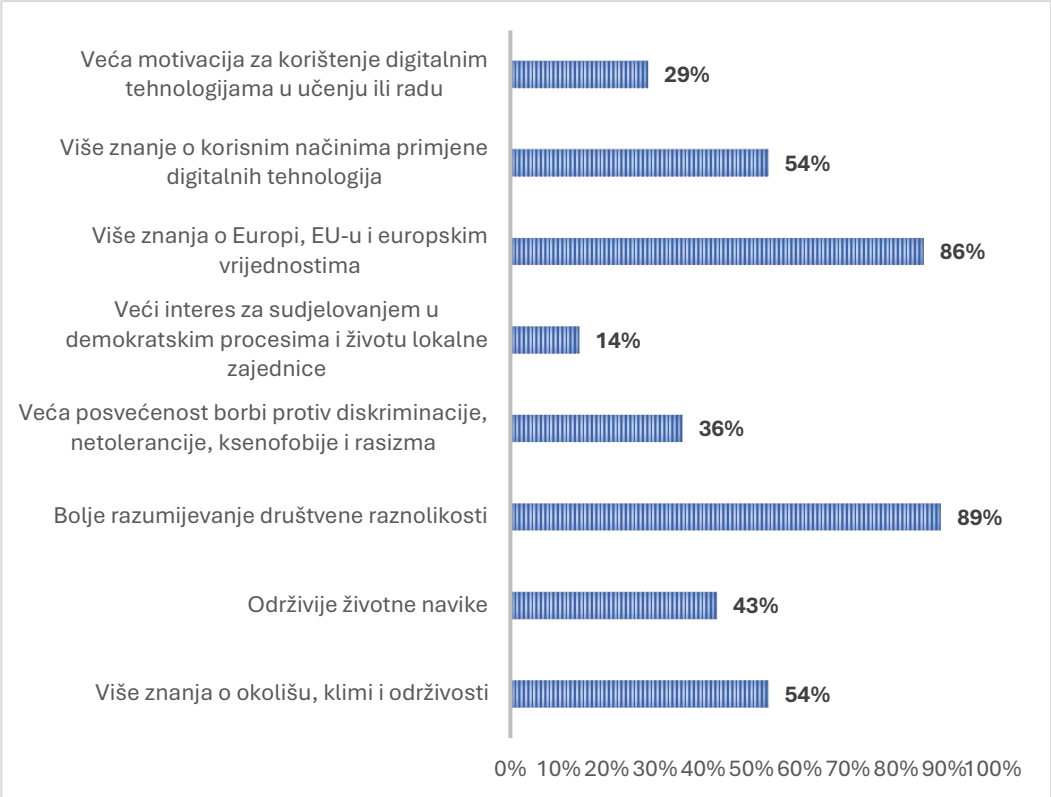

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

Za razliku od grupne mobilnosti, gdje su svi ispitanici bili zadovoljni pripremom, u okviru individualne mobilnosti vidljiva je određena razina nezadovoljstva. Iako se ne može sa sigurnošću utvrditi koji su konkretni aspekti pripreme ocijenjeni nedostatnima, udio manje zadovoljnih ispitanika (11 %) jednak je udjelu onih čija očekivanja iskustva mobilnosti nisu u potpunosti ispunila.

SLIKA 46: KORISNOST PRIPREME KOJU JE PRUŽILA ORGANIZACIJA – ODRASLI POLAZNICI (N = 18)

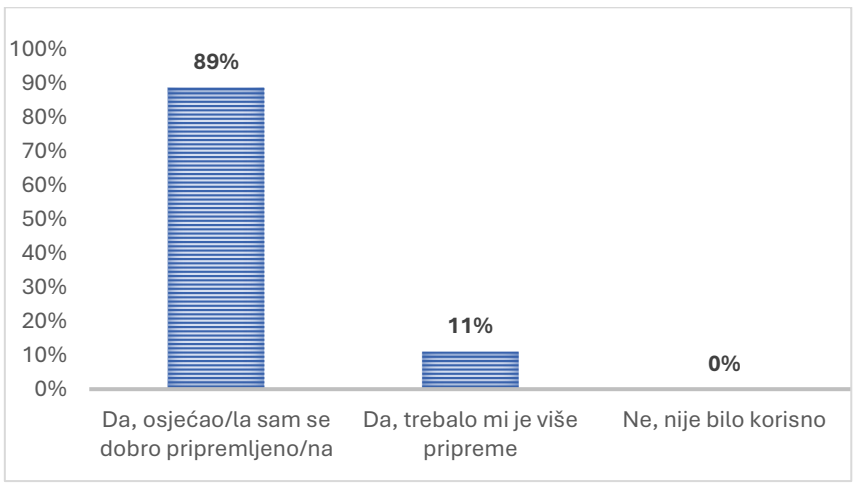

Izvor: *Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)*

Prema izvješćima sudionika projekata, 95 % odraslih polaznika povećalo je svoj osjećaj pripadnosti Europi.

SLIKA 47: SUDIONICI SU POVEĆALI OSJEĆAJ PRIPADNOSTI EUROPI – ODRASLI POLAZNICI (N = 19)

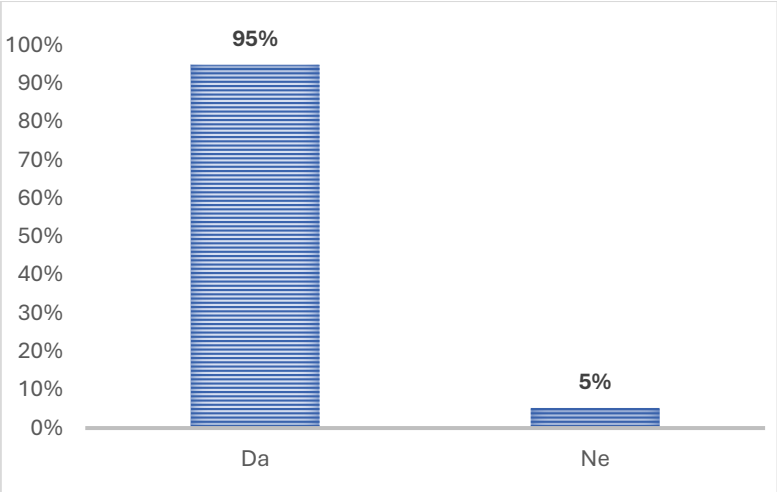

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

Odgovori 339 članova osoblja i 15 odraslih polaznika pokazuju da su, uz samo jednu iznimku, svi sudionici stekli znanja ili ideje povezane s glavnim europskim prioritetima: uključivanjem i raznolikošću, okolišnom održivošću, digitalnim obrazovanjem i sudjelovanjem u demokratskom životu (slike II.6 i II.7). Ti su odgovori donekle u suprotnosti s odgovorima prikazanima u prethodnim slikama u kojima su teme vezane uz okolišnu održivost i sudjelovanje u demokratskom životu bile relativno nisko rangirane i kao prioriteti i kao percipirane koristi ostvarene mobilnošću. Stoga je te rezultate potrebno tumačiti zajedno s podacima prikazanima u drugim slikama.

5.4 Zaključak

Odrasli polaznici znatno su više sudjelovali u grupnim nego u individualnim mobilnostima. Žene su činile 87 % sudionika, što upućuje na izraženu rodnu neravnotežu u korist žena. Sudjelovanje osoba s manje mogućnosti u obje vrste aktivnosti odražava visoku razinu uključivosti i usko je povezano s navedenim prioritetima i temeljnim ciljevima programa Erasmus+. Što se tiče dobne strukture, 32 % sudionika grupne mobilnosti bilo je u dobi od 60 godina ili više, dok su sudionici individualne mobilnosti bili znatno mlađi, pri čemu ih je 63 % pripadalo dobnoj skupini od 18 do 29 godina.

Od 2023. godine počinje blagi pad ostvarenih mobilnosti u usporedbi s planiranima, dok u 2024. godini taj pad postaje jasno uočljiv. To je uglavnom posljedica činjenice da su ti projekti u trenutku prikupljanja podataka još bili u provedbi, zbog čega podaci nisu konačni.

Što se tiče stečenog znanja vezanog uz prioritete u obje vrste aktivnosti, sadržaj o prioritetu uključivosti najzastupljeniji je. Znanje vezano uz digitalni prioritet i korištenje

digitalnih tehnologija na radu istaknutije je u individualnim nego u grupnim mobilnostima. U obje vrste aktivnosti znanje o Europi i europskim vrijednostima bilo je visoko rangirano, dok je interes za sudjelovanje na izborima i u demokratskim procesima bio nizak. To govori kako aktivnosti mobilnosti snažnije pridonose povećanju znanja i razumijevanja Europe i europskih vrijednosti nego poticanju aktivnog sudjelovanja u demokratskim procesima. Općenito, znanje vezano uz prioritet zaštite okoliša i borbe protiv klimatskih promjena najmanje je zastupljeno, osobito u individualnim mobilnostima.

U kontekstu individualnih mobilnosti, sudionici su naveli najveće koristi u poboljšanim praktičnim vještinama, povećanoj sposobnosti za profesionalno samopromišljanje i ojačanom samopouzdanju – ključnim kompetencijama koje značajno pridonose njihovom pozicioniranju na tržištu rada. U grupnim mobilnostima koristi se prije svega očituju u poboljšanju praktičnih vještina i jačanju samopouzdanja (93 %). Stečena znanja povezana sa zapošljivošću i pronalaskom boljeg posla, iako se često ističu kao prioriteti u obrazovanju odraslih, odabrana su u manje od polovice odgovora.

Veliki udio zelenih putovanja u grupnim mobilnostima može se objasniti velikim brojem mobilnosti u susjedne zemlje, osobito Sloveniju i Italiju. To također može odražavati činjenicu da su mnogi sudionici grupne mobilnosti osobe s manje mogućnosti koje se osjećaju sigurnije kada putuju zajedno, često koristeći zajednički prijevoz. Opće teme vezane uz zelenu tranziciju ili održivost manje su zastupljene od zelenih putovanja. Što se tiče zemalja domaćina, neke zemlje s vrlo uspješnim obrazovnim sustavima bile su zastupljene tek marginalno ili uopće nisu bile zastupljene (Finska i Estonija).

Ukupno zadovoljstvo mobilnošću kreće se od 95 % do 100 %, ali te rezultate treba tumačiti s oprezom. To se osobito odnosi na grupne mobilnosti gdje upitnike ispunjavaju voditelji grupa u ime sudionika. Slično tome, podatak da su samo dva člana osoblja navela kako nisu imala nikakvu korist od sudjelovanja u mobilnosti također treba uzeti s oprezom. Pouzdanije povratne informacije mogu se dobiti u njihovoj procjeni aktivnosti i rezultata koje su smatrali najkorisnijima.

DIO D – Učinak programa Erasmus+ na „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“.

6 Značajke projekta/ projekata Erasmus+ koji se bave temom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“

6.1 Uvod

Jedan od ključnih ciljeva u programu Erasmus+ je „promicati prava građana na sudjelovanje u demokratskom životu i poticati aktivno uključivanje na svim razinama – lokalnoj, nacionalnoj i europskoj“. Za odrasle polaznike osobito je važno jačati njihove sposobnosti sudjelovanja u demokratskom životu, promicati zajedničke europske vrijednosti, podupirati građanski angažman te razvijati kritičko mišljenje i vještine pismenosti. Ovo poglavlje razmatra u kojoj mjeri projekti Erasmus+ odgovaraju na prioritet „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ te utvrđuje vrste organizacija koje provode takve projekte. Također se analiziraju obilježja tih projekata, uključujući njihove ciljeve i provedene aktivnosti.

6.2 Vrsta organizacija

TABLICA 5: BROJ ODOBRENIH PROJEKATA KA1 OD 2022. DO 2025. GODINE S TEMAMA VEZANIM UZ „SUDJELOVANJE U DEMOKRATSKOM ŽIVOTU, ZAJEDNIČKE VRIJEDNOSTI I GRAĐANSKI ANGAŽMAN“ PREMA VRSTI ORGANIZACIJE (N = 44)

	Knjižnica	Udruga	Javna ustanova za obrazovanje odraslih	Lokalna ustanova u kulturi	Malo i srednje poduzeće
Demokracija i uključivo demokratsko sudjelovanje	6	8	6	2	2
Svijest o Europskoj uniji	1	0	3	0	0
Europski identitet, građanstvo i vrijednosti	4	5	2	1	0
Medijska pismenost i borba protiv dezinformacija	3	0	0	1	0
	14	**13**	**11**	**4**	**2**

Izvor: *ClickSense*

Projekte KA1 vezane uz „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ uglavnom su provodile knjižnice i udruge.

Od ukupno pet organizacija koje su provodile projekte KA2 vezane uz taj prioritet, između 2021. i 2025. godine, četiri su udruge, a jedna je lokalna ustanova u kulturi.

Ukupno 60 % ispitanika navelo je da su se prioritetom participacije tijekom provedbe projekta bavili ili izravno ili neizravno.

SLIKA 48: OPSEG U KOJEM SE PROJEKTI (KA1 I KA2) BAVE PRIORITETNOM TEMOM „SUDJELOVANJE U DEMOKRATSKOM ŽIVOTU, ZAJEDNIČKE VRIJEDNOSTI I GRAĐANSKI ANGAŽMAN“ (N = 87)

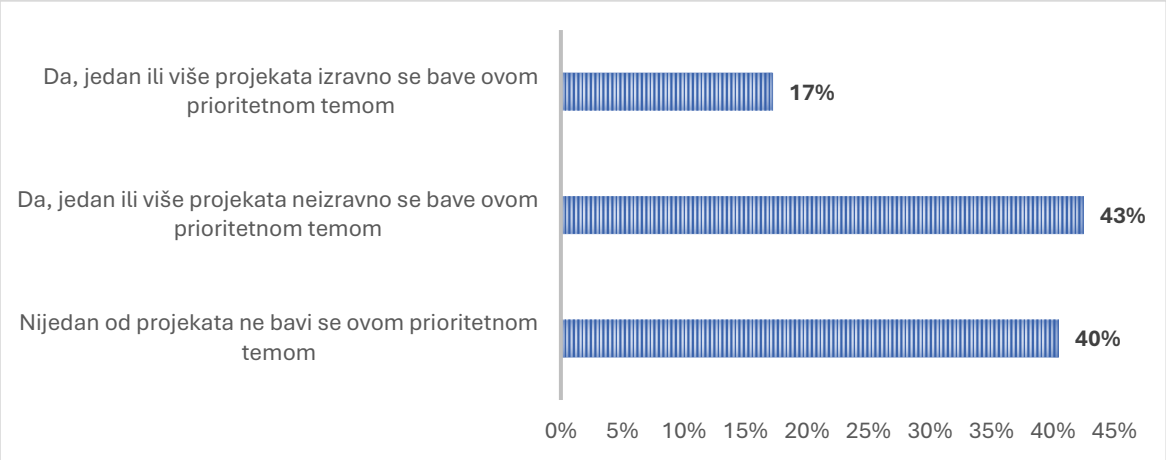

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

U projektima KA1 ispitanici su navodili da su se prioritetom sudjelovanja u demokratskom životu, zajedničkim vrijednostima i građanskim angažmanom češće bavili kao neizravnim (72 %) nego kao izravnim prioritetom (36 %). Sličan je obrazac zabilježen i u projektima KA2, u kojima se 62 % projekata ovim prioritetom bavilo neizravno, a 38 % izravno. Načelno, prioritet participacije bio je znatno zastupljeniji u projektima KA2 nego u KA1. Dobiveni rezultat uklapa se u opću sliku manje izraženog izravnog interesa za provedbu projekata na tu temu, no treba imati u vidu da se podaci temelje na malom uzorku.

SLIKA 49: OPSEG U KOJEM SE PROJEKTI KA1 I KA2 IZRAVNO ILI NEIZRAVNO BAVE PRIORITETOM „SUDJELOVANJE U DEMOKRATSKOM ŽIVOTU, ZAJEDNIČKE VRIJEDNOSTI I GRAĐANSKI ANGAŽMAN“ (N/KA1 = 20, N/KA2 = 29)

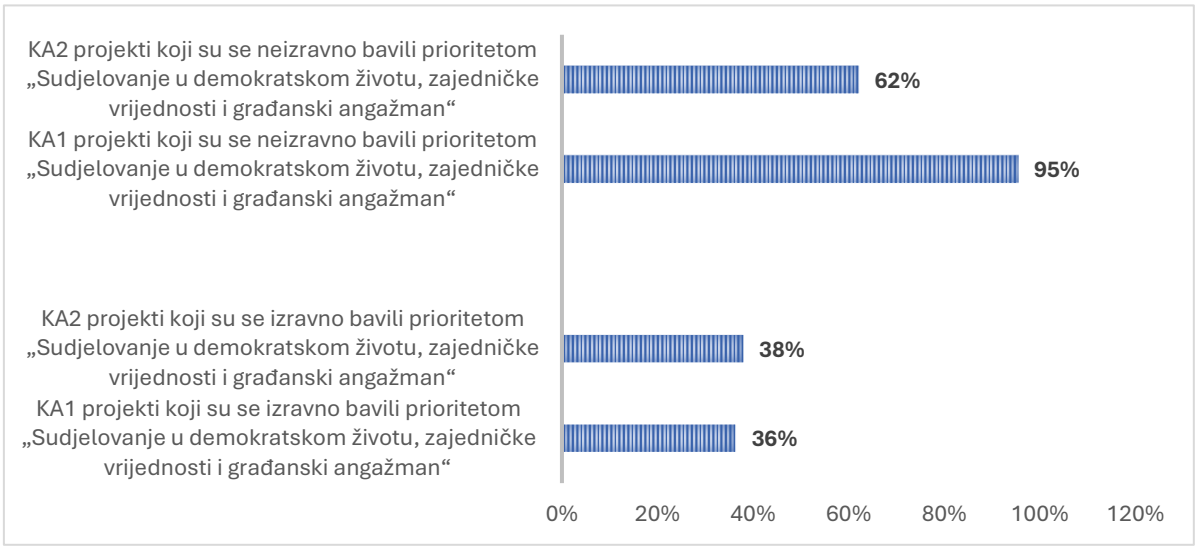

Izvor: *Upitnik*

Ispitanici su opsegu u kojem su se projekti bavili ovom prioritetnom temom pridali znatno veću važnost nego što je to vidljivo iz odgovora šire skupine sudionika projekta Erasmus+ u njihovim izvješćima podnesenima nakon mobilnosti.

6.3 Ciljevi i podržane aktivnosti

Ciljevi projekata KA1 koji su uključivali prioritet „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman" stavljaju znatno veći naglasak na vrijednosti, stavove i dublje razumijevanje demokratskih procesa. Nasuprot tome, odgovori šire skupine korisnika projekata KA2, uključujući i one čiji projekti nisu bili usmjereni na ovaj prioritet, pretežito su usmjereni na metode, alate i tehnike.

SLIKA 50: CILJEVI PROJEKATA (KA1 I KA2) KOJI SU SE BAVILI JEDNIM ILI VIŠE ELEMENATA PRIORITETA „SUDJELOVANJE U DEMOKRATSKOM ŽIVOTU, ZAJEDNIČKE VRIJEDNOSTI I GRAĐANSKI ANGAŽMAN" (N = 11)

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

Identificirani prioritetni ciljevi pretežito su povezani s europskom dimenzijom djelovanja organizacija i zajedničkim vrijednostima (73 %), kao i s jačanjem kritičkog mišljenja i medijske pismenosti (55 %). Nasuprot tome, javni dijalog, metodu koja je vrlo relevantna za ovo prioritetno područje, nije spomenuo nijedan ispitanik. Rezultati se mogu djelomično objasniti obilježjima organizacija koje provode ove projekte. Budući da knjižnice i kulturni centri čine najveću skupinu pružatelja ovih aktivnosti, njihove su aktivnosti prirodno više usmjerene na promicanje vrijednosti, podizanje svijesti, razumijevanje društvenih i političkih procesa te jačanje medijske pismenosti nego na participativne pristupe usmjerene na poticanje javnog dijaloga.

SLIKA 51: AKTIVNOSTI KA1 PROJEKATA KOJI SU SE BAVILI JEDNIM ILI VIŠE ELEMENATA PRIORITETA „SUDJELOVANJE U DEMOKRATSKOM ŽIVOTU, ZAJEDNIČKE VRIJEDNOSTI I GRAĐANSKI ANGAŽMAN“ (N = 12)[35]

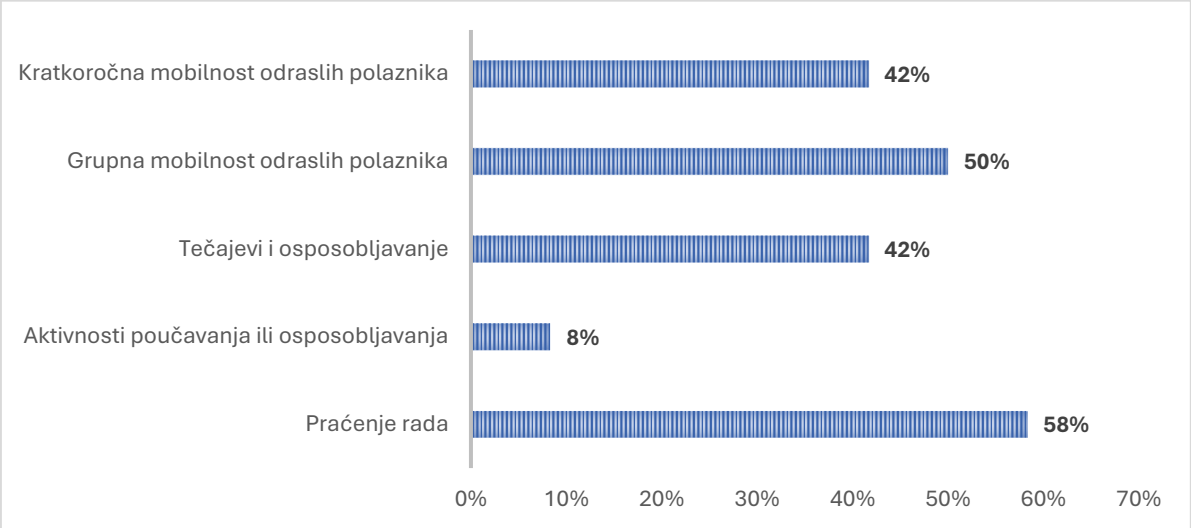

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

Aktivnosti projekata KA1 koji su se bavili prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman” podjednako su obuhvaćale većinu postojećih oblika aktivnosti, od najzastupljenijeg praćenja rada (*job shadowing* 58 %) do strukturiranih tečajeva i osposobljavanja (42 %).

Što se tiče aktivnosti poučavanja i osposobljavanja, riječ je o jedinoj aktivnosti koja je bitno manje zastupljena, no to se može objasniti činjenicom da je njezin ukupni udio među svim aktivnostima vrlo malen.

6.4 Obuhvaćene ciljane skupine

KA1 i KA2

Odgovori sudionika koji su identificirali skupine odraslih polaznika na koje su projekti usmjereni bili su ograničeni. Iako je uzorak malen, najveća ciljana skupina su zaposlenici i način na koji mogu primijeniti stečeno znanje i vještine (42 %). Slijede ih skupine u nepovoljnom položaju, osobito one sa zdravstvenim problemima i starije osobe. Ovi rezultati su u skladu s drugim dijelovima istraživanja, uključenim organizacijama i njihovim ciljanim skupinama.

[35] Pitanje: Koje su aktivnosti organizirane u vašem posljednje završenom projektu ili u KA1 projektu u najdaljoj fazi provedbe koji se bavio jednim ili više elemenata prioriteta „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“?

SLIKA 52: SKUPINE ODRASLIH POLAZNIKA NA KOJE SU USMJERENI PROJEKTI (KA1 I KA2) KOJI SU SE BAVILI JEDNIM ILI VIŠE ELEMENATA PRIORITETA „SUDJELOVANJE U DEMOKRATSKOM ŽIVOTU, ZAJEDNIČKE VRIJEDNOSTI I GRAĐANSKI ANGAŽMAN“ (N = 12)[36]

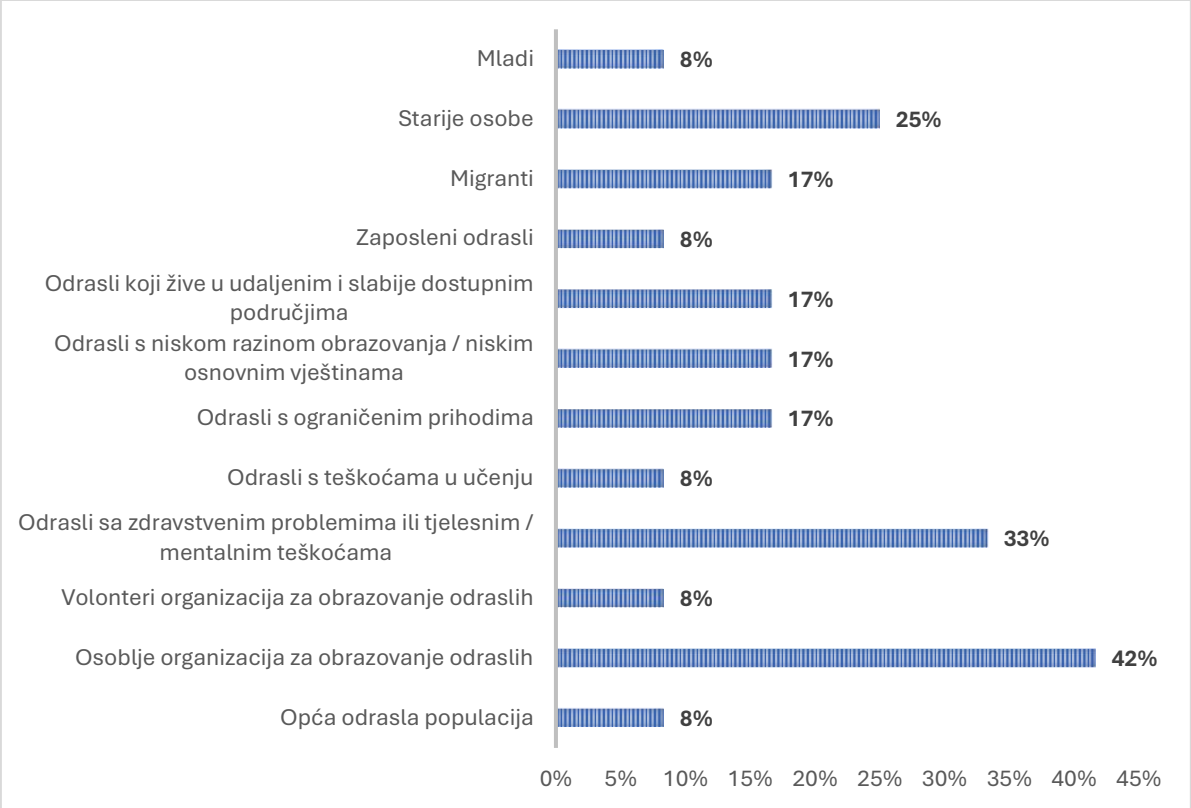

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

6.5 Zaključak

Projekte u okviru aktivnosti KA1 vezane uz prioritet „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ uglavnom su provodile knjižnice i udruge, dok su projekte u aktivnosti KA2 primarno provodile udruge. Relativno mali broj ustanova za obrazovanje odraslih koje se bave ovim prioritetom može se objasniti njihovim većim fokusom na kontinuirano strukovno obrazovanje i na potrebe tržišta rada, a manje na demokratske procese i kompetencije vezane uz aktivno građanstvo.

Općenito, broj organizacija koje se u svojim projektima bave prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“

[36] Pitanje: Na koje je skupine odraslih polaznika bio usmjeren vaš projekt koji se bavio jednim ili više elemenata prioriteta „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“?

veći je nego što to pokazuju podaci o tematskim prioritetima s obzirom na to da je ovaj prioritet često uključen u projekte na neizravan način.

Očito je da je sadržaj projekata koji se bave prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman" mnogo snažnije povezan s europskim vrijednostima, europskim identitetom i sociopolitičkim razumijevanjem nego što bi se moglo zaključiti iz njihovih projektnih tema, koje su uglavnom usmjerene na obrazovne metode i tehnike, uz dosljedan i izražen naglasak na uključivosti.

Prioritetni ciljevi najvećim su dijelom povezani s jačanjem europske dimenzije djelovanja organizacija i zajedničkih europskih vrijednosti (73 %) te razumijevanjem društvenih i političkih procesa i medijskom pismenošću (55 %). Aktivnosti u okviru kojih se najčešće obrađuje jedan ili više elemenata ovog prioriteta su praćenje rada (*job shadowing*) za osoblje i grupna mobilnost polaznika obrazovanja odraslih.

Iako je uzorak vrlo malen, rezultati pokazuju da je osoblje najzastupljenija ciljana skupina u projektima koji se bave prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman", dok su na drugom mjestu različite skupine osoba u nepovoljnom položaju. Ovi su rezultati u velikoj mjeri u skladu s rezultatima drugih dijelova istraživanja koji pokazuju profil uključenih organizacija i njihovih ciljanih skupina.

7 Učinak u tematskom području

U ovom se poglavlju opisuje učinak projekata Erasmus+ koji se bave prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ na različite aspekte obrazovne ponude organizacija korisnika, njihova osoblja i polaznika. Raspravlja se o tome je li program Erasmus+ pridonio jačanju usmjerenosti obrazovne ponude na demokratske procese i politička prava, na volonterske aktivnosti, na utjecaj polaznika na obrazovnu ponudu, na europsko građanstvo, europske zajedničke vrijednosti, građanske kompetencije, medijsku pismenost, kritičko razmišljanje i jačanje partnerstava s organizacijama civilnog društva.

7.1 Učinak na obrazovnu ponudu

U svojim su odgovorima ispitanici procijenili u kojoj se mjeri slažu ili ne slažu s određenim tvrdnjama o učinku projekta Erasmus+ koji se bavio prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ na obrazovnu ponudu njihove organizacije. Riječ je o obliku samoprocjene učinka projekta.

SLIKA 53: UČINAK PROGRAMA ERASMUS+ NA OBRAZOVNU PONUDU – „SUDJELOVANJE U DEMOKRATSKOM ŽIVOTU, ZAJEDNIČKE VRIJEDNOSTI I GRAĐANSKI ANGAŽMAN“ (N = 38)[37]

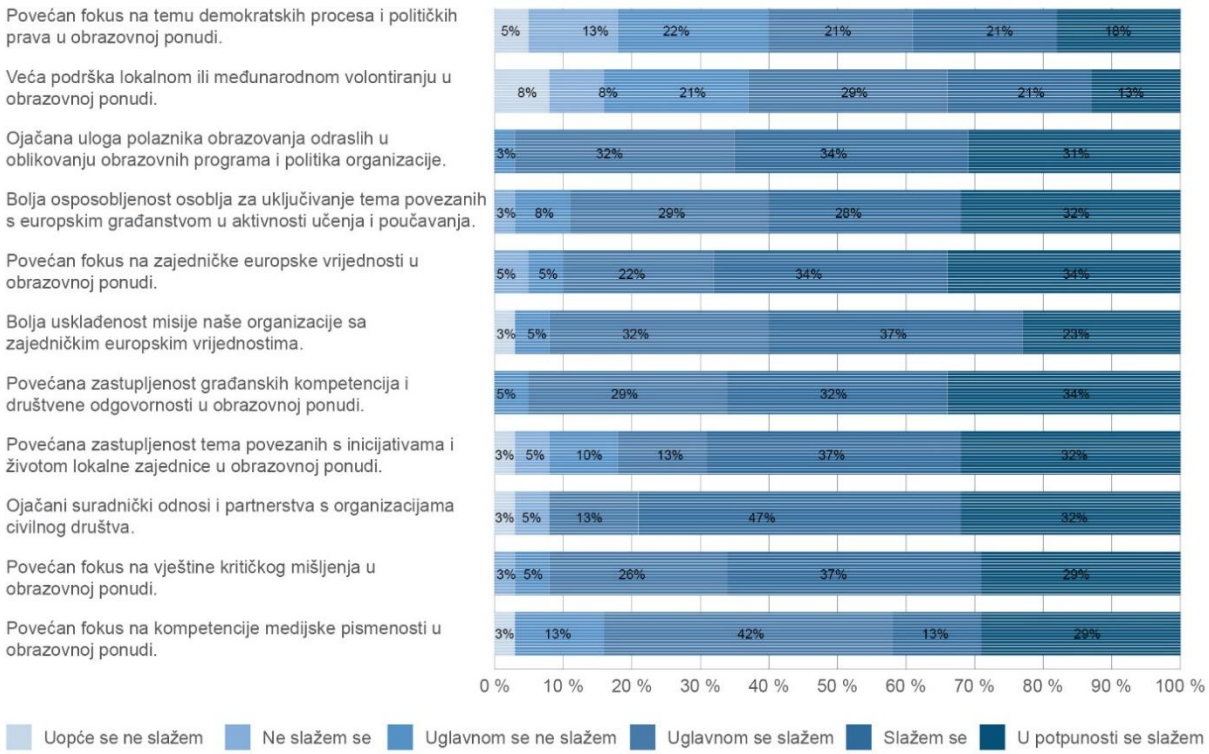

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

[37] Pitanje: U kojoj se mjeri slažete ili ne slažete sa sljedećim tvrdnjama o učinku na obrazovnu ponudu vašeg Erasmus+ projekta koji se bavio prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“?

Ispitanici su se složili da je učinak projekata vidljiv u njihovoj obrazovnoj ponudi u gotovo svim promatranim područjima (24 – 34 % odgovora koji izražavaju potpuno slaganje). Ukupno 34 % ispitanika u potpunosti se složilo da je u obrazovnoj ponudi došlo do snažnijeg naglaska na građanskim kompetencijama i društvenoj odgovornosti, kao i na zajedničkim europskim vrijednostima. Najmanji učinak zabilježen je u dvama područjima: obrazovnoj ponudi vezanoj uz demokratske procese i politička prava te obrazovnoj ponudi povezanoj s međunarodnim volontiranjem. To su ujedno dva područja s najmanjim udjelom ispitanika koji su iskazali najvišu razinu slaganja te najvećim udjelom onih koji smatraju da učinak nije ostvaren ili je ostvaren samo u manjoj mjeri. Izraženo neslaganje, odnosno procijenjena slaba razina učinka, odnosi se na medijsku pismenost, europske vrijednosti, suradnju s civilnim društvom i aktivnosti u lokalnoj zajednici. Rezultati u tim područjima upućuju, međutim, na polariziranost procjena jer, uz ispitanike koji procjenjuju da je učinak bio slab, značajan udio njih istodobno navodi i vrlo pozitivan učinak projekata.

U sljedećem tekstnom okviru vidljivi su neki tipični odgovori ispitanika iz kojih se vide primjeri onoga što se promijenilo u organizaciji i obrazovnoj ponudi zbog sudjelovanja u programu Erasmus+. Odgovori su grupirani prema vrstama promjena.

OKVIR 4: PRIMJERI PROMJENA U OBRAZOVNOJ PONUDI „SUDJELOVANJE U DEMOKRATSKOM ŽIVOTU, ZAJEDNIČKE VRIJEDNOSTI I GRAĐANSKI ANGAŽMAN“ ZBOG SUDJELOVANJA U PROGRAMU ERASMUS+ (N = 38)[38].

Provedba projekta pridonijela je **unaprjeđenju mogućnosti učenja za osobe s invaliditetom**, **jačanju razvoja programa** u suradnji s lokalnim zajednicama, intenzivnijem **povezivanju s umjetničkim praksama** te **unaprjeđenju rada čitateljskih klubova**.

„Izradu novog udžbenika hrvatskog znakovnog jezika na razini A1, usklađenog sa ZEROJ-em, i online programa za samostalno učenje hrvatskog znakovnog jezika smatramo velikim postignućem.“

„Dostupan je veći broj formata za čitanje knjiga u knjižnici, čime su smanjene razlike kada je u pitanju čitanje, što znači da veći broj različitih skupina sada može slobodno čitati u našoj knjižnici (npr. uvođenjem EPUB formata u knjižnicu, knjige sada mogu čitati i gluhoslijepe osobe).“

„Stečeno znanje trajno smo integrirali u naše programe, pa su radionice, rasprave i zajedničke inicijative usmjerene na razvoj građanskih kompetencija postale sastavni dio naše redovite obrazovne ponude. Istodobno smo proširili suradnju s lokalnom zajednicom i potaknuli odrasle polaznike i osoblje na volontiranje, sudjelovanje u javnim raspravama i zajedničkim akcijama, čime smo trajno ugradili vrijednosti demokracije i građanskog angažmana u naše aktivnosti i način rada.“

„Učinak projekta Erasmus+ na prioritet „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ ogleda se u razvoju obrazovnih i umjetničkih praksi koje potiču aktivno sudjelovanje, kritičko promišljanje društvenih procesa i kolektivno djelovanje.“

„Važnost građanskog angažmana kroz volontiranje postala je jedna od glavnih tema u našoj organizaciji.“

Sudjelovanje je također dovelo do **promjena u programima obrazovanja odraslih** koji uključuju nekoliko tema vezanih uz prioritet Sudjelovanje u demokratskom životu.

[38] Molimo navedite konkretan primjer promjena u vašoj organizaciji, vašoj obrazovnoj ponudi ili osoblju kao rezultat sudjelovanja u programu Erasmus+.

„Naša organizacija je promicala angažman u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman čak i prije ovog projekta. Nakon provedbe ova dva projekta, uključili smo ovu vrstu aktivnosti u nekoliko drugih projekata koje provodimo/smo provodili.“

„U program za odrasle sudionike uključili smo sadržaj koji potiče kritičko razmišljanje, međukulturni dijalog i razumijevanje europskih institucija. Na primjer, tijekom jezičnih radionica koristili smo tekstove i materijale o pravima građana EU-a, što je omogućilo sudionicima da uče jezik kroz sadržaj koji je izravno povezan s demokratskim sudjelovanjem.“

Izvor: *Upitnik*

7.2 Učinak na razini osoblja

Postoji širok raspon odgovora u pogledu utjecaja projekata koji se bave prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman” na osoblje. Najizraženiji učinci odnose se na aktivnosti koje su usko povezane s djelovanjem organizacija u lokalnoj zajednici. Ispitanici su najčešće izražavali potpuno slaganje s tvrdnjama da su projekti pridonijeli razvoju lokalne zajednice kroz obrazovne aktivnosti (45 %) te organizaciji manjih lokalnih inicijativa (34 %).

SLIKA 54: UČINAK PROGRAMA ERASMUS+ NA OSOBLJE – „SUDJELOVANJE U DEMOKRATSKOM ŽIVOTU, ZAJEDNIČKE VRIJEDNOSTI I GRAĐANSKI ANGAŽMAN“ (N = 38)

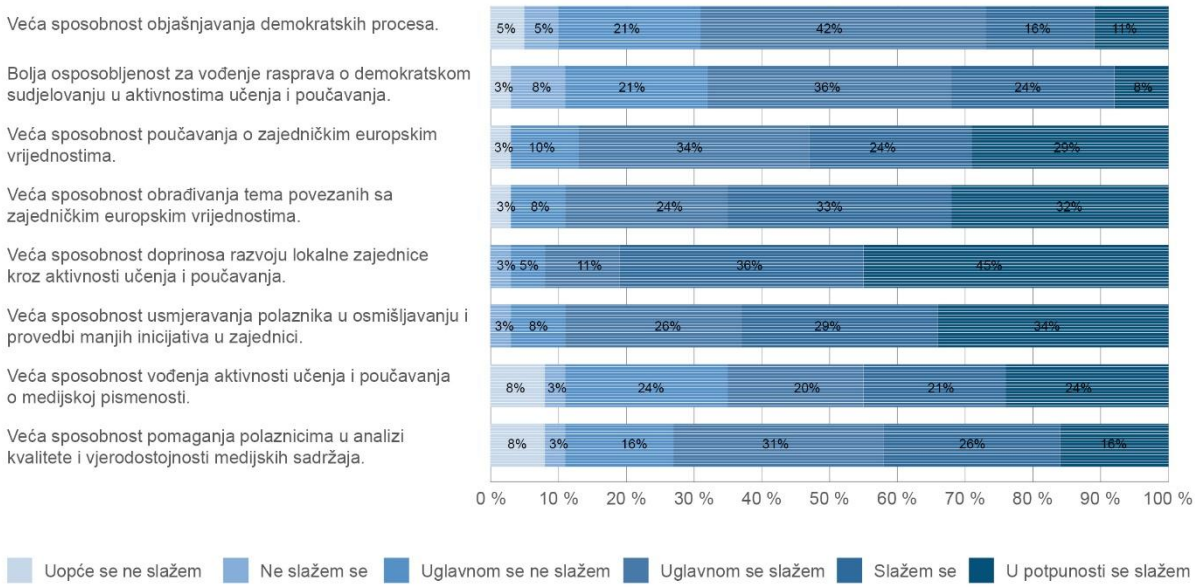

Izvor: *Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)*

Najniže ocijenjeni učinci odnose se na uključivanje demokratskog sudjelovanja u obrazovne aktivnosti. Samo 8 % ispitanika u potpunosti se složilo da su projekti ojačali taj aspekt, dok se 3 % ispitanika s tom tvrdnjom uopće nije složilo. Relativno nisko ocijenjeni bili su i ishodi povezani s medijskom pismenošću. Sposobnost kritičke procjene kvalitete i vjerodostojnosti medijskih sadržaja ukupno je najniže

ocijenjeno područje, pri čemu se samo 16 % ispitanika u potpunosti složilo da su projekti pridonijeli tom području, u usporedbi s 8 % onih koji se s tom tvrdnjom uopće nisu složili. Poboljšano razumijevanje demokratskih procesa drugo je najniže ocijenjeno područje, pri čemu se 11 % ispitanika u potpunosti složilo da je ostvaren pozitivan učinak, a 5 % se s time uopće nije složilo.

U sljedećem tekstnom okviru vidljivi su neki tipični odgovori ispitanika iz kojih se vide primjeri onoga što se promijenilo u organizaciji i njezinu osoblju zbog sudjelovanja u programu Erasmus+. Odgovori su grupirani prema vrstama promjena.

OKVIR 5: PRIMJERI PROMJENA U ORGANIZACIJI I OSOBLJU ZBOG SUDJELOVANJA U PROGRAMU ERASMUS+ (N = 79) [39]

Unaprjeđenje kompetencija osoblja te jačanje znanja i vještina
„Organizacija je ojačala kapacitete zaposlenika kroz osposobljavanje i razmjenu iskustava u partnerskim organizacijama, što nam je omogućilo usvajanje novih metoda za poticanje aktivnog građanstva i međukulturnog dijaloga u radu s odraslima. Stečeno znanje trajno smo integrirali u naše programe.“
Usmjerenost na građanske vrijednosti
„Erasmus+ projekt omogućio je usmjeravanje zaposlenika pri odabiru knjiga za raspravu unutar čitateljskih klubova na temu promicanja vrijednosti ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i ljudskih prava.“ *„Stekli smo uvid u zajedničke europske vrijednosti, a osobito u prakse kojima se one ostvaruju u susjednim zemljama.“*
Razvoj novih pristupa i metoda u radu s polaznicima obrazovanja odraslih *„To je povećalo njihovu sposobnost motiviranja sudionika, ali i osmišljavanja obrazovnih aktivnosti koje nisu samo informativne, nego potiču i aktivnost, razmjenu iskustava i zajednički rad.“* *„Kroz osposobljavanje u Španjolskoj, naši nastavnici i administrativno osoblje stekli su digitalne i pedagoške kompetencije koje danas koriste za poticanje aktivnog sudjelovanja odraslih polaznika u učenju i životu zajednice.“* *„Naučili smo uključiti odrasle sudionike u rasprave, ojačati njihovo sudjelovanje u zajednici i koristiti iskustva iz drugih europskih zemalja kao nadahnuće za lokalne programe.“*

Izvor: *Upitnik*

7.3 Učinak na razini polaznika

Hrvatska nije provela intervjue s polaznicima ni studije slučaja u ovom istraživačkom ciklusu.

[39] Pitanje: Kako vidite učinak vašeg Erasmus+ projekta koji se bavi prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“? Molimo navedite konkretan primjer promjena u vašoj organizaciji, vašoj obrazovnoj ponudi ili osoblju zbog sudjelovanja u programu Erasmus+.

7.4 Učinak izvan organizacija

Postoji ograničena količina sustavnih dokaza o učinku programa Erasmus+ izvan organizacija koje su izravno sudjelovale u projektima. Međutim u literaturi analiziranoj na početku ovog izvješća navedeno je nekoliko ilustrativnih primjera. Jedan takav primjer može se pronaći u izvješću *Searching for Measures for the Better Exploitation of Mobility for Learners and Staff in Adult Education*: A Case Study on Croatia (2024.). Izvješće ističe ulogu ambasadora Erasmus+ u proširivanju učinka programa poticanjem povezivanja i umrežavanja organizacija izvan onih koje izravno sudjeluju u projektima Erasmus+. Posebno važnu ulogu u širenju dosega programa imaju ambasadori za obrazovanje odraslih i uključivanje, koji potiču sudjelovanje organizacija koje rade s osobama s manje mogućnosti te drugim nedovoljno zastupljenim skupinama. Koristeći svoje profesionalne mreže i izravne kontakte, ambasadori za obrazovanje odraslih uključili su organizacije koje prethodno nisu sudjelovale u aktivnostima Erasmus+ u području obrazovanja odraslih, osobito one koje rade s osobama u nepovoljnom položaju. Slično tome, ambasador aktivan u muzejskom sektoru dijelio je iskustva stečena u programu Erasmus+ putem muzejskih mreža te poticao institucije na daljnje jačanje svoje ponude u području obrazovanja odraslih.

Dodatni primjer šireg učinka programa predstavlja njegovo prepoznavanje u Nacionalnom planu razvoja sustava obrazovanja do 2027. godine kao učinkovitog instrumenta za promicanje internacionalizacije obrazovanja odraslih.

7.5 Dodana vrijednost potpore Erasmus+

Samo je nekoliko ispitanika odgovorilo na pitanje o dodanoj vrijednosti programa Erasmus+.

SLIKA 53: DODANA VRIJEDNOST POTPORE ERASMUS+ (N = 12)[40]

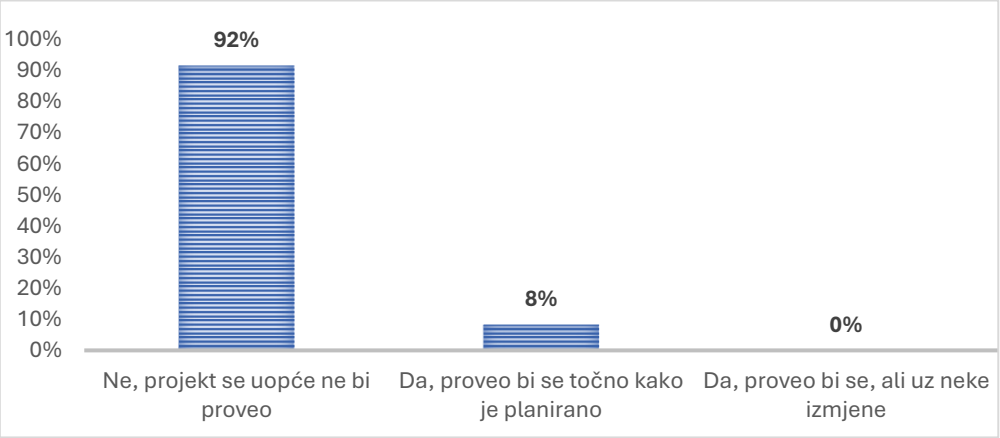

Hrvatska – Rezultati i pokazatelji – Nacionalno izvješće (2026.)

[40] Pitanje: Bi li se projekt/ aktivnost provela bez podrške programa Erasmus+?

Unatoč malom broju odgovora, iz gornje je slike vidljivo da se projekti koji se bave prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman" u pravilu ne bi proveli bez potpore programa Erasmus+. Samo je za jedan projekt u uzorku (8 %) procijenjeno da bi vjerojatno bio proveden i bez financiranja iz programa Erasmus+.

7.6 Zaključak

Odgovori iz upitnika jasno pokazuju da se većina aktivnosti povezanih s prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman" ne bi provela bez potpore programa Erasmus+. To potvrđuje važnu ulogu programa u omogućavanju inicijativa u ovom području. Istodobno, odgovori pokazuju da ovaj prioritet nije u središtu redovitih aktivnosti većine ispitanih organizacija s obzirom na to da je samo jedna organizacija navela kako bi svoj projekt provela i bez financiranja iz programa Erasmus+. Učinak tih projekata vidljiv je na razini organizacije, obrazovnih programa i osoblja. Organizacije koje su sudjelovale u projektima na tu temu upoznale su se s novim tematskim područjima i pristupima obrazovnom radu. To se odražava u proširenju mogućnosti učenja i obrazovnih programa koji se bave sudjelovanjem u demokratskom životu, zajedničkim vrijednostima i građanskim angažmanom. Neke su organizacije i ranije provodile slične programe te su ih dodatno razvile uključivanjem novih pristupa, dok su druge proširile svoju ponudu uvođenjem novih metoda i alata, uključujući i potporne tehnologije za osobe s invaliditetom. Općenito, ispitanici su učinak programa na provedbu i daljnji razvoj ovih aktivnosti ocijenili umjereno pozitivno. Najizraženiji učinci zabilježeni su u područjima koja su najtješnje povezana s djelovanjem organizacija u lokalnoj zajednici. Najčešće se odabrani ciljevi odnose na europsku dimenziju i zajedničke vrijednosti (73 %) te na razvoj kritičkog mišljenja i medijske pismenosti (55 %). Jednu metodu koja je osobito relevantna za ovo prioritetno područje, javni dijalog, nije, međutim, odabrao nijedan ispitanik. Raspodjela ciljeva može se djelomično objasniti profilom organizacija koje provode projekte. Knjižnice i kulturni centri čine najveću skupinu organizacija korisnica, a njihova programska usmjerenost može pomoći u objašnjenju snažnog naglaska na vrijednostima, međusobnom razumijevanju, identitetu i građanskoj osviještenosti.

U pogledu promjena u obrazovnoj ponudi najslabije su ocijenjeni načini uključivanja demokratskog sudjelovanja u obrazovne aktivnosti, pri čemu se samo 8 % ispitanika u potpunosti složilo da je ostvaren pozitivan učinak. Izraženije neslaganje, odnosno procijenjena niska razina učinka, zabilježeno je u područjima medijske pismenosti, europskih vrijednosti, suradnje s organizacijama civilnog društva te aktivnostima u lokalnoj zajednici. Međutim procjene u tim područjima istodobno su polarizirane jer je značajan dio ispitanika procijenio da je učinak projekata bio vrlo pozitivan.

Valja napomenuti da su u pojedinim slučajevima prioriteti prepoznati samo neizravno te su tretirani kao sporedni aspekti projekata, bez jasne namjere organizacija da ih aktivno obrađuju ili integriraju u svoje redovite aktivnosti.

Istodobno, odgovori upućuju na značajan učinak na osoblje i njihove kompetencije. To uključuje snažniju integraciju tema sudjelovanja i demokratskih procesa u obrazovne aktivnosti, kao i jačanje vještina povezanih s motiviranjem, uključivanjem i komunikacijom s polaznicima i drugim sudionicima.

DIO E – Zaključak i smjernice za oblikovanje politika

8 Zaključak i smjernice za oblikovanje politika

8.1. Zaključak

Broj financiranih projekata u području obrazovanja odraslih znatno je porastao od 2022. godine. Taj je rast povezan s učinkovitim promotivnim aktivnostima, proaktivnim djelovanjem nacionalne agencije te ostalim aktivnostima informiranja i podizanja svijesti koje provode ambasadori Erasmus+.

8.1.1. Pristupačnost i uključivost programa

Sve veći broj novih organizacija i korisnika upućuje na to da program Erasmus+ postaje pristupačniji te dopire do šireg i raznovrsnijeg kruga sudionika. Uključivost i raznolikost najprisutniji je horizontalni projekt u provedenim projektima, pri čemu se dodatni napori ulažu u uključivanje osoba s manje mogućnosti. Posebna se pozornost posvećuje osobama s invaliditetom, što potvrđuje i značajno sudjelovanje organizacija osoba s invaliditetom. Program je također ostvario vidljive koristi za starije osobe. U aktivnostima grupne mobilnosti polaznici obrazovanja odraslih čine približno četvrtinu svih sudionika s manje mogućnosti.

Unatoč tim pozitivnim pomacima, i dalje postoje prepreke koje ograničavaju sudjelovanje. Glavni izazov predstavlja kapacitet organizacija koje provode projekte. Većinu projekata Erasmus+ provode vrlo male organizacije s jednim do pet zaposlenika. Budući da takve organizacije često rade s velikim brojem korisnika uz istodobno obavljanje svojih redovitih aktivnosti, opterećenje zaposlenika može biti znatno. Dodatne strukturne prepreke proizlaze iz razlika u razumijevanju obrazovanja odraslih unutar hrvatskog obrazovnog sustava i okvira programa Erasmus+. Kontinuirano strukovno obrazovanje i osposobljavanje značajan je dio obrazovanja odraslih u Hrvatskoj, dok se u okviru programa Erasmus+ ono promatra kao dio zasebnog sektora strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (VET).

Sudjelovanje u projektima Erasmus+ znatno se razlikuje među hrvatskim županijama. Od 21 analizirane županije, njih osam nije provelo nijedan projekt KA2, dok u trima županijama nije zabilježena provedba nijednog projekta KA1. Te se razlike ne mogu objasniti jednim zajedničkim čimbenikom, poput niskog indeksa razvijenosti ili nedostatka potencijalnih pružatelja usluga. Vjerojatnije je da su povezane sa specifičnim regionalnim okolnostima te obilježjima organizacija koje provode projekte i njihovih osnivača, koji su često jedinice lokalne samouprave. Stoga regionalne razlike u sudjelovanju treba tumačiti uzimajući u obzir lokalni kontekst i potrebe.

8.1.2 Učinak na razini organizacija

Na organizacijskoj razini Erasmus+ je imao najsnažniji učinak na promjene u obrazovnim programima te na uvođenje novih obrazovnih metoda i alata. Organizacije koje su sudjelovale u programu, osobito udruge, knjižnice i kulturni centri, izvještavaju o jačanju svojih kapaciteta, unaprjeđenju obrazovne ponude i

većoj sposobnosti rada s osobama s manje mogućnosti. Program je također podupro razvoj inovativnih alata za učenje, priručnika i metoda vrednovanja, kao i uključivanje novih programa u redovitu obrazovnu ponudu.

Sudjelovanje u programu Erasmus+ potaknulo je intenzivnije međunarodno i lokalno umrežavanje te uspostavljanje partnerstava koja se nastavljaju i nakon završetka pojedinih projekata. Međutim širi organizacijski učinci ograničeni su razlikama u kapacitetima organizacija, nesigurnim izvorima financiranja, nedostatkom iskustva u upravljanju projektima te činjenicom da dio organizacija još nije dovoljno upoznat s mogućnostima koje program Erasmus+ pruža.

8.1.3 Učinak na razini osoblja

Učinak projekata Erasmus+ na osoblje ponajprije se očituje u razvoju praktičnih vještina i profesionalnih kompetencija. Većina članova osoblja koji su sudjelovali u projektima izvijestila je o stjecanju praktičnih vještina (91 %), dok je mnogima sudjelovanje pridonijelo i osobnom razvoju, uključujući veće samopouzdanje, samostalnost i osjećaj odgovornosti (62 %).

Općenito, procjene učinka projekata među osobljem bile su vrlo pozitivne, uz vrlo male razlike među pojedinim područjima. Najizraženiji percipirani učinak odnosio se na razvoj međunarodnih kompetencija te sposobnost stvaranja boljih mogućnosti učenja za polaznike obrazovanja odraslih. Nasuprot tome, učinak na pedagoške i didaktičke kompetencije ocijenjen je nešto niže, unatoč tome što su ta područja prepoznata kao važni prioriteti i očekivanja.

Projekti Erasmus+ također su osoblju osigurali praktične resurse koji mogu poduprijeti njihov svakodnevni rad, uključujući priručnike, obrazovne materijale i mrežne alate. Na organizacijskoj razini najveći je učinak zabilježen u primjeni novih metoda i inovativnih pristupa učenju i poučavanju.

Razvoj kompetencija osoblja bio je posebno izražen u područjima digitalnih kompetencija i drugih ključnih vještina. Sudionici su izvijestili o značajnom povećanju znanja o različitosti i uključivosti, dok su ishodi učenja povezani s građanskim sudjelovanjem, demokratskim procesima i angažmanom u zajednici bili manje izraženi. Slično tome, temama povezanima s okolišnom održivošću i zelenom tranzicijom posvećivala se manja pozornost nego digitalnim prioritetima.

Iako je osoblje općenito iskazalo visoko povjerenje u učinak projekata, slaganje je bilo umjerenije kada je riječ o dugoročnoj primjeni projektnih rezultata u budućoj obrazovnoj ponudi. Unatoč tome, većina ispitanika očekuje da će se projektni rezultati i novostečena znanja nastaviti koristiti u njihovim obrazovnim aktivnostima.

8.1.4 Učinak na razini polaznika

Rezultati upućuju na to da je utjecaj programa Erasmus+ na polaznike obrazovanja odraslih pozitivan iako je ograničeniji od njegova utjecaja na osoblje. To je ponajprije posljedica činjenice da polaznici obrazovanja odraslih u obrazovnim aktivnostima često sudjeluju kratkotrajno ili povremeno. Obiteljske, poslovne i druge društvene obaveze mogu otežati dulja ili ponovljena iskustva mobilnosti, što se očituje u

općenito kratkom trajanju aktivnosti mobilnosti polaznika. Nalazi također upućuju na blagi pad broja ostvarenih mobilnosti polaznika od 2023. godine nadalje. Ipak, podatke za 2024. godinu treba tumačiti s oprezom jer su neki projekti u vrijeme prikupljanja podataka još bili u provedbi.

Polaznici obrazovanja odraslih znatno su češće sudjelovali u aktivnostima grupne nego individualne mobilnosti. To pokazuje u kojoj mjeri grupna mobilnost pridonosi uključivosti: približno četvrtina polaznika obrazovanja odraslih koji su sudjelovali u grupnim mobilnostima bile su osobe s manje mogućnosti, dok je 32 % njih bilo u dobi od 60 ili više godina.

Glavne koristi za polaznike bile su povezane sa stjecanjem novih znanja, interkulturnim iskustvima i razvojem boljeg razumijevanja različitosti u društvu. Razina zadovoljstva bila je vrlo visoka: svi sudionici individualnih mobilnosti izjavili su da su bili zadovoljni ili vrlo zadovoljni sudjelovanjem, a 95 % njih navelo je snažniji osjećaj pripadnosti Europi. Izvješće, međutim, također ističe da su demokratsko sudjelovanje, izbori i angažman u lokalnoj zajednici bili među najmanje vidljivim ishodima učenja, što upućuje na potrebu za dodatnim jačanjem tih područja.

Najveći učinak na polaznike obrazovanja odraslih ostvaren je kroz sudjelovanje u uključivim aktivnostima grupne mobilnosti te kroz upoznavanje s europskim vrijednostima i različitostima. Ipak, njegov puni učinak ograničen je činjenicom da je sudjelovanje polaznika obrazovanja odraslih uglavnom kratkotrajno i povremeno.

8.1.5 Značajke projekta/ projekata Erasmus+ koji se bave temom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“

Rezultati pokazuju da su projekte koji se bave temom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ uglavnom provodile knjižnice i nevladine organizacije. Relativno slabo sudjelovanje formalnih institucija za obrazovanje odraslih povezano je s njihovom snažnijom usmjerenošću na kontinuirano strukovno obrazovanje i potrebe tržišta rada nego na demokratsko sudjelovanje i aktivno građanstvo.

Projekti u ovom tematskom području najčešće su bili usmjereni na europske vrijednosti, europski identitet, razumijevanje društvenih i političkih procesa, kritičko mišljenje i medijsku pismenost. Najzastupljeniji ciljevi odnosili su se na europsku dimenziju i europske vrijednosti, koje je navelo 73 % ispitanika, te na razumijevanje društvenih i političkih procesa i medijsku pismenost, koje je navelo 55 % ispitanika. Istodobno, izravnije metode poticanja aktivnog građanskog sudjelovanja, poput tehnika javnog dijaloga, nisu bile vidljivo zastupljene.

Kad je riječ o načinu provedbe, prioritet se u projektima KA1 obrađivao izravnije nego u projektima KA2, u kojima je češće bio zastupljen neizravno. Najčešće aktivnosti bile su praćenje rada za osoblje i grupna mobilnost polaznika obrazovanja odraslih. Projekti su u prvom redu bili usmjereni prema ciljanoj skupini osoblja, pri čemu je 42 % njih bilo namijenjeno osoblju organizacija za obrazovanje odraslih. Slijedile su ciljane skupine odraslih osoba s invaliditetom, starijih osoba, osoba s nižim prihodima, migranata te odraslih osoba koje žive u perifernim područjima. Budući da je broj odgovora bio malen, ove rezultate treba tumačiti s oprezom.

Prioritet „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ prisutan je u projektima Erasmus+ obrazovanja odraslih, ali često

neizravno i ne uvijek kao središnji fokus organizacija koje ih provode. Projekti su u većoj mjeri usmjereni na vrijednosti, identitet, uključivost i podizanje svijesti, nego na praktične metode demokratskog sudjelovanja.

8.1.6 Učinak projekata Erasmus+ koji se bave „Sudjelovanjem u demokratskom životu, zajedničkim vrijednostima i građanskim angažmanom“

Odgovori upućuju na to da većina organizacija ne bi provela ove aktivnosti bez financijske potpore programa Erasmus+. To potvrđuje važnu ulogu programa u promicanju demokratskog sudjelovanja, zajedničkih vrijednosti i građanskog angažmana. Samo je, naime, jedna organizacija navela da bi svoj projekt provela i bez potpore programa Erasmus+.

Projekti su pridonijeli proširenju mogućnosti učenja za osobe s manje mogućnosti, jačanju suradnje s lokalnim zajednicama te snažnijem povezivanju s kulturnim aktivnostima. Također su doveli do promjena u programima obrazovanja odraslih, uključujući uvođenje tema povezanih s demokratskim sudjelovanjem. Osim toga, organizacije su izvijestile o uvođenju novih pristupa radu s polaznicima obrazovanja odraslih, što upućuje na to da su očekivani ishodi projekata u velikoj mjeri ostvareni.

Učinak na znanje i praksu osoblja razlikuje se među pojedinim područjima. Najizraženiji rezultati zabilježeni su u aktivnostima usko povezanima s lokalnom zajednicom. Gotovo polovica ispitanika (45 %) u potpunosti se složila da su projekti pridonijeli razvoju lokalne zajednice kroz obrazovne aktivnosti, dok je 34 % ispitanika izvijestilo o snažnom učinku na manje lokalne inicijative.

Nasuprot tome, najslabiji rezultati zabilježeni su u području uključivanja demokratskog sudjelovanja u obrazovne aktivnosti, pri čemu se samo 8 % ispitanika u potpunosti složilo da su projekti bili uspješni u tom području. Procjene učinka na medijsku pismenost, europske vrijednosti, suradnju s organizacijama civilnog društva i angažman u zajednici također su bile podijeljene. Dok su neke organizacije izvijestile o značajnim koristima, druge su procijenile da je učinak bio malen ili da ga uopće nije bilo.

Provedeni projekti pridonijeli su većoj primjeni uključivih pristupa i praksi u učenju. Općenito, ispitanici su iskazali umjereno uvjerenje da će te i slične aktivnosti nastaviti provoditi i nakon završetka projekata.

8.2. Smjernice za oblikovanje politika

8.2.1.

Održati i dodatno ojačati napore u području uključivosti

Projekti Erasmus+ već sada pokazuju snažnu dimenziju uključivosti. Preporučuje se nastaviti uključivati osobe s manje mogućnosti te proširiti sudjelovanje organizacija koje predstavljaju ili rade s tim skupinama, uključujući udruge, javne ustanove i privatne pružatelje usluga. Nacionalna agencija i ambasadori Erasmus+ trebali bi i dalje provoditi aktivnosti informiranja, dosezanja novih korisnika i motiviranja organizacija za uključivanje u program.

8.2.2.

Osigurati jasnije mogućnosti sudjelovanja za ustanove za obrazovanje odraslih

Mnoge ustanove za obrazovanje odraslih u Hrvatskoj primarno se bave kontinuiranim strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem (CVET), što stvara određenu nejasnoću u pogledu njihovih mogućnosti i prihvatljivosti za prijavu projekata Erasmus+ u području obrazovanja odraslih. Preporučuje se uložiti dodatne napore kroz jasnije smjernice, izravniju komunikaciju i radionice kojima bi se objasnilo na koji se način te ustanove mogu uključiti u program te koja su tematska područja relevantna za sektor obrazovanja odraslih.

8.2.3.

Smanjiti regionalne razlike u sudjelovanju u programu

Sudjelovanje u programu Erasmus+ nije ravnomjerno raspoređeno među hrvatskim županijama, pri čemu neke županije uopće ne sudjeluju u projektima u području obrazovanja odraslih. Agencija bi, samostalno i u suradnji s Agencijom za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, trebala pojačati ciljane aktivnosti informiranja i dosezanja potencijalnih korisnika putem izravnih kontakata s ustanovama i jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave u županijama koje ne sudjeluju u programu Erasmus+.

8.2.4.

Posvetiti više pozornosti nedovoljno zastupljenim temama

Pojedini prioriteti, osobito zelena tranzicija, zelene vještine, aktivno građanstvo i demokratsko sudjelovanje, nisu dovoljno zastupljeni. Nacionalni prioriteti programa Erasmus+ trebali bi jasnije naglasiti nedovoljno zastupljene teme i one kojima se rjeđe posvećuje pozornost. To bi se moglo uskladiti s Nacionalnim planom i relevantnim strateškim dokumentima EU-a. Kako bi se podržala učinkovitija provedba i daljnja motivacija, mogli bi se razviti i financirati novi programi mekih vještina putem sustava individualnih računa za učenje (vaučera).

8.2.5.

Analizirati čimbenike koji sprječavaju provedbu planiranih aktivnosti.

Rezultati pokazuju da se jaz između planiranih i ostvarenih mobilnosti povećava. Preporučuje se sustavno analizirati čimbenike koji pridonose tom jazu. Takvu bi analizu mogla pokrenuti nacionalna agencija ili Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih u okviru izvještavanja o provedbi Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja do 2027. godine.

8.2.6.

Analizirati kriterije za odabira odredišta mobilnosti

Najčešća odredišta za mobilnost nisu nužno zemlje s najboljim rezultatima u području obrazovanja odraslih. Sustavnijom analizom trebalo bi ispitati temelji li se odabir odredišta ponajprije na učenju iz primjera dobre prakse, usporedbi sa sličnim obrazovnim sustavima ili istraživanju alternativnih pristupa i izazova u obrazovanju odraslih.

8.2.7.

Osnažiti prioritet „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“.

Ovaj je prioritet nedovoljno zastupljen u ukupnom broju projekata i mobilnosti, a poučavanje o demokratskim procesima i dalje je slabo. Preporučuje se da snažnije promicanje ovog prioriteta bude popraćeno boljim smjernicama za prijavitelje.

8.2.8.

Osigurati održivost povezivanjem s drugim mehanizmima javne potpore.

Budući da projekti koji se bave demokratskim sudjelovanjem, zajedničkim vrijednostima i građanskim angažmanom u velikoj mjeri ovise o financiranju iz programa Erasmus+, preporučuje se jačanje sinergija s projektima financiranima iz Europskog socijalnog fonda plus (ESF+) i drugim mjerama politike u području obrazovanja odraslih kako bi se poduprla dugoročna održivost projektnih rezultata i aktivnosti.

Prilog 1: Misija mreže RIA-AE

Misija mreže RIA-AE

Obrazovanje odraslih pruža mogućnosti za razvoj vještina koje građanima Europske unije pomažu u pronalasku boljih radnih mjesta i poboljšanju kvalitete života. Kao obrazovni sektor, obrazovanje odraslih u velikoj je mjeri odvojeno od ostatka obrazovnog sustava te mu se, u usporedbi s drugim sektorima, posvećuje ograničena financijska i politička pozornost. Istraživanja, međutim, pokazuju da je obrazovanje odraslih važno te da može značajno pridonijeti osobnoj, društvenoj i gospodarskoj dobrobiti pojedinaca, kao i socijalnoj koheziji društva.

Učinak programa Erasmus+ na polaznike obrazovanja odraslih i na područje obrazovanja odraslih dosad je bio nedovoljno istražen. Kako bi se bolje koordinirala istraživanja o učincima projekata međunarodne suradnje i mobilnosti u obrazovanju odraslih te omogućio daljnji razvoj i unaprjeđenje kvalitete programa Erasmus+, osnovana je međunarodna istraživačka mreža: Mreža za istraživanjem utemeljenu analizu učinaka programa Erasmus+ u obrazovanju odraslih (RIA-AE Network).

Ciljevi mreže RIA-AE

Mreža RIA-AE ima sljedeće ciljeve:

- pridonijeti boljem razumijevanju učinaka projekata međunarodne suradnje i mobilnosti u području obrazovanja odraslih koji se provode u okviru programa Erasmus+;
- jačati suradnju i dijalog između istraživanja, obrazovnih politika i prakse;
- pridonijeti daljnjem razvoju i unaprjeđenju kvalitete programa Erasmus+ omogućavanjem kvalitetnih i na praksu usmjerenih evaluacija te istraživanja učinaka;
- povećati vidljivost koristi obrazovanja odraslih i programa Erasmus+ u Europskoj uniji i državama članicama.

Postupak

Da bi se ti ciljevi ostvarili, mreža RIA-AE okuplja nacionalne agencije za Erasmus+ iz cijele Europe s ciljem razvoja novog pristupa evaluaciji programa i procjeni učinka programa Erasmus+.

Polazište zajedničkih aktivnosti čini pregled istraživanja i spoznaja o koristima i učincima projekata mobilnosti te međunarodnih partnerstava u području obrazovanja odraslih. Na toj se osnovi razvija istraživački koncept koji, primjenom višerazinskog pristupa i usklađenih istraživačkih metoda, pruža mogućnost proučavanja učinaka programa Erasmus+ na individualnoj, organizacijskoj i sustavnoj razini u pojedinim državama, kao i njihove međunarodne usporedbe.

Načela suradnje

Suradnja unutar mreže temelji se na zajedničkoj odgovornosti te je uvijek otvorena za nove članove. Okvir suradnje uključuje više nacionalnih agencija i vanjskih istraživačkih partnerskih organizacija (primjerice sveučilišta i istraživačke institute). Svaka nacionalna agencija uključena u mrežu može odlučiti hoće li istraživačke projekte provoditi samostalno ili će njihovu provedbu povjeriti istraživačkom partneru.

Vrijednosti

Kako bi se osigurala visoka kvaliteta istraživanja, partneri u mreži pridržavaju se zajedničkih standarda za društvena i obrazovna istraživanja. Metode korištene za istraživačke aktivnosti uključuju sve metode koje se uobičajeno koriste u empirijskim društvenim istraživanjima – kvantitativne, kvalitativne ili kombinaciju različitih metoda.

Prilog 2: Pregled istraživanja o programu Erasmus+ u području obrazovanja odraslih

#	Naslov	Metodologija	Fokus	Ishod (+ pozitivan učinak)
1	Progress Consult (2024.). *Potraga za mjerama za bolje iskorištavanje mobilnosti za polaznike i osoblje u obrazovanju odraslih. Studija slučaja o Hrvatskoj.* Zagreb 7/2024 Progress Consult	Analiza postojeće literature, individualni i grupni intervjui kao dio kvalitativne analize te analiza podataka koje je dostavila nacionalna agencije u okviru kvantitativne analize.	Organizacijski izazovi, uspješne prakse i prepreke koje ograničavaju sudjelovanje sudionika.	Sudjelovanje u programu Erasmus+ pridonijelo je organizacijskom razvoju i povećanju vidljivosti organizacija te poduprlo razvoj novih programa i jačanje kompetencija osoblja kroz primjenu inovativnih metoda i tehnologija. Redovito savjetovanje i pružanje podrške potaknuli su veće uključivanje sudionika i pružatelja obrazovnih usluga, dok su ambasadori Erasmus+ i institucionalna akreditacija prepoznati kao ključni čimbenici uspjeha programa i širenja njegova dosega.
2	Ančić, Branko; Vuković, Brajdić, Marija; Jaklin, Katarina; Baketa, Nikola i Degač, Đurđica (2024.). *Evaluacija programa Erasmus+ sredinom provedbenog razdoblja* [Nacionalni izvještaj o učinku i provedbi programa Erasmus+ u Hrvatskoj] Institut za društvena istraživanja Zagreb, svibanj 2024. godine.	Pristup mješovitih metoda koji je kombinirao ankete i intervjue s korisnicima, dionicima i provedbenim tijelima. Evaluacijom su obuhvaćeni provedba, djelotvornost, učinkovitost, relevantnost, usklađenost, europska dodana vrijednost i održivost u različitim obrazovnim sektorima, uključujući i obrazovanje odraslih.	Evaluaciju programa Erasmus+ sredinom provedbenog razdoblja u Hrvatskoj koja obuhvaća razdoblja 2014. – 2020. i 2021. – 2027.	Program je pridonio jačanju ključnih kompetencija i vještina, promicanju jezične raznolikosti i međukulturnog dijaloga, unaprjeđenju aktivnog građanstva te jačanju međunarodne dimenzije rada. Također je podupro suradnju među organizacijama i dionicima te poticao demokratsko sudjelovanje i građanski angažman.
3	Gašparović, Filip; Kovač, Ines i Degač, Đurđica (2020.). *Mapiranje poteškoća: Kako se određena organizacija prepoznaje kao potencijalni prijavitelj za područje obrazovanja odraslih u okviru programa Erasmus+?* Agencija za mobilnost i programe EU	Istraživanje se temeljilo na kvalitativnoj metodologiji te je uključivalo *online* upitnike i polustrukturirane intervjue provedene s predstavnicima organizacija korisnica.	Prepreke sudjelovanju u programu Erasmus+ te organizacijski izazovi u prijavi i provedbi projekata.	Istraživanje je identificiralo strukturne i institucionalne prepreke sudjelovanju u programu Erasmus+, uključujući ograničene organizacijske resurse, nisku motivaciju, složene postupke prijave, financijska ograničenja te poteškoće u pronalaženju partnera. Također je istaknulo potrebu za većim prepoznavanjem i vidljivošću obrazovanja odraslih.
4	Ančić, Branko i Brajdić Vuković, Marija (ur.) (2017.).	Istraživanje je primijenilo metodologiju	Institucionalni izazovi koji utječu na	Istraživanje je identificiralo ključne institucionalne prepreke sudjelovanju pružatelja obrazovanja odraslih u programu

	Nacionalni izvještaj o učinku i provedbi programa Erasmus+ – Hrvatska. Institut za društvena istraživanja Zagreb	mješovitih metoda koja je integrirala tri komplementarne metode prikupljanja i analize podataka: *online* anketu, polustrukturirane intervjue i analizu literature (*desk research*). Navedene metode korištene su za prikupljanje kvalitativnih i kvantitativnih podataka.	sudjelovanje pružatelja obrazovanja odraslih u programu Erasmus+.	Erasmus+, uključujući financijska ograničenja, administrativno opterećenje, ograničene organizacijske kapacitete, nedovoljno vrednovanje aktivnosti stručnog usavršavanja te nedostatak informacija o mogućnostima sudjelovanja u programu.
5	Agencija za mobilnost i programe EU (2017.). *Rezultati analize izvješća sudionika mobilnosti – Erasmus+ ključna aktivnost 1. Agencija za mobilnost i programe EU Odjel za koordinaciju i osiguranje kvalitete programa Erasmus+.*	Istraživanje se temeljilo na kvantitativnoj deskriptivnoj metodologiji te je obuhvatilo analizu i sintezu podataka iz završnih izvješća sudionika mobilnosti u područjima općeg obrazovanja, strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, visokog obrazovanja, obrazovanja odraslih i mladih.	Opis profila sudionika, ishodi programa i učinci projekata, uključujući rezultate vezane uz obrazovanje odraslih.	Sudjelovanje u programu Erasmus+ pridonijelo je razvoju profesionalnih, socijalnih, jezičnih i međukulturnih kompetencija sudionika, proširilo njihove profesionalne mreže, olakšalo razmjenu primjera dobre prakse te povećalo zadovoljstvo poslom. Sudionici su također istaknuli potencijalne dugoročne koristi za svoje matične organizacije.

Prilog 3: Popis literature

Agencija za mobilnost i programe EU. (2017*). Rezultati analize izvješća sudionika mobilnosti – Erasmus+ – Ključna aktivnost 1*

Ančić, B., & Brajdić Vuković, M. (Eds.). (2017). *National report on the implementation and impact of the Erasmus+ programme – Croatia*. Institute for Social Research in Zagreb.

Ančić, B., Brajdić Vuković, M., Jaklin, K., Baketa, N., & Degač, Đ. (2024). *Mid-term evaluation of the Erasmus+ programme: National report on the implementation and impact of Erasmus+ in Croatia*. Institute for Social Research in Zagreb.

Buiskool, B., Krichewsky-Wegener, L., & Erckrath, M. (2024). T*ransnational analysis of the impact of Erasmus+ on the adult education sector: Comparative research report, first survey round 2024*. Ockham IPS. https://www.ria-ae.eu/fileadmin/user_upload/ria-ae.eu/Documents/Transnational_publications/First_survey_round/Transnational_report_2023_2024.pdf

Cedefop. (2025). *Thematic country review on upskilling pathways for low-skilled adults in Croatia: Key findings of the first research phase (Cedefop Research Paper). Publications Office of the European Union*. https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/5612

European Commission. (2023). *Erasmus+ programme guide*. https://erasmus-plus.ec.europa.eu/resources-and-tools/documents-and-guidelines/erasmus-programme-guide-2023-version-3-040423

Eurostat. (2026). *Adult participation in learning by sex, 2025*. Retrieved July 22, 2026, from https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/trng_lfse_01/default/table?lang=en

Gašparović, F., Kovač, I., & Degač, Đ. (2020). *Mapping difficulties: How is a specific organisation identified as a potential applicant in the field of adult education in the framework of the Erasmus+ programme?* Agency for Mobility and EU Programmes.

Kušić, S. (2024). *Kritički diskurs kvalitete obrazovanja odraslih*. *Školski vjesnik, 73*(1), 100–112.

Kušić, S., Koludrović, M., & Žiljak, T. (ur.). (2025). Perspektive razvoja obrazovanja odraslih u sljedećem desetljeću: *Zbornik radova 10. međunarodne znanstvene konferencije o obrazovanju odraslih*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja. (2023). *Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine* https://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/AkcijskiINacionalniPlan/Nacionalni-plan-razvoja-sustava-obrazovanja-za-razdoblje-do-2027.pdf

Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.godine. Narodne novine, 13/2021. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_02_13_230.html

OECD. (2024). *Do adults have the skills they need to thrive in a changing world? Survey of Adult Skills 2023 (OECD Skills Studies)*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/b263dc5d-en

Pastuović, N., & Žiljak, T. (2018). *Obrazovanje odraslih: Teorijske osnove i praksa*. Učiteljski fakultet & Pučko otvoreno učilište Zagreb.

Progress Consult. (2024). *Searching for measures for the better exploitation of mobility for learners and staff in adult education: Case study on Croatia*.

Zakon o obrazovanju odraslih, Narodne novine, 144/2021. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_12_144_2460.html

Zakon o radu, Narodne novine, 93/2014. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_07_93_1872.html

Žiljak, T. (2002). Načelo građanstva i obrazovanje odraslih. *Politička misao*, 39(1), 109–127.

Žiljak, T. (2017). Europeanization and policy instruments in Croatian adult education. In G. A. Koulaouzides & K. Popović (Eds.), *Adult education and lifelong learning in Southeastern Europe*. Sense Publishers.

Žiljak, T., Alfirević, N., & Vučić, M. (2023). Policy landscape and promotion of life-long learning in Croatia in the EU context (2018–2022). *Education Sciences*, 13(3), Article 276. https://doi.org/10.3390/educsci13030276

Žiljak, T., Matković, T., Jaklin, K., Farnell, T., & Novoselec, I. (2024). *Enhancing equity and inclusion in adult education in Croatia: Analysis and policy recommendations*. Institute for the Development of Education. https://en.iro.hr/wp-content/uploads/2024/03/Network_recommendations_5.-AdultEd.pdf

Žiljak, T., Ristord, P., Alfirević, N., & Pavičić, J. (Eds.). (2024). *Lifelong learning for green skills and sustainable development: Southern European perspectives*. Springer Nature Switzerland.

Žiljak, T., & Šalaj, B. (2019). *Sudioničko upravljanje u centrima za kulturu*. Pučko otvoreno učilište Zagreb.

Prilog 4: Slike i tablice

Tablica II 1.: Zadovoljstvo različitim aspektima organizacije mobilnosti – osoblje

Tablica II 2.: Je li sudionik bio pripremljen, osposobljen ili informiran

Tablica II 3.: Ocjena kvalitete po elementima tečajeva i osposobljavanja – osoblje

Slika II 1.: Udio mobilnosti po vrsti aktivnosti – odrasli polaznici

Slika II 2.: Dob na početku programa – individualna mobilnost odraslih polaznika

Slika II 3.: Sudionik je bio upoznat s očekivanjima – grupna mobilnost odraslih polaznika

Slika II 4.: Sudionik je primio potporu za poboljšanje jezičnih vještina prije ili tijekom razdoblja mobilnosti – grupna mobilnost odraslih polaznika

Slika II 5.: Sudionik je unaprijedio vještine u glavnom jeziku koji se koristio tijekom mobilnosti – odrasli polaznici

Slika II 6.: Sudionik je stekao znanje ili ideje relevantne za europske političke prioritete: uključivost i raznolikost, ekološka održivost, digitalno obrazovanje i sudjelovanje u demokratskom životu – osoblje

Slika II 7.: Sudionik je stekao znanje ili ideje relevantne za europske političke prioritete: uključivost i raznolikost, ekološka održivost, digitalno obrazovanje i sudjelovanje u demokratskom životu – odrasli polaznici

Slika II 8.: Status projekata KA1/KA2 koji se izravno bave prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“

Tablica II 1.: Zadovoljstvo različitim aspektima organizacije mobilnosti – osoblje (N = 556)

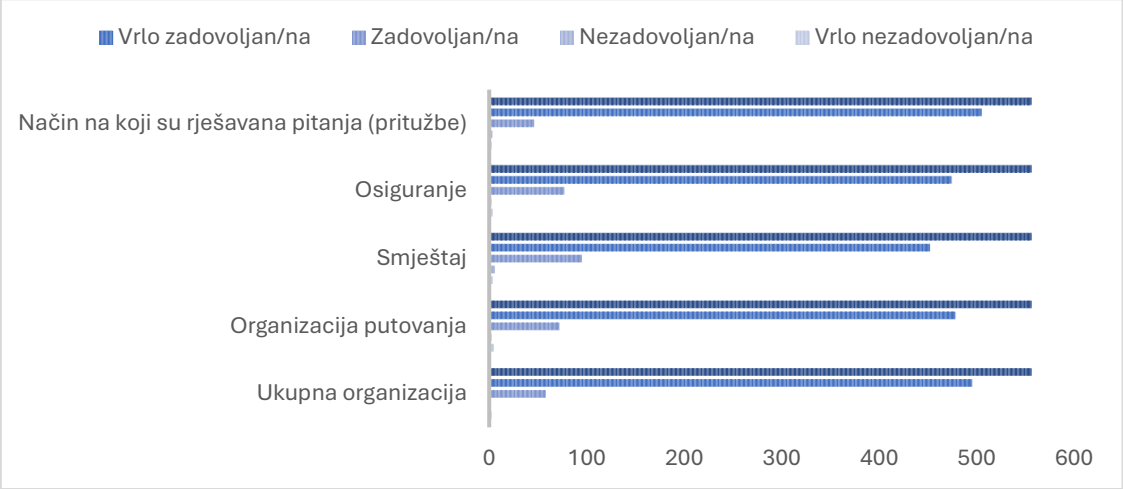

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

Table II 2.: Je li sudionik bio pripremljen, osposobljen ili informiran (N = 556)

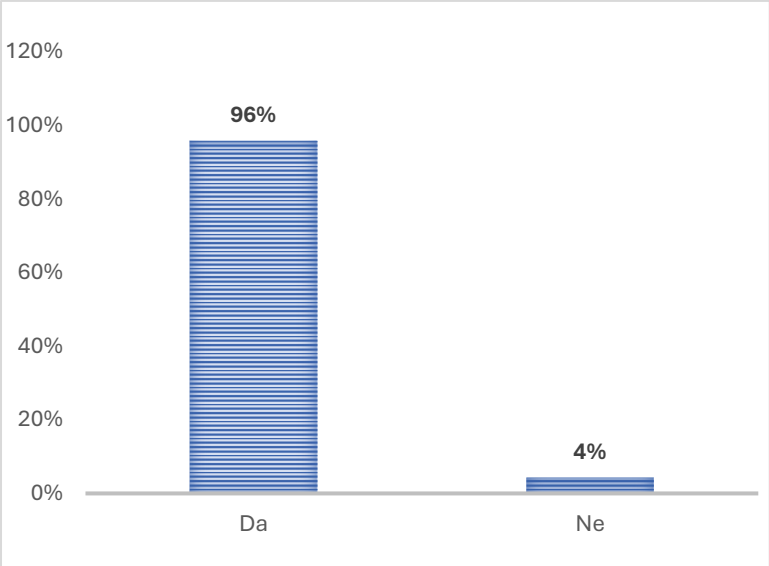

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

Tablica II 3.: Ocjena kvalitete po elementima tečajeva i osposobljavanja – osoblje (N = 335)

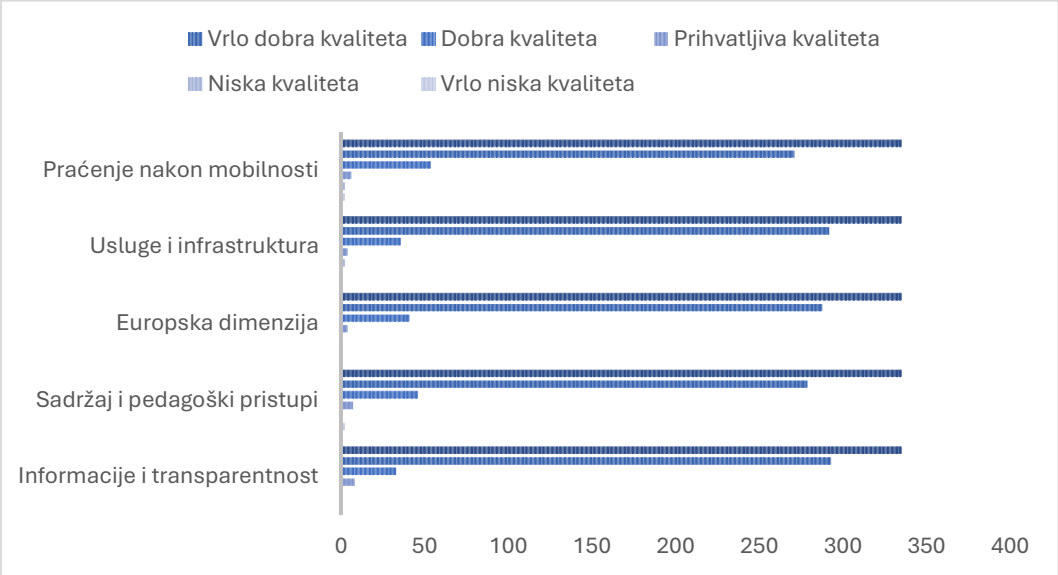

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

Slika II 1.: Udio mobilnosti po vrsti aktivnosti – odrasli polaznici (N = 19)

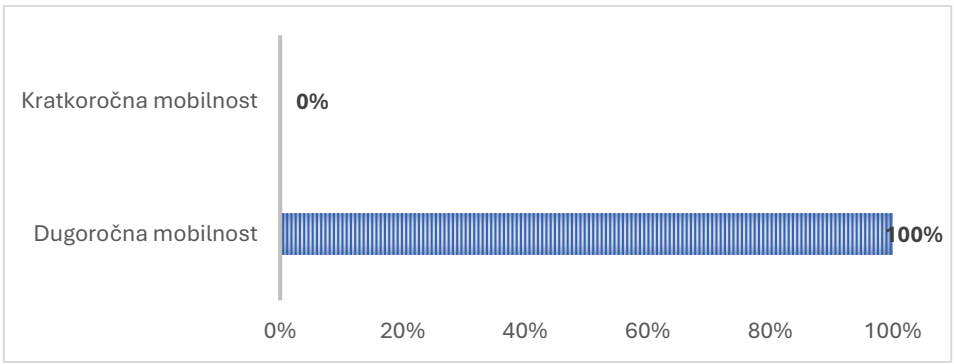

Izvor: Hrvatska – Rezultati i pokazatelji SR2

Slika II 2.: Dob na početku programa – individualna mobilnost odraslih polaznika (N = 19)[41]

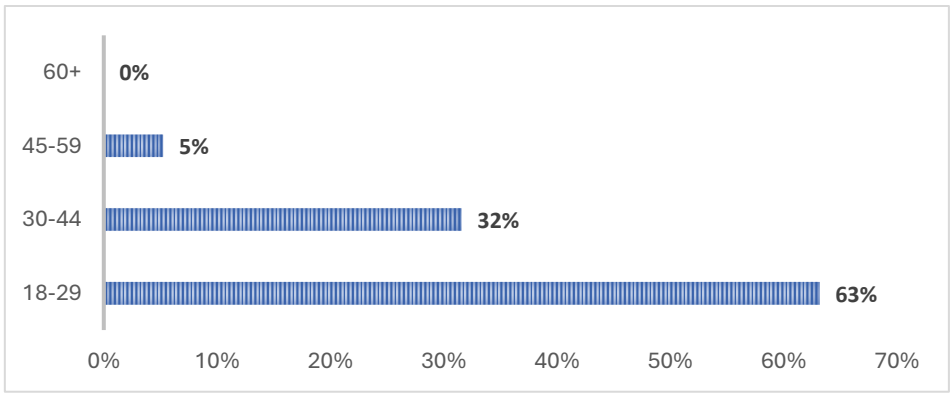

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

[41] Pri izračunu dobi korišteni su datum početka programa i godina rođenja, pri čemu je za sve sudionike pretpostavljen mjesec rođenja lipanj

Slika II 3.: Sudionik je bio upoznat s očekivanjima – osoblje (N = 556)

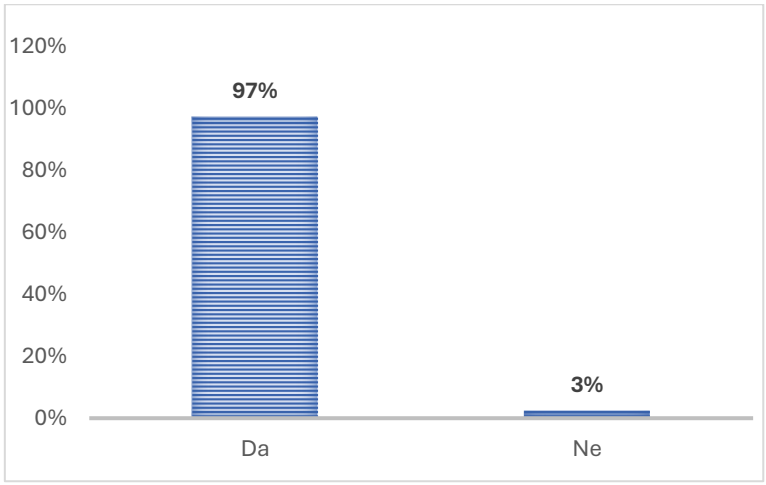

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

Slika II 4.: Sudionik je primio potporu za poboljšanje jezičnih vještina prije ili tijekom razdoblja mobilnosti – grupna mobilnost odraslih polaznika (N = 26)

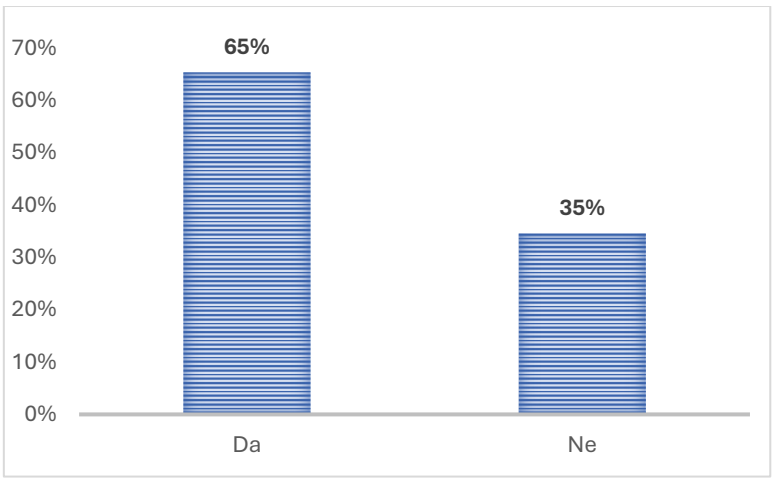

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

Slika II 5.: Sudionik je unaprijedio vještine u glavnom jeziku koji se koristio tijekom mobilnosti – odrasli polaznici (N = 28)

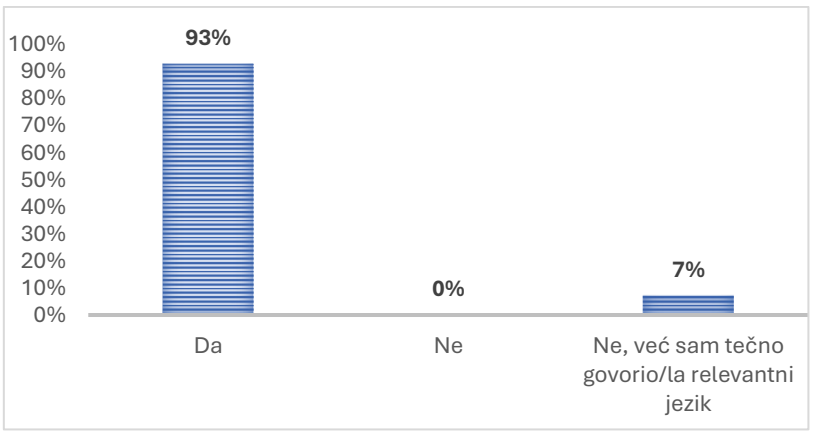

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

Slika II 6.: Sudionik je stekao znanje ili ideje relevantne za europske političke prioritete: uključivost i raznolikost, ekološka održivost, digitalno obrazovanje i sudjelovanje u demokratskom životu – osoblje (N = 339)

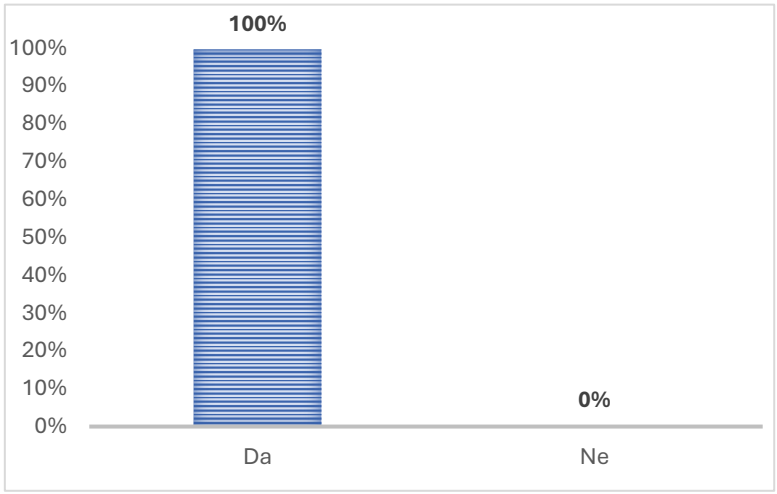

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

Slika II 7.: Sudionik je stekao znanje ili ideje relevantne za europske političke prioritete: uključivost i raznolikost, ekološka održivost, digitalno obrazovanje i sudjelovanje u demokratskom životu – odrasli polaznici (N = 15)

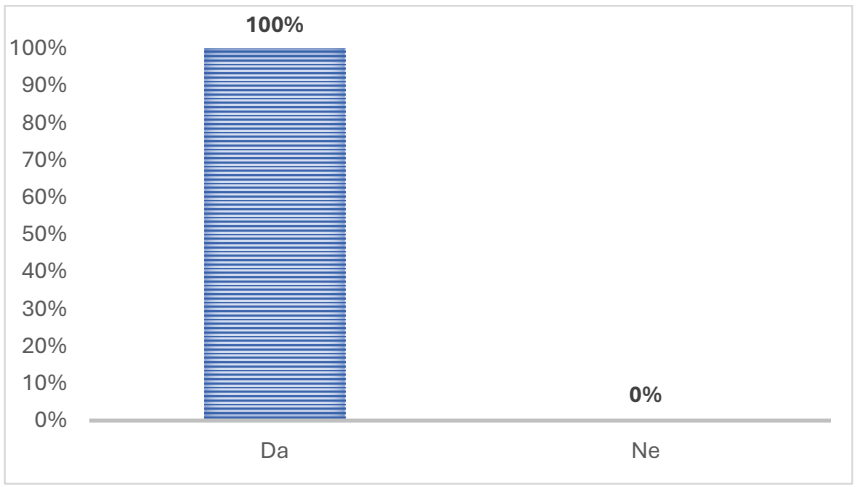

Izvor: Hrvatska – sudionici individualne i grupne mobilnosti (podaci Europske komisije)

Slika II 8.: Status projekata KA1/KA2 koji se izravno ili neizravno bave prioritetom „Sudjelovanje u demokratskom životu, zajedničke vrijednosti i građanski angažman“ (N/KA2D) = 11, N/KA1D = 4, N/KA2IND =18, N/KA1IND = 18)

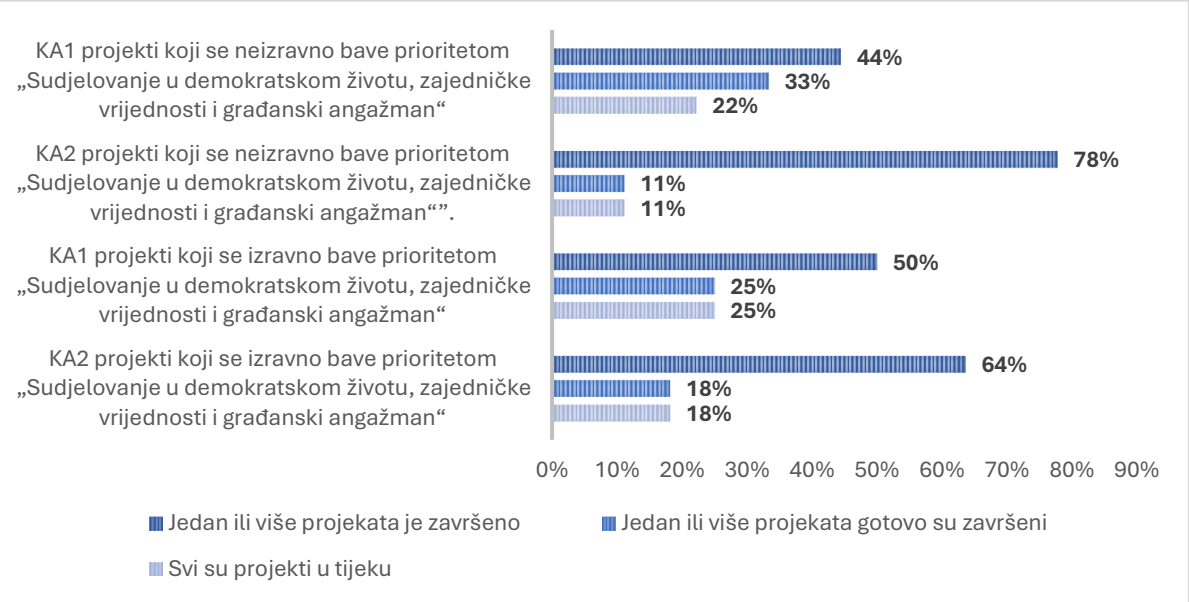

Izvor: Upitnik